

A

2709

Arhivs



BIRZNIEKA-UPĪŠA
VASARA LĪČOS

IZDEVIS A. JESSENS RĪGĀ



LATVIJAS IZDEVUMI

Grāmatas skolai un mājai № 48.

~~L A
2709~~

Birznieka-Upīša

LĪČOS

Ar A. Kronenberga un I. Zeberiņa ilustracijām.

Izdevis A. Jessens,
Rīgā, Kurmanova ielā, 18.

1953

paib. 62.

L. V. B.
In. <u>175201</u>

✓

0309111574

23



E. Pipiņa un J. Upmaņa drukātava, Rīgā, Marijas ielā 10.



Bēgļu laikos.

Kara gados mani vecāki rudenī bij izbraukuši no Kurzemes, aizklīduši līdz Novgorodas guberņai un nometušie Rusānu muižā, kuŗa piederēja kādam latvietim. Pats es vēl beidzu patlaban Valkā vidusskolu un pavasarī aizbraucu pie viņiem.

Muiža atradās ļoti jaukā vietā, veciem bērziem apaugušā uzkalnā. Jaunā greznā pils bij nesen uzcelta pašā kalna galā, tās tuvumā saceltas arī nepieciešamās saimniecības ēkas, bet vecā kungu dzīvojamā ēka bij atstāta tukša lejā pie upes, aiz kuŗas tūlīņ sākās ciems.

Vecā dzīvojamā ēka jaunaļiem muižas īpašniekiem nav bijusi vajadzīga, tādēļ neviens par to arī nebij interesēļies un savedis ēku kārtībā. Kad tēvs lūdzis, lai viņam ļauj tur apmeties, tagadējais muižas valdnieks labprāt devis atļauļu, tikai ar to norunu, ka tēvam pašam jāizlabo jumts, logi, durvis, grīdas, pie kam muiža dos vajadzīgos materialus. Tēvs tad arī bij noņēmis kādus mēnešus ar labošanu.

Pa labošanas laiku ciemnieki nākuši pie upes pēc ūdens un saukuši pāri, lai liekoties labāk mierā, jo dzīvot tur tā kā tā nevarēšot — tur spokojoties velns.. Tēvs jokodamies saucis pretim, ka viņam neesot no velna bail, viņš zinot pret to labus vārdus.

Pirmā laikā ciemnieki no rītiem nākuši vairāki kopā raudzīt, vai neatradis tikai viņu kauliņus vien. Bet kad pagājušas laimīgi garām deviņas dienas, un velns to vēl nebij aiztīcis, tad ciemnieki patiešām noticējuši, ka tēvam ir tādi vārdi, un sākuši pie viņa vest glābšanai apburtas govīs, kuŗas dodot sūkalainu pienu un laižot cauri asinis, vīvelāinus zīrgus un velna apsēstus ļaudis.

Nelīdzējusi vairs nekāda atrunāšanās, ka viņš patiesi

nezinot nekādus spēka vārdus, bet bijis vien jāpalīdz. Un bieži arī varējis palīdzēt, jo bijušas visas tās pašas slimības, kuŗas parasti reizēm pašiem jāārstē katram mūsu saimniekam un saimniecei.

Kad aizbraucu es, tad latvietis jau bij muižu pārdevis ebrejam Poļakovam un pats aizbraucis. Poļakovs tūlī sāka ierīkot koku zāgētavu, lai izmantotu muižas plašos bērzu mežus. Gaidīja atbraucam veselu arteli ķīniešu strādnieku, kuŗiem vajadzēja gādāt telpas, tādēļ uzteica tēvam veco muižas ēku.

Tēvs gāja meklēt kādu istabu ciemā. Ciemnieki istabas nedeva, bet uzstājās kā viens vīrs, lai telpas neatstādot:

„Tu arī neej! Līdz tavai atbraukšanai tur neviens nevarēja dzīvot — spoku dēļ agrākais īpašnieks tikai sāka celt jauno pili — un pēc tevis arī neviens tur nedzīvos. Mūsu jaunais žids to vēl nezina!”

Un ciema vecie tūlī bij devušies pie Poļakova un teikuši, ka viņi neļaušot tēvu likt arī no ēkas, kuŗu viņš pats izlabojis un kuŗā cits arī nevarot dzīvot.

Poļakovs varbūt gribēja ar ciemniekiem labi sadzīvot, piekrita viņu ieskatiem un pats atnāca pateikt, lai tēvs paliekot vien tepat uz dzīvi, bet par īri lai uzraugot viņa bišu dārzu; par to viņš vēl piemaksāšot

To tēvs labprāt uzņēmās un gāja katru dienu pēc brokastīm apstaigāt bites un klausījās pie klučiem, kuŗas saimes gatavojās uz spietošanu. Nemierīgos klučus mātei bij ciešāki jāuzrauga, bet tēvs pats pie laika stādīja augšām jaunus klučus, kuŗos spietus ielaist. Pēc divu, trīs laimīgas spietu saņemšanas un ielaišanas klučos ciemnieki atkal sprieda, ka tēvam ir bišu vārdi. Kad tēvs no sausiem dēļiem pataisīja jaunus bišu skapīšus ar ieliekamiem rāmīšiem, un bites tur kārtīgi sāka strādāt, tad nāca skatīties vai viss ciems. Arī Poļakovs bij ļoti apmierināts un sāka tēvam maksāt par katru jaunu spietu klucī trīs rubļus, bet skapītī sešus rubļus.

Kādā pievakarē atskrēja no ciema pagasta vecākais Aņisimovs un aizveda tēvu steidzīgi līdz. Tēvs pārnāca tikai vēlā vakarā. Māte viņam tūlī uzstājās ar jautājumiem, kur viņš tik ilgi bijis un kādēļ Aņisimovs bijis tik uzbudināts?

Tēvs priecīgi atteica:

„Paldies Dievam! viss nobeidzās labi: ir ķēve vesela, ir kumeļš spirts!”

Pēc kādas nedēļas Aņisimovs atkal ieradās, bet šoreiz priecīgs: smaida vien un brauka plato bārdi, saķer tēva roku un saka:

„Paldies tev, Andrējič, ka paglābi ķēvi, bet kumeliņš lai ir tavs!”

Tēvs velk roku atpakaļ un kratās nost:

„Dievs izglāba! Paturi vien pats savu kumeliņu, kur es viņu likšu — tikai liekas rūpes ar ēdināšanu!”

„Nekas, lai aug tagad pie mātes, kad nebūs vairs jāzīda, tad atdošu tev. Kamēr būs jābrauc uz mājām, tev jau būs liels zirgs! Nāc, paskaties, kas par varenu ērzeli!”

Izrādījās, ka Aņisimovs atvedis ķēvi ar visu kumeliņu līdzī. Lai gan visi esam pārliecināti, ka mēs nesagaidīsim te zirgu uzaugam, bet ātrāki tiksīm atpakaļ dzimtenē, tomēr ejam Aņisimovam līdzī apskatīt kumeliņu.

Melnajam kumelam patiesi garas kaulainas kājas, kuņas



tas izplētis uz visām pusēm, lai aizsniegtu ar purniņu ķēves tesmeni, bet pūkaino astūti tas visu laiku svīpšķina, kamēr zīž. Tēvs noglauda ir kumeliņu, ir ķēvi, tad sniedz pagasta vecākajam roku un saka:

„Paldies tev, Nikitič, par tavu labo sirdi, bet lūgsim Dievu un cerēsim, ka kumeliņš vēl nebūs izaudzis, kad mums jau būs jābrauc uz mājām!”

* * *

Mums ir divas govīs, tepat ciemā pirkta par lētu naudu. Māte viņas netaiž pāri upei pie citām ciemnieku govīm staigāt barā pa nograuztajām ciema ganībām. Ar Polakova atļauju viņa tās gana tepat plašajā bērzu parkā un laiž ārā tikai līdz

brokastīm un pēc palaunaga, bet pa karsto pusdienas laiku tur stalli un iesviež pa klēpim zāļu, kuŗas te visur var saplūkt, cik vien vajadzīgs. Tādēļ govīm ir spīdoša spalva un viņas dod tikdaudz piena, ka paši nevaram ar to tikt galā, bet pār-dodam arī skolotājam, kuŗa sev un mazajam bērnam nevar ciemā sadzīt pienu. Bez tam mātei vēl sakrājas sviests, visādi sieri un sūkalas abiem sukēniem, kuŗi arī ir sārti un glumi un nepavisam nelīdzinājas saviem gaŗsarainājiem, izkurtējušajiem brāļiem un māsām aiz upes.

Govju un cūku dēļ aizupes krievietes arī māti tur par burvi un bieži nāk pēc padomiem slimībās, bet reizēm stāj arī virsū, lai izliek kārtis, izskaidro sapņus un uzzīlē nākotni. Māte netiek no atnācējām vaļā: tās raud karstas asaras un pārmet, ka tādai un tādai esot palīdzējusi, bet viņai negribot izlīdzēt. Un beigu beigās, lai apklusinātu raudas, māte arī noklausas, ko tai stāsta, un dod padomu, kādu nu zin. Un vienas palaistās vietā nākošo reizi ierodas jau vairākas jaunas.

Biju parādīs katru vasaru, tikko pārradies no skolas, stāties tūliņ tēvam palīgā pie darba, kāds tikai pagadījās. Te cita darba nebij, tādēļ stājos pie siena sagatavošanas abām govīm un trim aitām un pieciem jēriem, kuŗi pa vasaru ganījās vienā barā ar ciemnieku aitām.

Aitas ciemnieki vakaros nešķīra, bet sadzina kopā kādā vecā mājiņā, kuŗā neviens vairs nedzīvoja. Šķiroja tikai tad, kad vajadzēja vai nu cirpt, vai ņemt kādu aitu vai jēru kaušanai vai pārdošanai. Tad sanāca pie vecās būdas kopā visas ciema sievas ar bērniem, lai katra zīmētu savus un novērstu pārprašanās. Rudenī, kad lopus vairs nedzina ārā, tad katra ciem-niece ņēma savas aitas pie sevis mājās.

Īsi pēc manas atbraukšanas, ieradās arī Poļakova jaunais pārvaldnieks, kāds sirms, resns kungs, vārdā Valdmans. Iepazīstinot ar muižu, Poļakovs to ieved arī bišu dārzā, kur patlaban atrodamies mēs ar tēvu.

Poļakovs varbūt jau iepriekš bij par mums ko stāstījis pārvaldniekam, jo Valdmans sāka tūliņ runāt latviski un sauca mūs par tautiešiem, jo viņš arī esot „baltietis“. Runai bij stipra vācu piegarša, bet kaŗa laikā bij patlaban paraša, ka daudzi uzdevās par latviešiem, kuŗi līdz tam latviešu valodu nemaz nebij lietojuši.

Tēvs bij apņēmis pie pirmās izdevības parunāt kungam par siena sagādāšanu mūsu lopiem ziemai pa plašajām mežu birzēm un krūmiem. Poļakovs tūliņ atbildēja, ka viņam tur neesot nekas pretīm, bet noraidīja pie pārvaldnieka, tas jau esot visu apskatījis un zinot viņa noteikumus. Valdmans paskaidroja:

„Ja, plavās taisnī iekšā neejat, bet pa lāmām, laukumiem un upmali varat plaustīt. Siens ar kungu uz pusēm. Ar muižas zirgiem un raspusku varēsiet pārvest.“

Es tūlī gribēju stāties pie darba. Tēvs uztaisīja divus parocīgus izkapšu kātus, četrus vieglus un glītus grābekļus, nopirka un izkapināja divas izkaptis. Bet tēvs pats pie plaušanas nemaz netika, jo es pa visu gaŗo dienu sapļāvu tik daudz, ka viņš ar māti tikko paspēja sagrābt un izžāvēt. Siens bij ļoti labs; it īpaši smaržīgs un lēcains bij šaurajās strēmēlēs gar krūmiem noaugušo upmali, kuŗu tēvs nosprieda pārvest



vienīgi mums, bet kungam nodot attiecīgo vezumu daudzumu no meža lāmu siena.

Drīz siena mums bij pārpilnām mūsu lopiem: pilna visa kūtsaugša un piebāzti arī dzīvojamās ēkas bēniņi, lai ziemā būtu siltāki. Vairāk siena mums nevajadzēja, jo siens te mūsu ciemā nebij ne pirkšanas, ne pārdošanas objekts. Katram viņa bij pašam diezgan, lai gan uz pavasara pusi daudziem krieviem aprūka siena; tad tie ēdināja savus lopus vienīgi salmiem, jo pavasaros sienu neviens neaizdeva, bet pirkt tad nevarēja, jo nebij nevienam naudas.

Pēc siena sagādāšanas gadījās darbs pie gatera celšanas, un mēs abi ar tēvu gājām tur strādāt. Pelnījām katrs dienā pa četri rubļiem. Tā lasījās nauda, un varēja sākt domāt par iestāšanos rudenī augstskolā. Klusas cerības biju lolojis arī

jau agrāk, bet nu man bij pašam arī sava nauda. Bez tam ciemniekiem bij iepatikušies tēva vieglie grābekļi un izkapšu kāti; nevarēja spēt vien taisīt — visus izpirka. Nesa pat projām uz kaimiņu ciemiem.

Pēc vienpadsmit stundu nostrādāšanas Polakovam, gan vairs neatlika laika daudz vēl strādāt mājās, tomēr kādas stundīņas vēl patēsām grābekļu siekstes, sazāģējām un saskaldījām klucīšus zariem, sagādājām no meža eglītes grābekļu un alkšņus izkapšu kātiem, lai līdz svētdienai apžūtu. Bet par to svētdienās laidām ārā, kā no mašinas — vairākus desmitus uz reizi.

Nākdami pēc grābekļiem un izkapšu kātiem, ciemnieki visi brīnījās par mūsu mazo sakņu dārziņu: kādēļ mums esot tik lieli kartupeļi, ka varot tos jau lietot, tik prāvi burkāni un sipoli? Arī kāpostu galviņas viņiem vēl nevelkoties dūrēs. Kāļus un rāceņus viņi te nemaz nestādīja, tāpat arī zirņus sēja tikai labību strēmelēs, kur tie ļoti slikti padevās. Kādas burvības māte lietojot, lai viss tā augtu?

„Nelietojam nekādas burvības,” māte skaidroja: „vienīgi samēslojam labi zemi, iestādam stādīņus agrā pavasarī, apīastām katru vakaru un reizēm uzlejam arī viru. Bet tagad tikai norāvējam.”

Ciemnieki galvas vien grozīja...

Augustā aizbraucu uz Maskavu, jo pirmā gadā bij jāierodas ātrāk, lai laikus nokārtotu iestāšanos augstskolas kanceļārā.

*

*

*

Nākošā pavasarī pārbraucu jau aprīļa beigās un pietājos tūlīņ pie gatera atkal pa četri rubļi dienā. Darbi jau gāja pilnā spēkā. Ciemnieki no visas apkārtnes gāza mežos smidros, sirnos bērzus un veda saviem zirdziņiem tos klāt. Trīspadsmit ķīnieši vēla smagos balķus uz mazajiem vagoniņiem un dzina pa sliedēm klāt zāgiem.

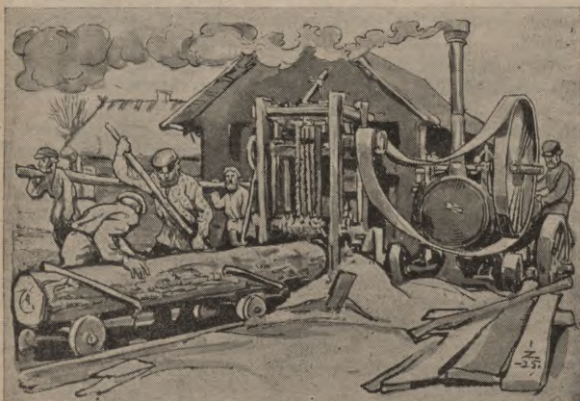
Mēs tos ar savu zāģi uz ātru roku sadrumstelojām noteikta biezuma plankās. Zāģi tikai šņāca, un smalko skaidu milti nemitotiši lija.

Bet darbs bij grūts, un cēlieni gaŗi. Sākumā no smagajiem klučiem man sāpēja pirkstu gali, plaukstas, visas roku locītavas un mugura līdz krustam, jo nemaz nepaguvu atliekties taisni un pastāvēt.

Ja zāģiem nedeļa pilnām mutēm darba viņu zobiem, tad tie sāka spindzēt, regulatora bumbas uz lokomobiles cēlās augstāk, un vadītāja-mašīnista roka cēlās uz augšu dot signālu.

svilpienus. Tādos gadījumos parādījās i Polakovs pats, i sirmais Valdmans, un tūlīn steidzās taisni pie mums apprašīties, vai ķīnieši nepieģādā diezgan daudz bērzu kluču. Ari četrpadsmitais ķīnietis, citu ķīniešu virsnieks, tad atstāja šķūnī vāramies zupu un rikšoja kreklos šurpu. Ja ķīniešiem kaut kur bij aizķeries, tad tie acumirkļi dabūja viņa skanošās plaukas pa vaigiem vai pliko kakla kumbru. Un visi trīspadsmit strādājošie ķīnieši saņēma no sava kakla kunga šīs plaukas ļoti padevīgi, bez iepikstēšanās, kā pilnīgi pelnītas.

Nezinu, vai viņi paši to sev bij izvēlējuši par virsnieku jeb



vai tas pats par tādu bij pratis uzņemties, bet četrpadsmitais bij par visiem citiem neaprobežots valdnieks: saņēma priekš visiem no Polakova algu un produktus, vārīja visiem ēst, blāva uz viņiem bieži un šķīra tos, kad tie dažreiz savā starpā kāvās, vaj pareizāki sakot: kniebās un kodās, jo dūres tie laida maz darbā, bet gan vairāk zobus un nagus.

Pret pulksten vienpadsmitiem, divpadsmitiem mūsu visu acis bieži paveras uz lokomobīles pusi un mašīnistu, vai tas nekersies pie krāna un nedos garo svilpienu pusdienai.

Ar visiem planku iznēsātājiem un štāpelētājiem mēs bijām trīsdesmit cilvēku, kuŗi pēc svilpiena, pulksten divpadsmitos, devāmies naīgiem soliņ pusdienā. Es paēdu uz ātru roku un steidzos vēl iekrist gultā, atliekt kaulus un drusku iemigt līdz

stundas beigām. Piecas minūtes priekš vieniem māte mani cēla augšā, lai pēc svilpiena tūlī varētu stāties pie kluču celšanas.

Vai, cik grūti bij piecelties! Rokas, bet it īpaši muskuļi un krusts briesmīgi sāpēja pie vismazākās pakustēšanās. Sāpes vilkās labu brīdi, kamēr darbā locekļi maz pamazām atkal ielocījās un asās sāpes norima.

Vakara cēliens bij par stundu īsāks, tomēr vēl grūtāki nācās sagaidīt svilpienu pulksten sešos, jo priekšpusdienas nogurums te nāca klāt. Jau no pulksten četriem sākām vērst acis uz lokomobīles pusi. Pulksten sešos, pēc svilpiena, kad nostājās darbs, bijām katru reizi ļoti laimīgi, ka grūtā diena novadīta.

Māte nezināja, kā mani izturēt, kādas smēres piedāvāt man sarkano, tulznaino plaukstu iesmērēšanai, kādus taukus smelgstošo muskuļu ierīvēšanai. Bet tēvs mierināja, ka viss grūtums esot tikai pirmajās pāris nedēļās, tad pierodot un vairs nesāpot. Ari viņam tā bijis. Ja varbūt esot par grūtu izturēt šīs pirmās divi nedēļas, tad viņš parunāšot ar Poļakovu un Valdmani, lai mūs pārmainot: viņš nāksot manā vietā pie kluču padošanas zāģiem, un es lai ejot viņa vietā pie dēļu kaudzēm, skaitīt, kārtot un pierakstīt.

Es uz to neielaidos — gan jau izturēšu un pieradīšu.

Svētdienās, tad visu dienu esmu laimīgs. No rītiem varu ilgi gulēt, māte pat neļauj agri celties, nes pie gultas vāritu pienu ar medu. Pēc brokastīm eju pa plašo bērzu parku pastaigāties un pilnīgi nododos vijolišu smaržai, strazdu dziesmām, ziedu un zaļumu baudai, ko darbdienās ne izjūtu, ne dzirdu, ne redzu.

Sirmie bērzi tikko tērpjas gaišzaļās lapās. Strazdi padzied, padzied, aizlaižas un nes knābjos kaut ko savās ligzdās bērzu zaru caurumos. Vārnas vietām veseliem bariem sataisījušas ligzdas no vienas vietas bērzu galotnēs.

Kādā vietā man dvēš pretīm savāda stipra, patīkama smarža. Minstinos un apķeros, ka tā smaržo ievu ziedi. Grižos nost no celiņa meklēt, un aiz lazdām ieraugu veselu kaktu ievu puduru, kuriem līdz ar plaukstošām lapām sarmo jau arī ziedi. Stāvu kā sniega kupenu priekšā, un sirds kūšā aiz prieka... Aiz muguras svilpo, kladzina un vīterē strazdi, bet aiz ievu kupenām gavilē vālodzes. Uz acumirkli iešaujas prātā vēlēšanās, kaut palikt te tā uz visiem laikiem vientuļā laimē pie ievu ziediem un putnu gavilēm!

Esmu tā nostāvējis jau labu brīdi, kad dzirdu pa parka celiņu soļus, un nācējs, arī varbūt pievilktis no ievu ziedu

smaržas, šķir valā lazdu krūmus un laužas taisni cauri. No lazdām iznāk mašīnists:

„Ari jūs te jūsmojat?“ viņš ieprassas.

Divatā sarunājoties, sajūsma atslābst, ejam uz leju un griežamies gar upmali uz mājām.

Aiz upītes pa plavu lēnām staigā kāds ķīnietis un uzmanīgi groza galvu no vienas puses uz otru.

„Ej, hoģā!“ izsaucas mašīnists un, salicis delnu galus kopā, ver valā un cieti riekšavās saliktās plaukstas.

Ķīnietis saraujas, garā, tievā bizīte atsitas no muguras un atkal pielīp; paskatīties uz mums, viņš saka un ātri ieiet otrā pusē krūmos.

„Kādēļ jūs tā darījāt?“ ieprasos pārmetoši.

„Ja, kādēļ viņš lasa kaupjus!“ mašīnists atbild.

„Varbūt, ka viņš tāpat staigā svētrītu baudīdams, kā mēs?“

„Ja viņam maz šodien būtu svētrīts!“ mašīnists nicīgi nosaka: „It kā es nezinātu! Cilpo te kā starks pa plavu, pielasa kabatas kaupjiem, mājās tos izcep ellā ar žogmalēs salasītajām gārsām un noēd viens pats ar gārdu muti... Drīz sāks ķencēt no ligzdām ārā strazdu bērnus cepšanai. Izraudzīs kādu no „hoģām“ ar vistievāko roku, un to tad citi cels augšā pie ligzdām bērzu caurumos. Un laupījums tad iznāks visi, jo gandrīz katrā vecā bērzā ir vairāki caurumi ar strazdu ligzdām.“

* * *

Vecāku atiecības ar ciemniekiem šogad ir daudz normālākas, nekā pērn. Nu vairs uz viņiem neskatas kā uz burvjiem, bet kā uz prātīgākiem ļaudīm, no kuriem var daudz ko mācīties.

Tēvs pērnajā gadā bij sastādījis gar žogmalēm tabāku, rudenī sažāvējis lapas un visu ziemu smēķējis pats savu tabāku. Šopavasr jau daudzi ciemnieki pieprasījuši stādus tabākaī un kāpostiem, tā kā abi leceklīši izbeigušies uz ātru roku. Rudenī tēvs liekos mēslus no kūtiņas atdevis Anisimovam, un daudzi pēc tam bij piedāvājuši salmus un pelavas, cik vien vajadzīgs, lai tikai viņiem arī tēvs dodot savus mēslus.

„Krājat paši mēslus! Jums jau daudziem ir vairāk lopu, kā man.“

„Mūsu mēsli nav tik lonīgi,“ tie atteikuši, bet tomēr nesot mēslus ārā uz dobēm.

Tēvs bij dabūjis zināt, ka kaimiņu ciemā dzīvo dreijnieks, kurš taīsa skaitāmos kauliņus pilsētām. Tēvs, paņēmis labu

kušķi savas tabākas, aizbraucis pie viņa ar bērzu kokiem un pret tabāku dabūjis atļauju dreijāt, cik un ko vien grib. Tad arī sadrēijājis spoles, ratiņu kājas, skriemelus, riteņu gabalus un bundulus. Bundulus visus ciemnieki tūlī atpirkuši no tēva, bet par citiem daiktiem tikai grozījuši galvas. Tad tēvs uztaisījis ratiņu ar paminu un māte sākusi vērpt vilnu. Viss ciems nācis skatīties vērpsnā, kā kādā brīnumā. Un tūlī daudz gribējuši tādu mašīnu, lai tā maksātu, cik maksādama. Kāds sešus ratiņus tēvs ziemā vēl uztaisījis, bet vairāk nav spējis. Tagad tēvs ar māti prāto par šķērkokiem un stellēm. Ja apstāšoties kādreiz gateris, tad taisīšot augšā stelles.

No savēptās dzijas māte noadīja gaŗas zeķes, pāri ceļiem. Ciemnieces arī sākušas tādas adīt ziemai, lai gan agrāki valkājušas tikai kabzeķes vai arī veltenes basās kājās. Arī par apveltītiem dubultiem dūraiņiem cimdiem, ar oderi, bijis liels brīnums, jo agrāk tādas nebij redzējušas, bet pēc tam daudzas adījušas saviem vīriem. Tāpat bijis ar adītiem kamzoliem. Tikko māte pirmo noadījusi, tūlī bijuši vairāki gribētāji, un daudzas sākušas adīt pakal. Arī lopus daudzi sākuši labāki kopt un dzirdīt stallī, nedzenot vairs ziemā uz upī pie āliņa dzirdīt. Un paši priecājušies, ka „suga“ uzlabojusies.

Bieži pie mātes pienāca kāda jauna atraitne. Katru reizi viņa mātēi kaut ko atnesa: vai nu kādu olu, kādu saujiņu saules puķu sēklu, kādu karašīnu ar burkānu biezputriņu vīrsu, vai vienkārši cukura kumosīnu. Un arvien žēlojusies, ka viņai ar saimniecību nekā neejot, jo neesot mājā neviena vīrišķa. Meitas visas trīs esot dūšīgas, prātīgas un strādīgas, varot iet pie vīra kaut kuŗu dienu. Jaunākai vēl tikai piecpadsmit gadu, bet viņa pati arī apprecējusies tikai sešpadsmit gadu veca, tomēr izaudzinājusi jau trīs lielas meitas un varot vēl kuŗā katrā brīdī aizcirst visjaunākai meitai priekšā. Viss atkarājoties no labiem vecākiem. Viņas māte nav nekad ne ar ko slimojusi, un arī viņa nezīnot, kas ir slimība, par meitenēm jau nemaz nerunājot...

Māte nesapratusi, uz kuŗu pusī viņa velk, un vienumēr skubinājusi, lai tikai laižot dūšīgās meitas tautās un pati arī ņemot iegātni mājās, tad iešot daudz vieglāki.

Beidzot atraitne sākusi izteikties noteiktāki:

„Ko tas tavs dēls tur vēl pa ziemu braukā pa tām skolām! Jau pieaudzis cilvēks, vai tādām vairs lien kāda grāmata galvā! Lai tikai precas vien un dzīvo kā kārtīgs saimnieks! Ja negrib varbūt taisni mani pašu — varbūt kaunas, ka man jau tik lielas meitas — lai ņem kuŗu katru no meitām, es tad tai atdošu māju.“

Māte nu uz reizi sapratusi atraithnes lielo draudzību. Viņai kļuvis ļoti neērti, tomēr attāpusies vēl atteikt:

„Parunāšu ar dēlu. Bet maz gan cerību, jo viņš jau ir tikpat, kā precējies: līgava palika mājās, karš izšķīra, un nevar tagad saiet kopā.“

„Parunājat gan, kaimiņien, lai izvēlas no visām četrām. Būs sieva un būs māja, varēs te mierīgi nodzīvot visu mūžu. Bet līgava tur mājās, visādā ziņā, ir jau saprecējusies ar citu. Kara laiks...“

Meitas arī visas trīs šad un tad pienāca kādās sīkās vajadzībās, vai nu pa vienai, vai visas trīs kopā.



Sprīdām ar tēvu un māti kopā, kā vislabāki atteikties, lai neapvainotu viņu labo sirdi. Nolēmām piepaturēt mātes iesāktu atrunu par līgavu mājās, piemētinot, ka mums tajā ziņā ir ļoti stingras parašas, ka aizrunāta līgava ir tikpat kā sieva.

Ar to viņas arī apmierinājās un ļaunā neņēma, tikai vairs tik bieži nenāca.

* * *

Vasara bij visai karsta, un pa pašu pusdienas laiku, no vienpadsmitiem līdz trim, jutāties stipri noguruši, visi strādājām vienos sviedros, pavisam slapji.

Rokas man vairs nesāpēja, un arī krusts bij pieradis pie locīšanās, muskuļi kļuvuši vingrāki un izturīgāki, plaukstas

piemērojušās darbam un apaugušās ar biezāku ādu, tulznas sarepējušās, pirksti kļuvuši resnāki.

No vidus skolas laikiem man bij no kāda laba draudziņa iedavināts par piemiņu sīks zelta gredzentiņš. Toreiz es viņu valīgi valkāju uz vidus pirksta jeb gaŗā indriķa. Maskavā man viņš vēl svabadi gāja uz zelta nesēja, bet tagad pa svētdienām to ar mokām varu uzdabūt tikai mazajam ansiņam. Tomēr ar patiku vēroju, ka spēki man radušies klāt: visresnākos bērza klučus tagad ceļu tikpat viegli, kā plecīgais Trofims otrā galā.

Bez tam vēl savus spēkus mērīju katru dienu pie mūsu gadu vecā kumēja, kuŗu Anisimovs pērnā rudenī pēc atšķiršanas no mātes tomēr bij uzspiedis tēvam. No rītiem tēvs to sien upmalē, bet vakaros es viņu vedu mājās. Viņš jau zin, ka es to celšu kājās un tādēļ katru reizi tišām metas ceļos. Tomēr vienumēr es viņu svabadi paceļu stāvus.

Kādu vakaru pie mums, pavisam negaidīti, ierodas mašīnists. Dzeŗam kopā tēju un jūtam, ka viņš pienācis ar īpašu nolūku. Tomēr tik ātri viņš neizsakas. Beidzot jau uz promiešanu viņš ieteicas, pagriezies pret tēvu:

„Kīnieši grib streikot, lai saīsina darba laiku par vienu stundu! Ko jūs par to sakat? Vai pabalstīsiet?“

„Kādēļ nē, ja tur kas var iznākt!“ tēvs atteic.

„Iznākt varēs, ja visi būsim vienprātīgi. Rīt jau pulksten vienpadsmitos grib apstāties. Prasība ir, lai dod divas stundas pusdienas atpūtai, nepagarinot darbu vakaros, nesākot rītos agrāki un neatvelkot no algas. Tā tad sakat noteikti, vai jūs par streiku, vai pret to?“ mašīnists cieti noprasa.

„Ja jau citi, tad es arī,“ tēvs atkal atbild, tā kā izvairīdamies.

„Visi ir par streiku, ja prasību neizpildīs. Tādēļ sakat noteikti: vai jūs par, vai pret?“

„Tad jau, zināms, mēs arī streikosim!“

„Nu tad tā!“ Mašīnists pasniedz mums roku un aiziet.

„Ko nu viņš te griež vainu uz kīniešiem!“ tēvs iesakas, kad mašīnists aizgājis. „Viņš pats jau vien laikām visu to streiku sarīko un visus apstaigā, bet jāpievienojas vien jau būs, jo nevaram taču mēs divi bēgļi nostāties pretīm visiem citiem.“

Otrā dienā, pulksten vienpadsmitos, visi trīspadsmit kīnieši apstājas piegādāt bērzu baļķus un caur to aptur visu tālāko darbu. Mašīnists dod skaļu, gaŗu svilpienu. Vispirms izskrej Poļakovs un drīz viņam pakal arī Valdmans. Poļa-

kovs jau pa gabalu sauc mašinistam, ka pulkstens vēl tikai vienpadsmit.

Bij pienākuši pie lokomobīles visi trīspadsmit ķīnieši, skrēja šurpu no šķūņa arī četrpadsmitais.

Mašinists atbild Poļakovam, ka arī viņš zinot, ka pulkstens tikai vienpadsmit, bet zāģiem nebijis darba, tādēļ viņš apturējis un devis signālu.

„Ķīnieši apstājās padot balķus tādēļ, ka darba laiks esot par garu; viņi prāto to saīsināt par vienu stundu. Citi strādnieki arī tam piekrīt,“ mašinists paskaidro.

Poļakovs tūlīt sāk kratīt galvu, purināt rokas un saukt:

„Nie, nie, nie!“

Daži ķīnieši iesaucas lauztā krievu valodā:

„Mojā ne rabotāi!“

Un visi trīspadsmit iet uz šķūni. Ari četrpadsmitais iet sarunādamies līdzī, bet nenāk runāt ar Poļakovu, kā parasti. Izrādas, ka viņiem rīsu zupa arī jau gatava, jo visi tūlīt nosēžas ap pusdienu galdu un sāk rīkoties saviem irbuļiem. Tā tad arī viņu vadonis bijis par streiku.

Ari mēs citi ejam pusdienā. Poļakovs un Valdmans arī aiziet uz ķīniešu šķūni un ilgi tur sarunājas ar četrpadsmito ķīnieti, kurš tekoši prot krieviski runāt.

Pulksten vienos atskan atkal parastais svilpiens, un mēs ejam raudzīt, kas nospriests. Mašinists paziņo, ka laiks netiekot saīsināts, bet kungs pieliekot katram strādniekam pusrubli dienā klāt, un ķīnieši esot ar mieru strādāt. Ari mēs stājamies pie darba.

Tēvs bij ļoti apmierināts un teica, ka ķīnieši esot vareni zēni: trīspadsmit rubļus mēnesī ieberot katram kabatā ne par šo, ne par to.

Svētdien gribu atdusēties pa karsto laiku un atveŗu logu. Bet tikko esmu iemidzis, kad žurka no loga ielec man gīmī. Uztraukts uzraujos kājās un ar linijalu rokā metos pa lielo istabu žurkai pakal. Vairākas reizes viņa, iedzīta kaktā, pārlēc linijalam pāri un atkal aizšmauc. Beidzot iesitu tai pa degunu, un lielā sirmā žurka atveŗas augšpēdus. Izsvieŗu to uz linijala gala ārā pa logu.

Mūsu māja ir taisni apsēsta no žurkām. Pagraba pamati un grīda ir pilnīgi no viņām sagrauzti. Bet apaļie sienu bērzu balķi ar kabeniski sakrāmpētajiem pakšiem un cirvju apcirstajiem galiem ir jau simtiem gadu turējuŗies pretīm laika un arī žurku zobiem un turēŗies vēl varbūt tikpat ilgi. Grīdas caurumus tēvs aizbēŗis un aismēŗēŗis smalkām stikla suķēm un tā aizsprostojis zārkam ceļu istabās. Nu viņas skrej gar pakšiem

uz augšu un pa apalajiem balķu starpiedobumiem un lec caur logiem istabā pēc produktiem. Pa naktīm jau nemaz nedrīkstam turēt logus vaļā, žurkas lec taisni virsū. Nu sāk jau arī dienā skraidīt. Varbūt sirmās žurkas bij tie spoki, kuŗi izdzina agrākos iemītniekus un atbaidīja līdz mums jaunus apdzīvotājus...

Pēc pusdienas, pēc ilga laika, atnāk atrailnes trīs meitas pie mātes pēc irbiem. Ienāk arī manā istabā.



Drīz būšot baznīcas svētki. Vai es arī iešot staigāt?

„Kur tad staigāsi?”

„Tepat pa ciema galveno ielu.”

Zinu gan, kā viņi svin savus baznīcas svētkus: sabrauc ciemiņi no apkārtnējam sādžām pie paziņām, saēdas, sadzeras, kas jau nu ir, tad vecākie sasēžas ielas malās, bet jaunie baros staigā no viena gala uz otru: puīši un puikas ar ermonikām vienā barā, skuķes un pusaudzes, sēkliņas grauздamas, otrā barā — spēlē, dzied, vaigstas, vieni otru aizskaņ, kamēr bieži iznāk plūkšanās starp ciema puīšiem un atbraukušajiem. Tomēr prasu:

„Ko tad darīsi?”

„Atnāc, tad redzēsi.”

„Man bail, ka mani, kā pienācēju, nesasīt.”

„Kas par to, šit tu arī pretī!” viņas saka, un visas jautri smejas.

Tad viņas ieraudzījušas man pirkstā mazo zelta gredzenīti un prasa:

„Vai tas no tavas līgavas?”

Atminos mātes sarunu ar atraītni un atsaku:

„Ja gan.”

„Parādi mums arī!”

„Nē, līgavas gredzenu nedrīkst rādīt.”

„Tad mēs atņemsim un apskatīsimies.”

„Nemat vien, ja varat.”

Un visas trīs uz reizi metas man virsū maut gredzenus nost. Bet nevar viņas manu pacelto roku tik viegli noliekt, un ja arī noliec, tad izgriežos un paceļu to no jauna gaisā. Iz-mocījušās veltīgi, viņas aiziet.

* * *

Nākošais gads atnesa visā valstī lielas pārgrozības.

Es no augstskolas pārgāju zemstu savienības rīcībā un ietērpos kaŗeivju drēbēs. Atstāja mani turpat Maskavā, tā kā varēju vēl apmeklēt arī dažas lekcijas. Pret pavasari saslimu, nogulēju kādu laiku slimnīcā, mājā dabūju atvaļinājumu un pārrados atkal pie vecākiem.

Arī te ļaudis jau bij citādi noskaņoti.

Ķīnieši jau bij projām. Taisni ap manu pārrašanās laiku tie bij norisinājusies pirmā sadursme starp muižu un ciemu.

Pie muižas piederēja liels ezers. Zemnieki tur bij sākuši zvejot. Poļakovs ar Valdmani gājuši tos ķīlāt. Aizsaukts arī Aņisimovs pie ezera. Tas teicis, ka ciemnieku tēvi un vectēvi tur vienmēr zvejojuši, tikai beidzamā laikā tas netaisnā kārtā viņiem bijis noliegts. Tagad ciemnieki zvejošot atkal pa vecam.

Bet kamēr Aņisimovs vēl runājis, citi attālāk stāvošie sadabūjuši mietus un akmeņus un nākuši kungiem virsū. Tie aizmukuši gan, bet Valdmani tomēr bij ķēris akmenis, un viņš tūlīt bij aizbraucis pavisam projām.

Poļakovs pēc tam bij atnācis pie tēva un teicis atklāti, ko gribot:

„Es te esmu ienācējs, jūs tāpat. Tādēļ mums jāturas kopā. Ja šodien aizdzīs mani, rīt aizdzīs jūs. Nāciet pie manis par naktssargu. Es vienmēr esmu labi izturējies pret jums.”

Tēvs nebija ne solījis, ne atteicis. Gribējis aprunāties ar Aņisimovu, vai Poļakovam kādas briesmas draud, vai nē, un

tad dot atbildi. Anīsimovs apgalvojis, ka ciemniekiem pret Polakovu nekas neesot; ja viņi no ezera nebūtu sākuši skriet, neviens arī nebūtu sviedis akmeni. Vismaz naktī pie viņa neiešot. Ja pagaidu valdība došot kādu rīkojumu par muižu, tad atnāksot dienā un viņam to pasacīšot. Spēks tagad esot tautas pusē, tādēļ slepeni uzbrukumi neesot vajadzīgi.

Patlaban atnāca Polakovs pēc atbildes. Tēvs viņam atstāstīja to pašu, ko nupat bij stāstījis mums ar māti un apgalvoja, ka pēc Anīsimova vārdiem viņam nedraudot ne vismazākās briesmas, tādēļ lieki esot visi naktssargi, un tēvs neiešot, jo pret parastajiem sīkiem zagļiem esot jāapsargā arī sava iedzīve.

Polakovs ģimī palika pavisam savāds: acis nedroši skatījās mums garām, sāņus, vaigu muskuļi manami raustījās.

„Es saprotu,“ viņš saka drebošā balsī: „no mana likteņa neviens mani neatsargās un neizglābs. To es arī neprasu. Bet man ir sieva, ir bērni, kuŗi visu laiku trīc i par sevi, i par mani; ir divas svešas jaunavas, kuŗas baidas te palikt... Lai viņus apmierinātu, man vajaga sargu tikai vārda pēc, lai viņi redzētu, ka ir vēl cilvēki, kuŗi nebaidas ierākt mūsu mājā, nebaidas saukties par mūsu sargiem...“

Britiņu viņš uztraukumā apklusā, tad griezās pie manis:

„Jaunais cilvēk, atļaujiet, ka es par jums varu savējiem teikt, ka jūs esat mūsu sargs. Mēs no jums neprašām, lai jūs par mums iestātos, kad nāktu no ciema ar mums izrēķināties, jo tur nelīdzētu arī desmit sargi. Mans vienīgais lūgums būtu, lai jūs nāktu mūsu mājā pārgulēt nakti un pāris reizes pa to laiku izšautu gaisā, lai atbaidītu atsevišķus hulīganus, ja tādi rastos...“

Neprasījis ne vecāku piekrišanas, es turpat viņu klātbūtnē apsolīju, ka iešu viņus sargāt, kamēr būšu mājās. Vecāki man to ļaunā arī neņēma. Māte it īpaši jutās apmierināta un teica:

„Man šo piecu sieviešu sevišķi žēl. Kamēr atbraukušas, visu ziemu viņas ne ar vienu nesatiekas, izņemot skolotājas. Guvernante ar istabas meitu visu laiku runā par braukšanu atpakaļ uz pilsētu, bet kundze viņas lūdz neatstāt to vienu ar abām meitenītēm.“

Jau to pašu vakaru aizgāju pirmo reizi uz pili. Lai gan ierados diezgan vēlu, tomēr arī abas meitenītes vēl bij kājās, gribējušas mani redzēt. Bij jāsēžas pie kopīgām vakariņām, pie kuŗām ņēma dalību arī ļoti veiklā istabas meita, lai gan pati visu arī padēva. Guvernante bij vēl ļoti jauna skuķe un sarunās nepiedalījās, bet pa teikumam franču valodā reizēm izmeta abām melnmatainajām meitenītēm. Ar tām mēs kļu-

vām uz reizi lieli draugi: viņas drīz atnesa man rādīt savas bilžu grāmatas un lelles.

Kundze mani uzaicināja katru vakaru ēst ar viņiem kopā vakariņas. Es no tām atteicos, bet lūdzu iedot man kādu durvju atslēgu, lai varētu ienākt un iziet, neviena netraucējot. Man iedeva verandas atslēgu parka pusē: no šīm durvīm esot taisni divas atslēgas. Guļa man bij ietaisīta zālē uz divāna. Uz apaļā galdiņa bij karafe ar pienu, svece un sērkokociņi turpat svečturī, modinātājs pulkstenis un divi ilustrēti žurnāli vācu un franču valodās. Pašķirstīju drusciņ žurnālus, tad nodzēsu uguni un izgāju ap pulksten divpadsmitiem ar šauteni parkā,



paņemdam atslēgu līdzī. Apgāju pilij visapkārt un pavirzos uz parka pusi, kur melnajā tumsā tikko varēja atšķirt atsevišķos sirmos bērzu stāvus, kā mēmus milzu tēlus. Pacēlu šauteni taisni pret debesīm, lai neķertu kādu putnu, kuŗi te bērzos mēdza salaisties uz naktsguļu.

Stobra galā paspīdēja liesma, un tajā pašā brīdī dziļo klusumu pārtrauca dārdiens, atbalsodamies vairākas reizes parkā. Izbiedētās vārnas ķerkdamas cēlās spārnos, sitās tumsā gar zariem un lapām, riņķoja kādu brīdi gaisā, tad taustīdamās sēdās atkal zaros, bet ilgu laiku tumsā nevarēja diezgan ērti nosēsties.

Uz troksni atskrēja riedami arī visi trīs muižas suņi, bet, pazinuši mani vēl no pērnās vasaras, tūlīn aplkusa. Iztraucētie ciema suņi gan vēl rēja, kad biju iegājis jau iekšā.

Iededzināju sveci, izdzēru glāzi piena, uzgriezu modinātāju uz pulksten trim, nolikos uz divana un tūlī ari iemigu. Kad pēc trim stundām modinātais sāka zvanīt, biju tik cieti iemidzis, ka pirmā acumirkli neattapos, kur esmu, un kas te īsti notiek. Atguvies no miega, apģērbos, izgāju ārā, apgāju atkal pili apkārt un izšāvu gaisā. Atkal vārnas ķerkdamas sacēlās spārnos, tomēr visas vairs nesēdās atpakaļ bērzos, bet laidās prom, jo svida jau gaisma. Atskrēja ari visi trīs suņi un luncinādamies pavadija mani uz mājām.

Polakovs uz laiku bij aizbraucis un pārradās mājā ar vairākiem ierēdņiem, kuriem bij uzdots apskatīt jau agrāk projektēto dzelzsceļa līniju no Valdajas uz Novgorodu. Tagad bij nodomāts darbus turpināt ar kara gūstekņiem. Līnija bij izstigota četras verstis no mūsu ciema. Polakovs bij uzņēmies piegādāt uzturu gūstekņu ēdināšanai.

Kīniešu šķūnī ierīkoja centrālo noliktavu darba rīkiem. Sveda lāpstas, lauznes, ķerras, cirvjus, zāģus. Tēvu ielika par noliktavas pārziņi, mani ieskaitīja par darbvedi; iedeva man pagaldām vienu vienīgu kantoņa grāmatu, kurā man bij jāieraksta pēc pavadzīmēm visi atsūtītie instrumenti.

Produktus sveda muižas noliktavās, un tos pārzināja īpaši pieņemts arteļnieks. Ciemniekiem bij vienumēr darbs ar produktu vadāšanu: vai nu pievedot noliktavās, vai atkal izvadādot pa līniju gūstekņu nodaļām. Vajadzēja arī malku vest ēst vārīšanai, maizes cepšanai un baraku apsildīšanai. Malkas pēc aprēķina vajadzēja daudz, pie viņas sagādāšanas varēja stāties vai viss ciems.

Ciemniekiem nu bij darbs un peļņa, un attiecības pret Polakovu kļuva atkal labas: cilvēki nāca bieži uz pili visādās darīšanās, ņēma jau pa gabalu nost cepures sveicinot, kad viņš kur parādījās.

Ar manu ieskaitīšanu par darbvedi, pats par sevi, izbeidzās mans sarga amats. Bet abas meitenītes ar guvernanti bieži pienāca pie manis, un mēs gājām staigāt gar upīti, pa parku līdz pat jaunajai dzelzsceļa līnijai. Kad satikām ciemniekus, kuri tagad ari Polakova bērnu priekšā ņēma nost cepures, mazās meitenītes katru reizi instinktīvi ķērās pie manām rokām un bailīgi prasīja:

„Vai tie ir tie paši, kuri mūsu papum un Valdmanim svieda ar akmeņiem?“

Es neattapos, ko atbildēt, bet guvernante paskaidroja, ka sviedējiem tagad esot kauns, tie nemaz nerādoties. Meitenes man čukstus stāstīja:

„Bet mama tomēr te nepaliks. Papis grib, lai mēs palie-

kam vismaz tik ilgi, kamēr viņš pārdos savas bērzu plankas, bet mama nepaliks!”

„Tagad taču nav vairs jābaidas. Un te ir tik jauki!” ieteicos.

„Mums arī te patīk labāki, nekā pilsētā. Tomēr mama te nepaliks.”

Dzelzsceļa darbi virzījās uz priekšu: raka grāvjus, dzina zemes, vietām lika jau gulšņus un nagloja klāt sliedes maziem darba vagoniņiem. Katru dienu pienāca vairākas pavadu zīmes dažādiem materiāliem ar tēva vai tehniķa un desmitnieka parakstiem par saņemšanu. Gāju uz noliktavu, kur gan vēl visi sauca par ķīniešu šķūni, sēdus savā dēļu aizžogojumā un rakstīju pavadu zīmes iekšā savā lielajā grāmatā.

Rudeni, kad sasala zeme, sasnīga sniegs, un nevarēja vairs strādāt zemes darbus, visi gūstekņi likās mežā pie gulšņu gatavošanas. No jauna sasūtīja zāģus un cirvjus atlikulīkām. Ciemnieki tikai rāvās ar gulšņu un malkas izvešanu ārā, līnijas malā.

Kad pavasarī sāka strādāt atkal zemes darbus, man vēl uzlika par pienākumu reizi dienā izdot pēc svāra zināmu daudzumu produktu tai gūstekņu nodaļai, kurā strādāja mūsu robežu rajonā.

Barakas bij uzceltas netālu no ciema viena gala, tā kā ciema vistas te nāca pie gūstekņiem lasīt drupatas un graudus; ciema govīs, kurās bieži staigāja savā vaļā, nāca te pēc kartupeļu mizām un silķu asakām.

Gāju arvienu pievakarē un izdevu produktus visai rītdienai. Reiz rudeni piegāju neparastā laikā, daudz agrāki, nekā citās dienās, un nebija virtuvē ne pavāra, ne maizcepēja; gāju ārā viņus meklēt. Atradu viņus abus starp malkas asēm, kur pavārs no spāņa ēdināja govī, kamēr maizcepis to steidzīgi slauca otrā spannī. Citas govīs vai jau izslauktas, vai gaidīdamas savu ēdināšanas un slaukšanas kārtu, stāvēja turpat aiz strēķiem.

Abi vācieši sabijās no manis: uzlēca, piesarka, tad sāka atvainoties:

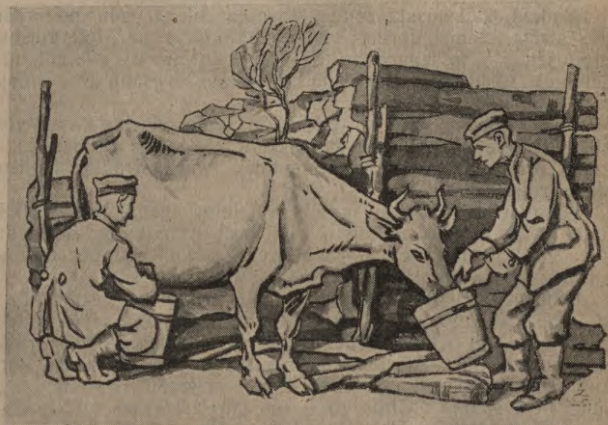
„Zinām, ka jūs mūs nenodosiet... Tāda ir mūsu kareivja dzīve: jāņem par labu katrs kumoss un piliens, ko liktenis sūta. Un govīs pašas — atnāk izsalkušas, mauj, it kā taisni saka: kopjāt mūs, un mēs jums par to atlīdzināsim ar pienu.”

„Es nu gan jūs nenodošu, bet labi jūs nedarat. Ja jūs tā atrastu kāds ciemnieks, tad jau jums iznāktu sadursme ar visu ciemu. Un nevar ne paredzēt, kā vēl viss tas beigtos. Tā gan vairs nedarāt!”

„Ja jau jūs nevēlat, tad nedarīsim,“ atteic pavārs: „bet par iekrišanu mums nav ko baidīties, par to gādā mūsu suns Hektors: tas nevienu svešu nepielaidīs ne tuvumā! Tikai uz jums viņš skatas, kā uz mūsu pašu cilvēku.“

Viņi gāja ar abiem spauņiem uz savu produktu noliekamo telpiņu. Gāju viņiem līdzī. Te viņiem bij skārda krūzītēs un glāzēs ieskābēts piens. Plauktā bij vairākas olas.

„Mums ir daži mazspēcīgi un slimi,“ paskaidroja pavārs: „kuŗiem reizēm nepieciešama glāzīte skāba piena. Tie ir viņu personīgie trauciņi. Ari pa jēlai olai viņiem reizēm jāizdzer, jo mūsu feldšers to atzīst par nepieciešamu.“



Zināju daudz no viņu iekšējās dzīves un disciplīnas, bet šāda nespēcīgo apgādāšana man līdz šim vēl bij sveša.

„Bet kur jūs dabūjāt olas?“ ieprasījos.

Abi vācieši saskatījās un pasminēja.

„Pašiem vistu mums gan nav,“ pavārs paskaidroja: „bet mitinām ciema vistas, un viņas mums par to maksā olām. Tā kā jūs jau nu pazīstat mūsu vienu saimniecības nozari, tad iepazīstināsim arī ar otru.“

Viņš aizslēdza savu pieliekamo telpiņu, gājām uz produktu noliktavu. Pie noliktavas viņš noliecās zemē. Pagrīdē kasījās vairākas vistas un knābāja pa graudam, kuŗi šad un tad

bij izbiruši pa grīdas šķirbām. Dažas vistas nomalē pie pamata gulēja mierīgi, it kā snauda.

„Redzat, tās mierīgās patlaban gul, ligzdās uz dēšanu. Kad nolīgām ar vistām par mitināšanu uz visu vasaru, tad nopirkām tikai vienu vienīgo pirmo olu un to tur nolikām par padēkli. Tagad viņas tura savu līgumu un kārtīgi dēj, bet mēs atkal savu — kārtīgi dodam katru dienu visas drupatas, kāstuvē no samazgām uzķertās putrainu atliekas un kartupeļu druskas un caur grīdu starpām izspārdītos graudus un putrainus, kuri jums nobirst mums iesvērot.“

Nu atminējos, ka viņi katru graudiņu un putrainiņu, kas nobira sverot uz grīdu, iebīdīja kārtīgi šķirbu starpā. Agrāk domāju, ka tas tiek darīts tīrības dēļ.

* *

Vēlā rudenī atbrauca inženieri un apturēja darbus, kamēr došot rīkojumus atkal jaunā valdība, kuŗa vairs negribot karot, bet atlaidīšot arī visus gūstēkņus mājās.

Gūstēkņi bij ļoti laimīgi, ka tika no šejienes projām, jo ziemā viņiem te gāja par daudz slikti: drēbes plānas un trūcīgas, apāvi nodriskāti un cauri, bet sals neparasti stiprs. Pirms aizbraukšanas uz Maskavu daudzi nāca no manis atvadīties, atzīmēja manu adresi un uzdeva savas. Bij varbūt man pateicīgi, ka nebiju viņus nodevis, tā kā tie varēja mitināt ciema lopiņus un kopt savus slimniekus.

Aizbrauca arī Polakovs ar piederīgiem. Laikraksti vairs nepienāca, tādēļ zinājām no ārpus ciema dzīves tikai tikdaudz, cik nejauši kāds garāmgājējs pastāstīja. Bet ziņas nāca visādas, un katrs ticēja tām vēstīm, kuŗas viņam vislabāk patika. Un uz šādu ziņu pamatiem ciemnieki tagad brauca uz muižu un veda pie sevis mājās Polakova bērzu plankas. Veda visi un krāva savās sētās, lai gan paši nezināja, kur tās izlietos.

Tad kādā naktī bij uzlauztas pils durvis un aizvestas arī mēbeles. Tēvs, kā vistuvākais kaimiņš pie pils, paziņoja par to Anisimovam. Tas tūlīņ sasauca ciema sapulci skolas telpās.

Aizgājām arī mēs ar tēvu. Sanācis bij vai viss ciems. Klase bij pārpildīta. Kaktā zem svētbildes spīdēja eļlas lampiņas sarkanā ugunīņa. Aiz katedra pie sienas vēl vienumēr karājās ķeizara ģimetne apzeltītā rāmī. Anisimovs uzkāpa katedrī un iesāka:

„Mēs jūs sasaucam, brālīši, izrunāties un pārspriest par mūsu notikumiem. Runāju jau ar večiem, arī viņi atzīst, ka tas ir grēks, ka nevajadzējis laupīt Polakova mēbeles...“

„Viss tagad pieder tautai!“ atsaucās dažas balsis kaktā pie durvīm.

Visi pagriezās uz to pusi, no kurienes atskanēja balsis. Pagriezās arī Aņisimovs pret kaktu:

„Labi, ka jūs atsaucaties un tā noņemat pārmērumus no citiem! Vai tad jūs sevi vien ieskatāt par tautu? Plankas taču vedām visi, dienas laikā, viens no otra nebaidīdamies, un krāvām visu acu priekšā savās sētās, tādēļ ka tās Dievs audzējis tepat mūsu mežos, un Poļakovam pašam tik daudz nav vajadzīgs, paliek tur vēl papildnam arī viņa tiesa. Bet mēbeles pieder Poļakovam pašam, tās viņš atveda līdzī no pil-



sētās... Un šo starpību jūs paši arī labi sapratāt un nebraucāt vis svešai mantai pakal gaišā dienā, kā pēc plankām, bet nogaidījāt nakts tumsu, kuŗa lai slēptu jūsu grēku. Ja tā rīkosieties, tad neviens no mums nevar būt drošs, ka nākošo nakts klusumu neizlietosiet pret kuŗu katru no mums. Vai nē, brālīši?“

Aņisimovs pārlaida acis pār visu sapulci.

„Kā tad, kā tad! Pareizi, pareizi!“ sauca pretīm no visām pusēm.

Aņisimovs turpināja:

„Ja nu visi esam atzinuši, ka grēks ir nodarīts, kā tad to izlabot? Ko mums darīt tālāk?“

Un Aņisimovs gaida atbildi no sapulces.

„Atvest lietas atpakaļ! Sodīt zagļus!“ iesaucas vairākas balsis.

„Ja, ja, ja!“ nodun pa visu sapulci.

Bridi klusums. Tad iesāk atkal Aņisimovs.

„Vai varbūt tur no tā kakta pie durvīm nav pret sapulces spriedumu ko iebilst?“

Brītiņu pagaida.

„Nav. Tā tad spriedums atzīts no visiem par pareizu... Tikai ar to sodu, man liekās, nav jāsteidzas. Nesodīsim, tad arī mēs netiksim sodīti par mūsu grēkiem! Vai nē, brālīši?“

„Ja, ja, ja! Pareizi! Labi teikts!“ piekrīt sapulce un izklīst.

Bet pa nakti, nevienam neredzot, mēbeles bij atvestas atpakaļ pilī.

* * *

Mātei bij piekrājijs ļoti daudz dzijas, gan šķetinātas, gan nešķetinātas. Ar ķamoliem bij pilni grozi un maisi, un daudzi kamoli bij tāpat sakārti pie griestiem. Baidījās, ka nesagrauž žurkas, nesakapā kodes. Bieži bij pārrunas ar tēvu, kā dzijas vislabāki izmantot. Paši bijām apgādāti drēbēm uz ilgākiem laikiem, jo visas jaunākās drēbes bēgot bij pakertas līdzī. Bet māte vienumēr raizējās par priekšdienām:

„Pārbrauksim mājās, vajadzēs tūliņ līgt ganiņus, puīšus... Kuŗš tev bez drēbju gabala šajos plikajos gados nāks! Un kur tad uz ātru roku ķersi? Nebūs vēl ne aitu, ne vilnas, ne tad arī būs vaļas sēdēt pie ratiņa. Bet mums jau būs dzija gatava!“

„Un aust tev būs laika?“ tēvs prasīja: „Un tu domā, ka mūsu stelles tur vēl tā stāv, kā stāvējušas, lielīstabas plānā pie paša loga ar visu uzvilīto šķēriņu, kā bēgot atstājām? Līka drusku pagaidīt! Dievs vien zīn, kas un kur ar viņām tagad auž, ja stelles jau nav sadedzīnātas malkā!“

Un katru reizi pēc tādām sarunām tēvs virzīja uz priekšu stelli lietu jau tāpat, cik jau nu atļāva laiks.

Šķērkoki jau bij gatavi atsevišķos gabalos, vēl tikai salīzami kopā. Tāpat bij jau gatava arī šķērlāde ar lielajiem īrbiem, trūka tikai vēl lielās šķēru spoles, spolējamā ratiņa un mazās spolītes. Vīspīrms bij jādabū niedras mazajām spolītēm un šķietiem.

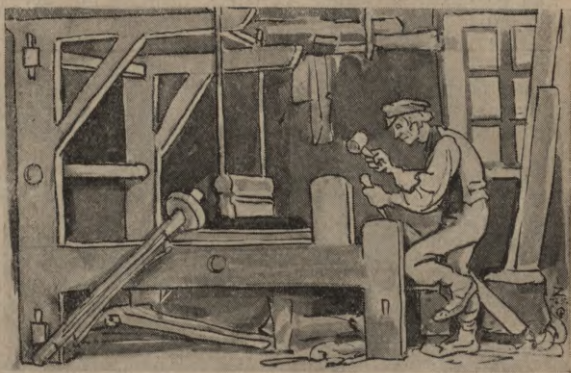
Kādā ziemas rītā tēvs teica, ka iešot uz ezeru meklēt niedras. Apsēja apaušu pavadu sev gar vīdūci, apvilka balto pašģērēto jērādas kažociņu, paņēma cirvī un aizģāja. Pēc pusdienas viņš pārnesa pavadā iesietus divus resnus niedru

kūlus. Pašus tievos galus ar vālitēm viņš jau bij atcirtis un nosviedis turpat uz ezera ledus, bet pārnesis, cik varējis, tikai resnākos galus, kuŗi visi bij pielietojami.

Pēc dažām dienām viņš paņēma žūksni tabakas, maisā bērzu klucenus un devās atkal pie kaimiņu ciema dreijnieka. Otrā dienā viņš tikai pārradās ar divpadsmit lielām spolēm, skriemeliem, riteņa gabaliem, kājām un rociņām spolējamam ratiņam.

„Taisies tikai nu uz spolēšanu!“ tēvs skubināja māti.

„Tiec tikai tu ar savām stellēm gatavs, mani tev nebūs jāskubina,“ māte atcirta: „Bet to es tev saku: kamēr tu nebūsi



uztaisījis šķietu un nītes, tikmēr nestāšos pie spolēšanas, jo spolēs man dzijas būs grūtāki aizvedamas līdzī, nekā kamolos. Par stellu stāvu es nešaubos, to tu uztaisīsi.“

„Ari par šķietu nešaubies: niedras man tagad ir. Bet nītes siesim kopā. Savērp papriekš labi stiprus diegus! Linus es jau aizrunāju no Anisimova. Viņam arī atstāsim stelles ar visim piederumiem, kad brauksim projām.“

„Viņam arī nav žēl atstāt, jo par kumeļu viņš nekādu maksu neņem,“ māte piekrita.

Tēvs nu strādāja caurām dienām un vakariem pie spolējamā ratiņa un stellu rāmja, bet māte vērpa linus. Man no spolēm bij jānotin kamolos, tad māte trīs kamolus šķetināja kopā par rupju nišu diegu.

Nišu šķerskokus tēvs iestiprināja īpašā rāmī, lai būtu vieglāka siešana, tad nodrāza īpašus skalīņus apakšmēram un vidus actīnai. Pati siešana bij pinkerīgs darbs, gāja gausi uz priekšu un drīz apnika. Tādēļ kādu laiciņu māte nu arī atmēta ar roku: viņai asarojot acis un neesot arī vaļas. Beigu beigās man bij jāpaliek par nišu sējēju, jo cita darba man patlaban nebij: skaitījos gan vēl par noliktavas darbvedi, bet nebij nekā vairs ko rakstīt.

Mūsu abas istabiņas tagad izskatījās pēc rosīgas darbnīcas: tēvs tēsa un ēvelēja bērzu plankas un cēla istabas vidū tīri kā jaunu māju ar pamatiem, četriem stabiem un augšējiem savienojumiem, stiprināja zobratu pie vārpstām, kāra iekšā šķieturi un kloķus, sēdās reizēm pats uz ietaisītā sē ekla un mēģināja kājām paminas. Es sēdēju pie loga un neapnīcis sēju mezglus savās nītīs, bet māte kurināja plītiņu, vārīja ēdienu un pūrināja savu ratiņu.

Ciemnieki pienāca, paskatījās un tikai pagrozīja galvas:

„Latvieši gudro atkal kādas jaunas mašīnas!”

Pēc nītēm man nācās drāzt no niedrām šķieta zobīkus un jānotin arī paši šķieta zobi. No sākuma tēvs tikai drusku parādīja, kā zobi nostiprināmi rāmī ar vaskoti-pīkoto diegu, vēlāk tikai reizēm pārskatīja, kā strādāju.

* * *

Ari padomju valdība atzina, ka iesāktā dzelzsceļa līnija turpināma. Bet iekams varēs pavasarī turpināt zemes darbus, tagad ziemā jāsaģādā malka lokomotīvu kurināšanai arī citos dzelzsceļos.

Izvēlēja ciema padomi. Par padomes locekļiem ienāca pavisam jauni ciemnieki, kuri bij vēl maz pazīstami, bet par priekšsēdētāju atkal ievēlēja Aņisimovu.

Noliktavu pārdēvēja par ciema kooperatīvu. Sāka piesūtīt visādas preces. Nu bij darba pārpilnam i tēvam, i man. Ievēlētā kooperatīva valde un revīzijas komisija no iesākuma maz ko prata rīkoties un palīdzēt. Ar laiku gan iestrādājās daži no skolu beigušajiem jauniešiem, tie tad arī drīz ienēma redzamākas vietas ciema dzīvē. Tomēr ar Aņisimovu skaitījās visi, tik jaunie, kā vecie.

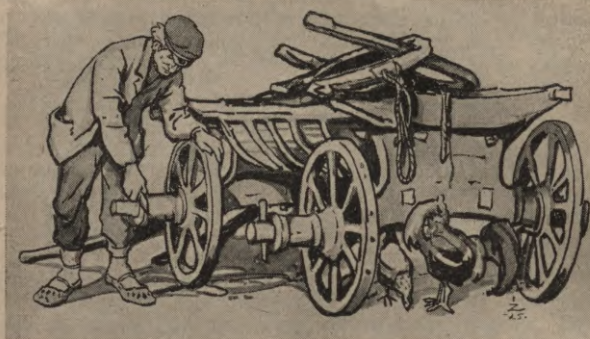
Viens no pirmajiem ciema padomes spriedumiem bij — pārvest skolu uz pili, bet kooperatīvu pārvietot no ķīniešu šķūņa skolas namā. Te varēja ierīkoties daudz ērtāki, un galvenais — telpas varēja apkurināt.

Malkas cirtējiem ik uz divi vīriem izsniedza no kooperatīva pa vienam zāģim un divi cirvjēm. Pirmās divi nedēļas

pie malkas sagatavošanas strādāja tikai četri pāri, bet kad tie pārnese pirmo naudu un sapirka kooperatīvā visādas preces, nākošā nedēļā pievienojās vēl kādi desmit pāri, un drīz pēc tam viss ciems nodarbojās ar malkas ciršanu.

Ciema padomei ar laiku kārtīgi sāka piesūtīt laikrakstus, nu dabūjām atkal plašākas ziņas par pasaules notikumiem. Lasījām tuvākas ziņas par Latvijas republikas atzīšanu no Krievijas puses, par savstarpēju priekšstāvniecību nodibināšanu Maskavā un Rīgā un par bēgļu atgriešanās kārtību.

Tagad mēs visi trīs par atgriešanos uz Latviju vien spriedām. Bet lai, pārbraukuši mājās, varētu tūlīn sākt apstrādāt



zemi, vajadzēja tūlīn arī zirgus un govīs. Par govju līdzvešanu no šejienes nebij ko domāt, bet ar zirgiem bij pavisam citāda lieta. Viens zirgs mums jau bij izaudzis no Anīsimova kumēla, otru zirgu varēs iemainīt pret govi. Par otru govi varēs dabūt dzelzsasu ratus, ar kuriem droši varēs aizbraukt līdz mājām. Māte cerēja vēl saaukt vadmalu, dabūt par to zelta naudu un mājās tūlīn iegādāt jaunu govi.

Mēs ar tēvu katru rītu agri gājām uz kooperatīvu un palikām tur līdz pat vakaram. Māte mājās auda visu dienu pelēko vadmalu. Pa aušanas laiku gandrīz visas ciema sievas vismaz pa reizei bij apmeklējušas māti, bet Anīsimova sieva staigāja ļoti bieži un pati mēģinājās aušanā. No iesākuma gājis ļoti neveikli un gausi.

„Neesam pieradušas strādāt reizē rokām, kājām un galvu,” viņa nopietni teikusi.

Bet ar laiku sācis iet veiklāki. Pie otrā vadmalas baķa viņa jau krietni vien varējusi mātei palīdzēt. Tad Aņisimovs runāja tēvam, vai viņa sieva nevarētu sākt pavisam jaunu darbu no paša gala ar savu vilnu? Māte lai tikai skatītos pakal un piepalīdzētu, kur ķeras. Māte tam piekrita, tikai pieteica tēvam:

„Bet tad tu man vēl uztaisi lanktas un tītavas, lai nav jākavējas un jāmudžinās ar kamolu tīšanu un risināšanu!”

Un tēvs strādāja vairākas svētdienas no vietas, kamēr uztaisīja lanktas ar krāgi un caurumu vidū un tītavas ar kāju. Aņisimova sieva nu strādāja mūsu mājā no paša rīta līdz vakaram, kamēr no vilnas dabūja gatavu vadmalu.

Aņisimovs pats atkal pūlējās mūsu labā: viņš klausījās pa visām malām, kur būtu dabūjami stipri zemnieku rati ar dzelzs asīm. Visā apkārtnē tādus tomēr nevarēja sadzīt. Beidzot bij jāapmierinās ar viņa paša kokasu ratiem. Tēvs pamatīgi apskatīja ratus, novilka visus riteņus, aplūkoja apkulumu, ar nazi griežot, vēroja koka izturību. Galu galā tēvs nāca pie sprieduma, ka rati izturēšot garo ceļu: viņi pagatavoti no cieta bērzu koka un krietni apkalti.

Tēvs sāka taujāt pēc cenas, bet Aņisimovs tikai smejas:

„Rati taisīti pašu lietošanai, tie par naudu nav pārdodami: mainīsim pret stellēm!”

Nu atkal tēvs smejas:

„Stelles tev jau nākas par kumelu, bet ratus mainīsim pret govi: viena govs jau norunāta Matvejam par ķēvi, bet otra tev.”

Par cenu tā arī nevienojās: katrs palika pie sava, bet ratus Aņisimovs atveda un vēl klāt piedevām lielu, lielu brezentu, ko segt ratiem virsū; to viņš glabājis no veco kungu laikiem, no sadegušās kuļmašinas, bet pašam nevajagot. Mums ceļam tas bij ļoti noderīgs.

Nu jau viss būtu sagādāts, kas ceļam vajadzīgs, vēl tik bij jāsadabū vajadzīgie atļaujas papīri izbraukšanai. Ciema padome izdeva visādas apliecības, kādas vien varēja būt vajadzīgas, apstiprināja izvedāmo lietu sarakstu. Pieprasījām atļauju no Maskavas, un viss brauciens iegula uz veselu gadu. Rakstīja ir ciema padome, sūtījām mēs paši lūgumus, pienāca jau rudenis, un mēs atmetām ar roku līdz nākošam pavasarim. Turpinājām mierīgi savu darbu, ņēmām no kooperatīva savas porcijas sāls, petrolejas, cukura un katuna gabaliņus krekliem un jakām. Tas viss mums noderēs ceļam.

Nākošā pavasarī dabūju atvaļinājumu, aizbraucu pats uz Maskavu un sadabūju ar lielām pūlēm vajadzīgās atļaujas.

*

*

Beidzot nu mēs bijām notikuši tik tālu, ka varējām sākt braukt. Visādu atļauju zīmju man tagad bij pilnas kabatas.

Māte cilāja vienu lietu, cilāja otru, žēl bij atstāt, bet līdzīgiemt vairs nevarējām jau tādēļ vien, ka līdzvedamo lietu saraksts jau sen bij sastādīts, parakstīts no ciema komitejas un apstiprināts Maskavā.

Nopūtas un asaras atkārtojās vai katru dienu. Satiek no paša rīta pie durvīm Poģīti un iesāk:

„Ak tu, mans mīlais sunīti! Kā tu bez manis te dzīvosi? Viņi jau nevar ne tavu vārdu izrunāt, kur nu vēl tevi tā izturēt, kā mēs! Viņi tevi lamā par Pudīti.”

Tēvs ar pošanos ceļā un domām par priekšā stāvošo garo, nezināmo braucienu arī ir kļuvis daudz nervozāks, nekā parasti, un ķer tūlī uz vārdiem:

„Pirms tavas atbraukšanas te nedzīvoja neviens suns un pēc aizbraukšanas visi kauks vienā kaukšanā, kamēr apsprāgs! Vai nav viss viena alga, kā suni sauc, vai Poģīti, vai Pudīti? Tu te pa pieciem gadiem nevarēji iemācīties viņu skaņas, viņi nevar izrunāt mūsu „o“, tas viss! Kas te ko uztraukties?”

„Es jau neuztraucos, tu uztraucies,” māte atteic un pacel roku un spiež no acu kaktiņiem ārā asaras.

„Nu, ko tu pinkšķi no paša agrā rīta! Ja tev Poģa tā žēl, un ēdiens iznāk ceļam, ņem to līdzī! Gan viņš ceļā un mājās arī mums noderēs.”

„Un par ko tu tikai domāji, kad sastādījām mūsu līdzvedamo mantu un lopu sarakstu?” māte pārmet tēvam: „Tagad jau vairs nevar pievienot. Kas nu suņa dēļ vairs brauks uz Maskavu!”

„Lai brauc līdzī tāpat bez pases. Ja ceļā kāds pieķersies, tad mūsu suns nupat tikai kā pieklīdis. Lai tad Poģis izrāda savu kāju veklību, un zin pats, kā tiek tālāk līdzī.”

Māte bij apmierinājusies, noliecās pie Poģa, glaudīja to un teica:

„Tu jau brauksi, brauksi mums līdzī, manu sunīti. Gan jau ceļā maizes pietiks mums visiem. Bet cik tev būs pie mums Līčos jauki un labi, to tu nemaz nevari ne iedomāties!”

Vislielākās rūpes mātei tagad par to, lai mums ceļā nesajuktu laika rēķins.

„Tā kā kalendara mums nav, tad mēs nemaz nezināsim ne datumus, ne darbdienas, ne svētdienas,“ viņa bēdājās.

„Kad iebrauksim Latvijā, gan tad mums pateiks, kāds datums, bet ceļā iztiksim arī bez datuma,“ tēvs smiedamies mierina: „Par svētdienām un darbdienām arī nebūs liela bēda: tā kā mums darba nekāda nebūs, tad katru dienu mums būs svētdiena, varēsim visu laiku skaitīt pātarus.“

Māte par tādu atbildi sapīka, viņa to uzskatīja sev kā izzobojumu. Tēvs svētdienas svētīšanu nesaprata tā, kā māte: atsvabinājies svētdienās no ikdienas piespiestā darba, tēvs svētdienās strādāja vēl vairāk priekš sevis, bet māte svētdie-



nās labrāt nepaņēma rokā ne adatu, ko piešūt pogu; vienīgais darbs, ko viņa svētdienās pielaida, bij ēdienu izvārīšana un lopu apkopšana.

„Ja jau Dievs nolīcis, ka arī svētdienās tik cilvēkam, kā lopam gribas ēst, tad viņš arī šo ēdināšanu nepieskaitīs par ļaunu,“ viņa mēdza sevi attaisnot.

Mums vēl bij uzglabājies vecs 1916. gada kalendars. Tajā es pret datumiem jūlija un augusta mēnešos, kad domājām būt ceļā, pārrakstīju nedēļas dienas pēc 1921. gada krievu kalendara un zem katras nedēļas pavilku apakšā jaunas strīpas. Kalendaru iedevu mātei pārļabotā veidā. Atstiepusi to tālu no sevis nost, viņa ilgi tajā skatījās un beidzot ieteicās:

„To tagad varēs lietot. Katru nobraukto dienu nostrīpošu, tā mēs nenojuksim. Tikai — vai tu nevari svētdienas un svētku dienas apzīmēt sarkanās krāsās, tad būtu pavisam labi!“

Man vēl no darbvedības laikiem bij atlikusies sarkana tinte, tādēļ pastrīpoju, sākot no Jāņiem, visas svētdienas un citas mātei ievērojamās dienas, kā: septiņi gulētāji, Pēterā Pāvila, Marijas pasludināšanas, septiņu brāļu dienu, Jēkabus, Labrenčus, Bērtulus, — cauri līdz pat ziemsvētkiem. Nu māte bij ļoti apmierināta un noglabāja kalendaru pie savām lietām.

Pēc mātes aprēķina mums vajadzēja izbaukt Pēterā Pāvila dienā, bet tēvs vēl nebij savedis kārtībā ratus. Melnim bij jānāk ilksēs, bet ķēvei labajā pusē piejūgā. Un šo piejūgšanas veidu tēvs nevarēja izgudrot diezgan stipru: kala pats, gāja pie kalēja, atkal kala pats. Tad piesita pakalā cemmi, kur uzkārt spanni ar kopā samaisītu darvu un ratu smēri. Visbeidzot vajadzēja no jauniem ozoliņiem un lazdām piestiprināt pie ratiem ribas, un izlikt viņas tā, kā ribās lai svabadi ietilptu arī uz ratiem uzsiētie drēgi. Stīpas ribām drāza, sautēja, lieca, apakšgalus stiprināja klāt ratiem ar īpašu liksti, bet nie drēgiem sēja auklām. Tad vilka pāri brezentu, lai būtu pasargāti no lietus i mēs paši, i mūsu mantas.

Beidzot galīgi nosprieda, ka izbauksim otrā jūlijā. Priekšpēdējā dienā Anisimovs atnāca palīgā, bet nebij ko palīdzēt, jo līdzņemamās lietas vēl nebij saliktas šķirstā; arī maīsi bij vēl visi tukši. Anisimovs aizgāja un solījās pret vakaru vēl pieņākt.

Pret pusdienu mūsu Kurzemes zaļais šķirsts bij pieblīvēts visādām mantām un sīkumiem. Iecēlām ar tēvu to kulbā uz čubām. Māte patlaban vēl bārstīja pa sauļai miežu vistām, ņēma vienu, otru vistu rokās, spieda pie ģimja un atkārtēja:

„Kā es jūs te nu atstāšu, manas cibiņas, manas dūjiņas!“

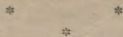
Gailis gan knābāja miežus, bet pats turējās attālus no mātes rokām. Melnais incis arī it kā nojauca drīzo šķiršanos un visu laiku trina savu kumbumu gar mātes kājām. Tēvs, steigā sapīcis, paskatījās uz māti un teica:

„Vai tikai tu negribēsi vēl arī vistas un kaķi vest līdzī? Tad jau mūsu kulba būs īsts Noasa šķirsts! Labāk palīdzī visu bāzt maīsos un kņaut ratos, lai ātrāki tiekam gatavi!“

Kā maiņas produkti ceļam mums bij sakrājušies visu laiku no kooperatīva izsniegtie katuna gabali uz trim galvām ik pa trīs metri, pašaudzēta tabaka gan žūkšņi lapās, gan ar tabakas griežamo smalki sagriežta papīra kulītes, kāds puds sāls un liela kannā petrolejas. Daļa sāls un petrolejas bij iemaiņītas no ciemniekiem pret dažādām lietām.

Pret vakaru Anisimovs atveda vēl divus maīsus auzu par stellēm un citiem sīkumiem, kas mums te palika. Tēvs ar

Aņīsimovu sabučojās, spieda viens otram rokas, un abi apgalvoja, ka paliekojot viens otram parādā.



Otrā rītā agri saradās vai viss ciems mūs izvadīt. Iznēsām mūsu Kurzemes pēlus, spilvēnus un segas un salikām kulbā virs lietām zem brezenta jumta. Māte un daudzas ciemnieces raudāja. Ciemnieki jūdza mūsu zirgus: no Aņīsimova iedāvinātā kumēliņa izaugušo melni ilksēs, bet pret govi iemīto ķēvi piejūgā. Tēvu nemaz nelaida pie jūgšanas klāt, tomēr



viņš visu laiku skatījās acīgi pakal, vai tikai viss kārtīgi tiek izdarīts.

Kad viss bij gatavs, Aņīsimovs nostājās tēva priekšā un noņēma cepuri. Noņēma cepures arī citi ciemnieki, nevilus pacēlās arī mūsu rokas pēc cepurēm.

„Andrējič un Fjodorovna!” Aņīsimovs iesāka: „Priekš pieciem gadiem mēs jūs pieņemām ar neuzticību, skatījāmies, kā uz burvjiem, kuriem ir pesteļu vārdi pret visu ļaunu, bet ar laiku pārliecinājāmies, ka jūs pasaulē esat vairāk redzējuši un vairāk saprotat, nekā mēs, vairāk mīlējat darbu, nekā mēs... Lai gan mēs runājam dažādās valodās, piederam pie dažādām ticībām, tomēr mēs jūs iemīlējam un no jums daudz ko mācījāmies... Ka mēs jūs mīlam, to pierāda tas, ka šodien mēs te vai viss ciems esam atnākuši jūs izvadīt...”

Māte ar sievām sāka dikti šņukstēt, dažas pat elsoj.

„Neraudat, sievas!“ Anisimovs vēl piebilda: „Mēs neizvadām savus draugus uz kapiem, bet atpakaļ uz viņu dzimteni. Lai Dievs jums palīdz aizbraukt. Laimīgu ceļu!“

„Laimīgi, laimīgi!“ sauca sievas un, asaras slaucīdamas, dažas sniedza mātei līdzatnestās karašas; dažas deva izvērtas olas, citas sviesta gabaliņus, ievīstītus kāpostu lapās.

Māte turēja vienā rokā pirmo pasniegto karašu, ar otru slaucīja asaras; sievas sāka bāzt savas dāvanas kulbā.

„Mīlie draugi!“ ierunājās tēvs: „Pirms pieciem gadiem mēs te ieradāmies kā bēgļi, no visiem atstāti un padzīti no dzimtenes. Te jūsu vidū es atradu otru dzimteni un iemantoju daudz jaunu sirsnīgu draugu, kuri mūs labprāt atstātu savā vidū uz visiem laikiem. Un ticat man, ja dzimtenei nebūtu tāds neizprotams milzu spēks, kas mūs velk atpakaļ i sapņos, i nomodā, es nekur citur nevarētu iedomāties labāku dzīvi, kā pie jums te, mani draugi. Mēs pie jums ieradāmies, kā svešnieki, kā nabadzīgi bēgļi, kuri bij zaudējuši visu, visu, pat savu dzimteni, bet aizbraucam tagad atpakaļ uz atdabūtu dzimteni kā jūsu tuvinieki un draugi, bagāti ar mantām un mīlestību. Par to vissirsnīgākais paldies jums visiem, kuri visu laiku bijāt pret mums mīli un labi. Paliekat veseli un laimīgi!“

Kamēr tēvs vēl skūpstījās ar Anisimovu, es uzrāpos uz auzu maisa kulbas priekšā un sāku braukt. Bij tik saspīlēts stāvoklis, ka arī man visu laiku kaut kas raustījās rīklē. Jutu, ka nenoturēšos no asarām, ja palikšu te vēl tā ilgāki stāvam un nolūkojāmies uz raudošām sievietēm.

Viss bars sāka kustēties līdzī un gāja pa atmatu taisni pavadīt mūs kādas trīs verstis līdz ciema robežām. Kad es piebraucu, bučošanās jau gāja pilnā spēkā. Nokāpu arī es no auzu maisa atvadīties. Sarokojos ar vairākiem un vairākām, kamēr nonācu līdz atraītni. Viņa atvadoties mani noskūpstīja, pēc viņas skūpstījos ar visām trim viņas meitām, kurām arī ritēja asaras pār vaigiem, un slapji asaru skūpsti turpinājās vēl arī ar citiem, kuri vēl spīdās klāt atvadīties.

Tikko manā priekšā palika drusku skrajāks, sāku raudzīties pēc Anisimova un piegāju no viņa atvadīties. Bet viņš teica, ka braukšot vēl līdzī līdz šosejai, kādus vienpadsmit kilometrus. Un iesāpus uz atnatas redzēju arī viņa ratus, kur patlaban jau sēdināja iekšā māti un tēvu, tādēļ rāpos atkal uz auzu maisu un braucu pa ceļu uz priekšu. Ciemnieki vēl stāvēja atmatā un sauca:

„Laimīgu ceļu! Laimīgi, laimīgi!“

Gabaliņu pabraucis, vēl atskatījies. Anīsimova rati ar trim iekšā sēdētājiem arī jau bij uzgriezuši uz ceļa un brauca man pakal. Poģis tecēja zirgam blakus pa ceļa malu, reizēm apstājās un noskatījās uz ratos sēdētājiem. Ciemnieki sāka iet pa atmatu atpakaļ. Pašmūkstināju, un viegliem rikšiem zirgi sāka tecēt pa birzes gludo ceļu.

Pēc pāris stundām bijām uz šosejas, kur Anīsimovs mūs visus trīs vēl katru pa trim reizēm noskūpstīja, noglaudīja abus zirgus, noteica „s Bogom!” un grieza tūlī atpakaļ. Māte palīda zem ratu jumta un nolikās pēc lielā uztraukuma uz pēļa tūlī gulus. Tēvs apsēdās man blakām uz auzu maisa, saņēma grožus un sāka braukt.



Skatījos uz Poģi, kurš saceltām ausīm sēdēja šosejas malā, uz kuriem viņš dosies, vai Anīsimovam līdzī atpakaļ uz ciemu, kur bij uzaudzis un pametis visu savu pazīstamo suņu saimi, vai līdzī mums, uz nezināmo tāli. Bet Poģis nebrīnījās: tikko zirgi sāka iet, arī viņš piecēlās un tecēja gar šosejas malu uz priekšu.

Izvilku no kabatas karti, uz kuras bij atzīmēta šoseja ar visām prāvākajām pilsētīnām un šoseju atzarojumiem līdz pat Ostrovai un robežai.

Jau pirmā sādžā, kurai mēs braucām cauri, bērni lēkāja apkārt mūsu ratiem, skrēja kādu gabalu līdzī un sauca:

„Čigāni, čigāni! Balti čigāni!”

Vietām izlēca no mājām kāds suns, drusku pāreja un aiz-

skrēja atpakaļ. Poģis visai sādžai cauri turējās kulbai un zirgiem visai tuvu un uzmanīgi skatījās, vai tikai svešie suņi neklups viņam virsū.

* *

Saule jau bij labi pēcpusdienā, kad apstājāmies aiz neliela ciema pie akas drusku atpūsties, paēdināt un padzirdīt zirgus. Paši iekodām dāvētās karašas un olas, pametām arī pa kumosam Poģim, kamēr viņš vien sēdēja mūsu priekšā un gaidīja. Tad atnesu no akas nēsi ūdens. Tēvs lika priekšā dzirdīt zirgus un Poģi no vecā spāņa, bet no otra ņemt ūdeni mums pašiem.

Pēc kādas stundas noņēmām zirgiem oderkules, padevām nodzerties un tūlīn braucām tālāk. Kad saule bij vēl cilvēka augstumā, piebraucām pie neliela ciema. Tēvs palika pie zirgiem, māte paņēma savu ceļam iegādāto īpašo piena kausu un vienu katuna gabaliņu jakai, un devāmies abi uz ciema glītāko māju. Prasījām, vai nevaram dabūt pirkt sienu, pienu, olas?

„Par naudu tagad neko nepārdodam!“ dabūjām atbildi.

Parādījām mūsu maiņu precī. Saimniece atsita katunu, izmeta rokām, cik aršinas, tad pielēja mums kannu ar pienu un iedeva vēl divpadsmit olas. Siena neesot un arī citur nepārdodot. Apprasījos, kā sauc nākošo ciemu, un cik tālu vēl līdz turieni? Tad gājām atpakaļ ar iegūto mantu.

Nospriedām vēl braukt kādu stundu, tad apmēram pašā vidū starp abiem ciemiem apmesties uz naktsguļu. Ciemu tuvumos jutāmies nedrošāki: naktī varēja uzkulties virsū kāds neliētis. Pēc kādas stundas nonācām taisni pie kāda mežiņa, nogriezāmies no ceļa un apstājāmies pie kādas nelielas upītes. Nojūdzām zirgus, apgriezām ar galvām pret ratiem un iedevām līdzī paņemto sienu. Māte iemīcīja muldīnā pārpalas piena zupai, tēvs iedzina zemē dzelzs žukņus katliņam, es sadabūja sausus zarus ugunskuram.

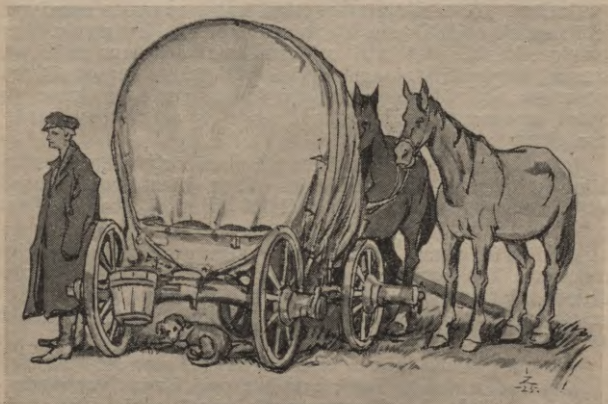
Drīz bijām sastrēbušies gardo piena virumu, un tēvs ar māti gāja kulbā gulēt. Pēc norunas es pa dienām varēju gulēt kulbā uz pēļa, bet naktīs man jāuzņemas sarga loma. Iebāzu bikšu kabatā revolveri, aizspraudu aiz jostas nelielu asu cīrvīti un nosēdos priekšā uz auzu maisa tā, kā zirgu galvas man atradās turpat katrā pusē pie ceļiem.

Poģis pēc vakariņām palīda zem ratiem gulēt. Iestājās nakts klusums visapkārt. Nedzirdami šaudījās pakal nakstauriņiem un knišiem sikspārņi un lēļi. Krūmos kaut kas

iečabējās un iepīkstējās. Poģis zem ratiem drusku ieņurdējās. Varbūt pūce bij noķērusi kādu putniņu vakariņām. Zirgi vienmuļīgi grauzā auzas un beidzot arī nolikās gulus, atpūtināt kājas. Noņēmu viņiem oderkules no galvām.

Ari man pēc dienas uztraukuma un noguruma sāka vērties ciēti acis un mākties virsū miegs. Sāku staigāt ap ratiem. Pēc kāda laiciņa apstājos un atspiedos pret riteni. Nesēdos uz maisa, jo baidījos aizmigt. Snaudu stāvus.

Ieņurdējās Poģis un izšāvās no ratu apakšas, bet riet nerēja. Bij varbūt vai nu ko sapņojis, vai arī pamanījis lapsu,



vai citu kādu meža zvēru, tomēr pakal arī nedzinās. Metās vēsi. Apņēmu šineli, sāku atkal snaust, kājās stāvēdams.

Piecēlās abi zirgi viens pēc otra. Austrumu pusē sāka svīst abi gaismā. Uzmaucu zirgiem atkal oderkules un gāju sameklēt sausus žaģarus ugunskuram. Piecēlās arī tēvs un devās cirst bomi ratu uzsvēršanai, lai varētu tos iesmērēt.

Apstaigāju pa rita rasu labi tālu apkārtni, izlūkoju, vai nevarētu kur dabūt kādu klēpi siena, jo līdzī mums bij siena ļoti maz. Bet atnācu tukšā atpakaļ.

Māte jau tupēja pie ugunsкура un sildīja katlīnā vakarējās pārpalas. Poģis ar saceltām ausīm sēdēja viņai blakām un nepacietīgi mīnājās uz priekškājām. Tēvs bij apšķibījis bomja zarus, noņēmis jau spanni ar ratu smērī un gaidīja tikai vēl

palīgus. Tikko pienācu, tēvs nolika loku pāris soļu atstatumā no ass, lika man pašaut bomja galu zem ass un pār loku svērt ratus augšā. Piesteidzās palīgā arī māte, uzmetās man blakus uz bomja, un tā kopīgiem spēkiem uzsvērām smagos ratus. Tēvs novilkā riteni un ar koka galā uzsietu lupatu smērēja no spanna koka asi. Tā mēs apstaigājām svērdami un smērēdami visus četrus riteņus. Tad nomazgājāmies spannī, paēdām brokastis, padzirdījām zirgus un līdz ar sauli devāmies ceļā.

Ielīdu zem brezenta jumta gulēt uz sava pēļa. Gulēju cieti līdz kādiem pulksten desmitiem, tad sāka mesties neizturami karsti zem saules sakarsētā brezenta. Izkāpu no ratiem un gāju kājām. Tēvs sūtīja mani iekšā katrā ceļmalas apdzīvotā vietā raudzīt sadabūt sienu vai nu pret skaidru naudu, vai apmaiņas kārtā. Bet iedzīvotājiem siena pārdošana te bij neparasta, visi brīnījās: siena čigāni vēl nekad neesot pirkusi. Apprasījos pēc nākošiem ciemiem šosejas malā, un kuŗos no viņiem varētu cerēt dabūt sienu? Bet tur arī neviens nepārdošot siena.

Liku tēvam priekšā apstāties pie pirmās siena kaudzes vai šķūņa un paņemt dažus klēpjus siena tāpat bez atļaujas. Bet tēvs par to negribēja i dzirdēt: tā būšot zādzība, lai Dievs no tā pasargānot!

„Es jau arī nemaz neesmu tik kaislīgs uz zagšanu,” atteicu aizskārts: „bet mums nav pašlaik citas izejas, jo neviens nepārdod. Paņemt kādu klēpi siena ir tāds pat noziegums, kā nocirst svešā mežā bomi ratu uzsvēršanai, tikai siena klēpim nav tik augsta vērtība, kā bomja kokam!”

„Bet bez bomja taču nevaram iztikt pie ratu smērēšanas,” tēvs arī atsaka skarbā balsī: „un bez smērēšanas var aizdegties asis pie tādas braukšanas un tik karstā laikā. Un ir taču liela starpība starp sienu un koku: koku Dievs uzaudzinājis mežā bez cilvēku roku pūlīņa, bet pie siena jau katrs pielicis sava darba pūles.”

„Nu, labi, neņemsim siena, brauksim tāpat,” atteicu, izlikdamies tik vienaldzīgs, cik vien iespējams.

„Zirgi ar auzām vien neiztiks!” tēvs izmisis ieteicās.

Pusdienā apstājāmies pie kādas upītes un nogriezāmies no šosejas. Atjūdzām zirgus un bērām kulēs auzas. Zirgi metās grauzt jau pilnīgi pliko atmatu. Uzbāzuši katrs savam zirgam oderkuli, es pagāju zem šosejas tilta izpeldēties, bet tēvs aizgāja uz tuvāko ciemu ar maisu pēc siena. Pēc kādas stundas viņš atgriezās ar tukšu maisu, nāvisam sašlucis.

„Ja nepārdeva par naudu, tad jau varēji ko piesolīt apmaiņai,” māte viņam teica.

„To zināju arī bez tevis! Soliju i katunu, i tabaku, i petroleju — visi atsaka, ka neesot siena.“

Iekodām karašas ar sviestu un olām, uzdzērām pienu un braucām saīguši tālāk.



Ap pulksten četriem iekāpu ratos un mēģināju atkal gulēt. Iemigu cieti. Jau labi pievakarē māte mani kustināja aiz kājām.

„Celies iesim pēc piena. Paņem arī pāris maisu: te pie ciema redzamas vairākas kaudzes.“

Pret katunu dabūjām pienu un olas, bet sienu nedeļa: katram esot tikai knapi pašu tiesa.

Pabraucām kādas verstis divas uz priekšu, un lieknē pie maza tiltiņa liku priekšā apstāties uz naktsgulu. Biju noņēmis šonakt dabūt sienu, ja ne citādi, tad no ciema kaudzēm. Izplūcu no kulbas apakšas pa kušķim čubu, kuŗas zirgi rautin izrāva no rokām, tad padevām auzas, un es gāju meklēt malku. Nocirtu nokaltušu alksni, kuŗam no apakšas bij nomaukta visa miza. Māte izvārija rīsu biežputru, paēdām vakariņas. Tēvs nocirta atkal resnu karti ratu uzsvēršanai nākošā rītā.

Paņēmu maisu un teicu, ka iešu vēl pastaigāties. Tēvs neatbildēja vairs ne vārda, lai gan noprata, kur iešu.

Pagriezot pa mazu zālainu celiņu gar upmali lieknē iekšā. Varēja redzēt, ka celiņu lieto ļoti reti, jo zāle nebij izbraukāta, tomēr pats celiņš arī nebij aizaudzis krūmiem. Tādi bij arī mūsu celiņi uz meža pļavām.

Līču pļavas bija gan šaurākas, gan platākas. No spirtgās īsās atālas varēja redzēt, ka pļavas te pļautas ne visai sen atpakaļ. Drīz nonācu pie šķūņa.

Ieklepojos, iedziedājos, izvilku cirvīti no jostas, nocirtu un apšķibiju alkšņa nūju, tad izvilku revolveri un atbāzu atkal atpakaļ kabatā. To visu darīju, lai parādītu savus ieročus, ja kāds būtu tuvumā: lai redz un nenāk man klāt!

Tad ar pukstošu sirdi piegāju pie šķūņa un caur durvju starpu saplūcu sienu, sabāzu maisā un nesu projām.

Zirgi pa gabalu grozīja galvas un bubināja, kad redzēja mani pienākam ar sienu. Tēvs neteica ne vārda, bet līda tūlīn kulbā iekšā gulēt.

Otrā rītā mazā gaismiņā izsmērējām ratus un devāmies ceļā. Gulēju vēl cietā miegā uz pēļa, kad dzirdēju dauzām riteņus. Tēvs bij apstājies un dzina ķīlus aiz riepēm. Biezās dzelzs riepes bij karstas, riteņu gabali izlōdzījušies, dažī iz-

spiedušies sāpus un jau labu laiku trinušies gar šosejas lūžņiem.

„Pamatīgi ņemot, riepes vajadzētu pārvilkt vai vismaz krietni samērcēt riteņus,“ tēvs pukoja: „bet ne vienu, ne otru tagad nav iespējams izdarīt.“

Tad tēvs izcilāja zirgu kājas un apskatīja; noteica, ka pie pirmās smēdes šosejas malā zirgi ir jāpārkal. Pakavas un naglas mums pašiem bij ceļā līdzī pārpilnam, tikai nagu izgriešana un pakavu piesišana bij kalēja darbs.

Bijām jau apmēram kādu nedēļu braukuši, kad kādā karstā suteņa pievakarē pieturējām uz šosejas iepretim skaistai



muižai pakalnē un gājām ar māti iemainīt produktus. Izrādījās, ka tā ir valsts muiža, kurā saimnieko latvieši. Te mums pārdeva produktus arī par naudu un deva arī kvītes. Saprīkām pienu, kartupeļus, ābolus, bet kad piedāvājām arī sāli un petroleju, tad mums deva sienu, cik tikai gribējām. Piebāzām vairākus maisus un piesējām kulbas pakalā līdz pat būdas jumtam. Nu bijām nodrošināti ar sienu līdz pat Pleskavai, kur atkal cerējām dabūt sienu.

Braucām tagad ļoti apmierināti līdz pat vakaram, tad nogriezāties no šosejas. Uz reizi kļuva neparasti tumšs un spiedošs. Tikko paguvām paēst vakariņas, kad sāka līt. Iesēdos kulbas priekšā zem jumta, kur lietis mani nekāra. Turpat piesietās zirgu galvas neredzēju, tikai dzirdēju, kamēr

tie krimta sienu un grauza auzas. Bet kad zirgi, neskatoties uz stipro lietu, apgulās, es bieži raustīju pavadas, lai zinātu, vai zirgi te vēl atrodas. Baidījos, ka tumsā viņus kāds ne-nozog.

Kad sāka līt, Poģis zem ratiem sāka smīkstēt: lūdza, lai viņu arī ņemot kulbā zem jumta. Bet māte bij tam pretīm:

„Kas nu par niekiem! Aplaidīs mūs visus ar blusām, kur tad ceļā glābsimies. Diez', kur un kad vēl tiksīm pirtī!“

Izkāpu un pabāzu zem ratiem pustukšu siena maišeli.



Poģis tūlī saritinājās uz maišela un vairs nesmīkstēja: viņš saprata, ka ceļā jāapmierinās arī ar tādām ērtībām.

Otrā rītā pēc lietus bij varena braukšana: sabriedušie riteņi krakšķēja vien, zirgi rikšoja paši bez skubināšanas, gaiss tīrs, šoseja bez vismazākiem puteklišiem.

Ceļā mums jau divas reizes bij kalti zirgi ar mūsu pašu pakavām un naglām; par darbu tēvs katru reizi deva pa tabakas žūksnim, un kalēji bij vēl ļoti pateicīgi. Pleskavā bij jāpārvelk arī riteņu riepes. Tas jau bij lielāks darbs, tādēļ tēvs papriekš vienojās par žūksni tabakas, piecām mārciņām sāls un stopu petrolejas. Sapirkām važonu kooperatīvā sienu un braucām tālāk uz Ostrovu.

Te bij jāiet uz robežsargu punktu ar visu mantu sarakstū,

lai dabūtu atļauju pāri braukšanai. Bet te nu radās šķēršļi: vajadzēja guberņas priekšstāvja parakstu no Pleskavas.

Sāku stridēties pretīm, ka tā tikai tukša formalitate:

„Ja jau Maskavā mantu saraksts apstiprināts un dota atļauja izvest tās pāri robežai, tad jau Pleskavā tā kā tā nevarēs stāties pretīm! Tā tikai veltīga ķibēlēšana un laika vadīšana!”

Bet ierēdnis turēja sev cieti ausis, kamēr es runāju; kad apklusu, viņš atkal atkātoja:

„Par Maskavu neko nevaru zināt un spriest. Zinu tikai to, ka mums stingri pavēlēts, bez Pleskavas paraksta nevienu pāri nelaist! Kas jums par lietu, nākošais biedri?” Ierēdnis pasniedzās man garām un paņēma atkal kādu papīru.

Atņēmu atpakaļ savus dokumentus. Aizgāju apspriesties ar vecākiem. Nolēmām, ka man tomēr jābrauc uz Pleskavu pēc paraksta.

„Ja jau suni esam pārlēkuši, jātiek arī astei pāri!” noteica tēvs.

Aizgāju uz dzelzsceļu pie stacijas priekšnieka.

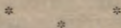
„Mūs te aizturēja tukšas formalitātes dēļ. Kā es varētu dabūt biļeti līdz Pleskavai?”

„Nevarat dabūt biļeti nekādā ceļā, jo varu izsniegt biļetes tikai komandētiem valsts vai iestāžu darīšanās, bet ne kuņģam katram.”

Izrunājos visādi, bet nekas nelīdzēja.

Apspriedos atkal ar tēvu un māti, kāpu melnīm mugurā un jāju pa šoseju atpakaļ uz Pleskavu. Paņēmu līdzī visus atlikušos katuna gabaliņus un pa kuliņiem sāls un miltu. Pakalā uzsēju veselu maisu siena, bet sedlu vietā bij auzu maišelis ar tukšu vidu un auzām katrā galā, pie zirga sāniem. Aulēkšoju pa šoseju, kā viduslaiku bruņu kalps, ar cirvi aiz jostas un šaujamo ieroci kabatā.

Vecāki ar ratu būdu, ķēvi un Poģi palika Ostrovā mani gaidām.



Parakstu man Pleskavā deva bez vārda runas, bet mūsu ceļojums caur to bij novilcinājies gandrīz par veselu nedēļu, kamēr bijām atkal tik tālu, ka varējām doties uz robežu. Vēl bij jāizdara mantu kontrole: jāsalīdzina īstenībā vedamā manta ar uzdoto sarakstu. Pēc tam dabūsim līdzī pavadoni, lai turpmākā ceļā līdz robežai neko vairs nepieliktu.

Braucēji lasās vēl arvienu klāt. Bez mums vēl ieradušies trīs rati tādu pašu braucēju, kā mēs. Vienos ratos tikai sievas

ar bērniem vien no Mazkrievijas — māte-atraitne ar maziem bērniem un vīra māti.

Mūsu māte bij ļoti noraizējusies par gaidāmo mantu kontroli. Mūsu mantu saraksts šogad bij sastādīts jau agrā pavasarī, lai laikus varētu sagādāt visus atļaujas parakstus, sākot no vietējās ciema komitejas un beidzot ar Maskavas varas vīriem. Bet kad faktiski sākām braukt, bij piekrājis vēl daudz tādu sīkumu un iepriekš neparedzētu mantu, kurus nevarējām vai negribējām atstāt; tos piesviedām tāpat klāt. Un tie „sīkumi“ nu māti ļoti baidīja, jo starp tiem bij arī mātes beidzamo dienu roku darbs — vadmaļas bakītis, kuŗu vedām līdzī Latvijas nezināmajiem ganiņam un puisim.

Apsolīju aprunāties par „sīkumiem“ iepriekš ar pavadoni un visu nokārtot. Tāpat lielas rūpes mātei darīja arī Poģis: viņš neesot sarakstā, to varot aizturēt, bet viņš tomēr tik cieti pie mums turējies, tā pūlējies un visu ceļu kājām vien notecējis...

„Ja viņš pats netiek ar visām kontrolēm un robežsargiem cauri,“ tēvs teica: „tad viņš nav nekas par suni, un tādu tad arī nav ko žēlot!“

Vēl mātei bij kādi seši zelta piecрубuļnieki, kuŗi tai nedeva miera pat naktī sapņos. Katru rītu viņa bij izdomājusi jaunu vietu, kur tos glabāt, un mēs katru jauno vietu atradām par ļoti teicamu. Nupat viņa bij nospriedusi ietīt naudu lupatiņās, iepīt savās kuplajās bizēs un saspraust matadatām pakausī tā, kā nevienam neienāktu prātā tur meklēt.

„Tā patiešam ir pati vislabākā un drošākā vieta, kur pašam savu naudu no sevis noglabāt!“ arī šoreiz tēvs piekrita.

Es savukārt stājos pie sava solījuma izpildīšanas par sīkumu nokārtošanu. Sāku tā aplinkus aprunāties ar kādu robežierēdņi, cik tāļu vēl līdz robežai, un cik un kas mūs pavadīs?

Robeža neesot vairs tāļu, pavadīšot viņš viens pats, un ja tikai visi papīri būšot kārtībā, ka Latvijas robežnieki ņemšot pretim, tad pats arī pārlaidīšot pāri.

„Bet vai nāk arī priekšā, ka pie mantu kontroles kaut ko atņem?“

„Gadas arī, jo daudzi ved spekulācijas nolūkos līdzī tādās lietās, kas nemaz nav sarakstos un nepavisam nav atvēlētas izvest. Tās, zināms, mūsu priekšniecība konfiscē.“

„Bet ja ir kādi lieki sīkumi, tikai pašu vajadzībām?“

„Uz to jau tik cieti neskatās... Vai jums arī kas lieks, pāri sarakstam?“

„Ir šis tas pielasiņies, kamēr sākām braukt, jo saraksts bij jāsastāda kādu pusgažu iepriekš. Pa lielākai daļai nieki vien, bet kuŗi tomēr iedzīvē nepieciešami, un kuŗus žēl zemē sviest...”

„Es jūs pilnīgi saprotu: Katram žēl kaut vismazākā nieciņa, ko strādājis un gādājis patš savām rokām... Varētum darīt varbūt tā: sabāžat tos sīkumus maisā un aiznesat jau vakarā iepriekš manā mājiņā šosejas malā; rīt, braukdami gaŗām, atkal pakersiet.”

Pateicos par labo padomu un pastāstīju vecākiem. Viņos sacēlās šaubas, vai tikai tās nav kādas lamatas? Es sarunās



gan biju guvis iespaidu, ka ierēdnis mūs negrib krāpt. Bet risks bij tā kā tā, vai nu atstāt liekās mantas kulbā, vai nest uz mājiņu. Tādēļ nospriedām, lai māte sabāž visus liekos krāmus divos maisos. Vakārā abi ar tēvu domājām aiznest maisus uz norunāto mājiņu. Aprēķinājām, cik mums vēl varēja būt lieki kviešu milti, sāls un petroleja un tos pa drusciņai atbērām mūsu jaunajam paziņai. Tēvs vēl iegruda kādu kumpšķi tabakas kabatā. Kad satumsa, devāmies ar maisiem ceļā.

„Tā mēs pa tumsu zogam paši savas lietas,” tēvs pa ceļam mēģināja jokot.

Istabiņā tēvs ieteicās:

„Te mums vēl šis tas palicis pāri no ceļa produktiem, tos varam atstāt jums, jo aiz robežas mums vairs nevajadzēs.”

„Paldies, paldies,“ mūsu rītdienas pavadonis atteica: „bet ne jau tādēļ es jums devu šo padomu. Zinu pats, cik dārga katra lietīņa, ko pats pagatavojis un, kādu laiku lietojot, iemīlojis.“

Atpakaļ iedams, tēvs sprieda:

„Man arī liekas, ka viņš ir godīgs cilvēks un mūs nepiekrāps.“

* *

Otrā rītā kāds augstāks ierēdnis, kurš gandrīz ne vārda nerunāja, iznāca pie piebrauktajām kulbām, izlasīja mantu sarakstus, pakāpās uz mūsu bukas, pabāza galvu pajumtē, kur māte sēdēja uz pēļa zem brezenta, paraudzīja ar pirkstu vienu, otru lietu, lika pataisīt valā mūsu zaļo šķirstu un aizgāja pie citiem ratiem.

„Nevajadzēja vis vakar nest lietas projām, diez', vai vairs dabūsim atpakaļ?“ māte čukstēja: „Būtu izgājis arī te viss cauri.“

„Braucat!“ mūsu ierēdnis pavēlēja.

Vakarējais paziņa, apbruņojies ar revolveri un zobenu, gāja pa priekšu. Tēvs brauca pirmais. Pie mājiņas šosejas malā viņš ieteicās:

„Biedri-pavadon, atļaujiet padzirdīt zirgus! Ar tām kontrolēm pavisam piemirsu.“

Piegriezām pie mājiņas akas, iegājām pēc spāņiem un iznesām arī savus maīsus. Tad atgriezāmies uz šoseju, kur trīs citi pajūgi mūs gaidīja. Poģis aizskrēja rindas priekšgalā un skatījās atpakaļ uz mums. Citi braucēji nekustējās, kamēr tēvs aizbrauca priekšā.

Visi bijām paceltā gara stāvoklī, visi jutām: drīz, drīz būsīm pāri robežai, būsīm Latvijā, tikpat jau, kā mājās.

Ostrovā bijām sagādājuši sienu un uz viena piedzīta siena maīsa mēs ar tēvu patlaban sēdējām. Tēvs man teica:

„Pasēdies vairāk sāpus, uzaicināsim arī mūsu pavadoni piesēst, tad varēsim ātrāk pabraukt.“

Pagriezies pret pavadoni, kurš soļoja pa šosejas malu, tēvs jautrā balsī sauca:

„Biedri-pavadon, sēžaties mums blakām! Zirgi lūdz, lai ļaujot viņiem parīkšot, gribot dabūt ātrāki svētvakaru.“

Pavadonis paskatījās, redzēja, ka vieta viņam jau atbrīvota, un veikli uzkāpa pie mums. Tēvs pievilka grožus, un zirgi vieglā rakstā sāka dungot cieto šoseju.

Pēc kāda laika ieraudzījām uz šosejas sarkanarmieti ar

šauteni. Krustiem uz šosejas redzējām kraķus, savītus kopā drātīm. Tālāki uz abām pusēm stiepās dzeļondrāšu žogs.

Tā tad jau robeža!

„Vai jūs mūs tūlīn laidīsiet pāri?“ ieprasījos pavadonim.

„Ja tikai Latvija bez iebildumiem ņems pretim. Citādi būs jāsauc mūsu komandants. Tad sāksies jauna kontrole, kas var novilkties diezgan ilgi. Un ja kas nebūs kārtībā papīros vai lietās, var pat atgriezt atpakaļ.“

Mūsu jaukās cerības, ka šodien dabūsim laikus svētvakaru, sāka drusciņ aptumšoties caur tādām izredzēm. Mēs jau arī bijām gludi braukuši ilgu laiku, kad no Ostrovas bij tomēr jāgriežas atpakaļ uz Pleskavu, lai uz gatava papīra vēl kādā vietā pavilktu kādu likumiņu. Vai tas te nevarēja atkārtoties?

Pa labi aizstiepās robežas upīte, kreisā pusē pelēks krievu ciems. Aiz upes tāds pat latviešu ciems. Aiz drāšu žoga arī pāris kareivju ar šautenēm.

„Ak, tad tie tur viņpus kraķiem ir Latvijas kareivji, mūsu kareivji!“ iesaucās māte, pabāzusi mums aiz muguras galvu ārā no kulbas jūmta.

Sarkanarmietis pacēl roku par zīmi, ka jāapstājas. Apturam zirgus, atdodam mātei grožus, nokāpjām no siena maisa. Pieejam ar pavadoni pie drāšu žoga. Piestājas otrā pusē arī mūsu virsnieks.

„Esat sveicināti!“

„Sveiki!“

Smaidām mēs, smaida arī jaunais virsnieks, varbūt par manu nenoteikto izskatu: zābaki un galifē bikses, kā virsniekam, bet tužurka ar spožajām pogām un cepure ar zilo brēmi, kā studentam.

„Vai ņemsiet mūs bez iebildumiem pretim?“ smiedamies jautāju.

„Redzēsim, kādi jums tie dokumenti, vai gribot, negribot nebūs varbūt jāceļ iebildumi,“ virsnieks, tāpat smiedamies, atbild.

Caur drāšu aizžogojumu virsnieks mums pasniedz papirosus „Rīga“. Paņemam ar tēvu pa papirosam un tūlīn iepīpojam. Lai gan ne labprāt smēķēju, bet šādā gadījumā nevar atteikties. Pasniedzu mūsu papirus.

Mūsu kareivji jau raisa vaļā kraķus un atbrīvo šoseju.

„Mūsu galvenā prasība ir Latvijas konzula viza vai nu Petrogradā vai Maskavā. Vai tā jums ir?“ virsnieks prasa.

„Mums ir viza no Maskavas konzula.“

Pa tam bij pienākuši arī abi vīrieši no pakalējiem ratiem.

„Mums gan nav nekādas konzuļa vīzas,“ viņi saka: „Mēs par to neko nezinājām.“

„Nu, redzat, tad man tūlī jāceļ iebildumi,“ virsnieks no-
teic.

„Bet mūs taču jūs pieņemsiet?“ ieprasos.

„Es pats, bez komandanta, nevaru savu ešalonu dalīt,“ protestē mūsu pavadonis: „Pagaidat, es tūlī aizsūtīšu pēc komandanta.“

Bet otra sarkanarmieša nebij, ko sūtīt, tādēļ pavadonis pats aizsteidzās uz netālo ciemu pēc komandanta.

Mūsu pusē pienāk vēl divi kareivji, un tālumā redz vēl dažus nākam.



Māte ratos sāk uzbudināties un raušas ārā. Piegājām ar tēvu to mierināt un pierunāt, lai iet atpakaļ pajumtā. Bet uzbudinājāties arī paši. Nesenā kibeļe Ostrovā un aizkavēšanās par veselu nedēļu... Ja nu tagad atkal kontrolē par jaunu un atgriež atpakaļ uz Ostrovu!... Ķeza ķezas galā!

„Šausim tikai pāri! Mums papīri kārtībā,“ iečukstos tēvam.

Tēvs neko neatbild, bet redzu, ka viņš piekrit. Ķeramies abi mātei klāt un ceļam to atpakaļ iekšā kulbā uz pēli.

„Esi mierīga, viss būs labi!“ teicu klusām mātei, bet dikti pukojos par glēvajām sievietēm, kuŗas pie katra nieka zaudē samānu.

Kamēr vēl biju ieliecies pie mātes zem jumta, tēvs sarāva grožus, un dzirdēju tikai ieburkšķamies tiltiņu — pāri bijām! Mums pakal instinkti pārskrēja arī citi zirgi ar saviem ve-

zumiem bez braucējiem. Braucēji, saprotams, skrēja pāri tiltam pakal saviem zirgiem.

Mūsu kareivji dikti smējās par negaidīto gadījumu; sarkanarmietis aiz tilta dikti lamājās. Skrēja šurpu arī mūsu pavadonis un sauca, lai braucot atpakaļ, ka tūlī atnāksot komandants. Bet pāri tiltam nenāca ne viens, ne otrs.

Pienāca virsnieks un smīnošām acīm, bet nopietnā balsī teica:

„Tā kā robežas pārnākšanas fakts ir noticis, tad man tagad jārikojas pēc likuma: pirmo ratu papīri ir kārtībā, jūs varat braukt taisni uz Rēzekni karantinā. Bet par jūsu trim pakalējiem ratiem man jāziņo priekšniecībai, ka esat nelegāli pārnākuši pāri robežai.“

Paceļam vēl cepures pret mūsu pavadoni un braucam tūlīn tālāk. Bet mūsu kareivji ar sarkanarmieti vēl arvienu dikti savā starpā strīdījās: minēja cits cita vecus grēkus.

Uz Poģi varbūt atstāja iespaidu mūsu jautrie ģīmji: viņš skraidīja, rēja, lēca priekšā augšā pie zirgu purniem.

Tēvs paraustīja grožus, sašmūkstināja lūpas un ieteicās:

„Jāsabrauc sukrāki, varbūt vēl šovakar tiekam Rēzeknē pirti!“

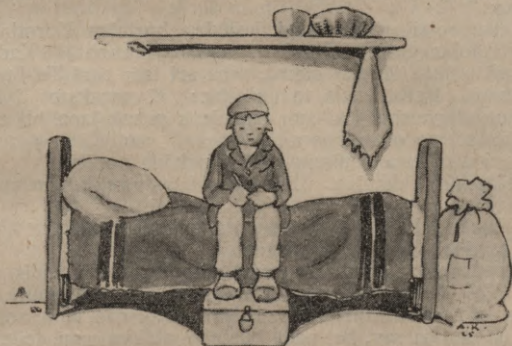
Vasara Ličos.

(Jēča atzīmes burtņīcā.)

Ilustrējis A. Kronenbergs.

Atnācu uz mūsmājām jau pāris nedēļas pirms Jurgiem, par ko dabūju virs noligtās algas un ziemas pārtikas vēl jaunu cepuri.

Par to pašu cepuri māte uzbudinājās vai visu garo ziemu — kā viņa tikai varējusi to pirmirst? Pielīgusi visu ko: pastalas, cik valkāt un vēl jaunu pāri pēc Mārtiņiem līdzī; pāri



zābaku, ne tirgū pirktus (tirgos pirktie ātri izžļūkot, kā jau pēckara prece), cimdus, zeķes, nātņa bikses un pusvadmalas drēbju kārtu; vadmalu mētelēnam; kartupeļus, zirņus, putraimus, rudzu miltus, sviestu, gaļu, siļķes un trīs tūkstošus rubļu naudas.

Bet kā viņa varējusi aizmirst cepuri? Vai zēns lai staigā ar pliku galvu, vai? Ari naudu vajadzējis pāris tūkstošus vairāk: kas tagad no tāda simtiņa ir? Izdilst sauja turot! Tomēr par tiem mazāk noligtajiem pāris tūkstošiem viņai nebij tādas galvas sāpes, kā par piemirsto cepuri. Nu, palīdz Dievam, arī māte apmierināta: cepure būs!

Vēl kamēr gāju skolā, viņa lika nopirkt pavisam jaunu burtnīcu viņas pašas vajadzībām un lika man ierakstīt visus manus algas noteikumus. Pati sauca priekšā:

„Nepilngadīgais Jēkabs Rogulis par lopu ganišanu Līčos no Jūrģiem līdz Mārtiņiem dabū sekošo atalgojumu no saimnieka Līča, kā tas noligts ar viņa māti, Annu Roguli...“

Tad smalki uzskaitīts viss saņemamais. Otrā dienā lika vēl pierakstīt:

„Saimnieka gultas drēbes, dvieļi un ziepes. Divas svētdienas vasarā brīvas, kad var aiziet pie mātes ciemā. Rudenī jāaizved līdzī otrā tirgū.“

Tad vēl pēc kāda laika nāca papildinājums:

„Visa alga izmaksājama Jēkaba Roguļa mātei, Annai Rogulei, visvēlākais līdz Mārtiņiem, kad beidzas gani un dēls iet atpakaļ pie mātes. Viss atalgojums jāpieved mātei klāt Garštiltos.“

Katru reizi māte rūpīgi ieslēdza burtnīcu šķirstiņā, kā svarīgu dokumentu, un atslēgu noglabāja kabatā. Kad pret pavasari atnāca tēvocis ciemā, viņa arī tam parādīja burtnīcu ar līgumu. Bet tēvocis to neatzina: tā nerakstot līgumus! Šis esot vienpusīgs (lai gan burtnīcas pirmā lapa bij aprakstīta jau arī no otras puses). Kur tad esot Līča paraksts? Bez viņa paraksta papīram neesot nekāda nozīme.

Māte kļuva domīga. Līcis neesot tas vīrs, kas neizpildītu, ko sola!

Tad jau labi, tad nevajagot arī nekāda rakstiska līguma!

Tas tikai viņai tā — atmiņai.

Un patiesi: burtnīcas svarīgums tagad bij zudis mātes acīs. Vēl pēdējo reizi viņa lika pierakstīt par cepuri pašās beigās, tad ņēma izgrieza dzirklēm aprakstīto lapu no burtnīcas un atstāja sev, bet pašu burtnīcu atdeva man, teikdama:

„Vasara gara. Lai neaizmirstu rakstīšanu, ņem līdzī un raksti pa brīvo laiku!“

Un tā nu rakstu, ko tikai atminu un kas tikai ienāk prātā.

* *

Tagad mūsmājās vēl esam maz ļaužu: pats saimnieks, jau labi gados, ar platu rūzgansirnu bārdu un pavisam pliku pakausi, bet vēl diezgan kustīgs un darbīgs; saimniece ar gluži baltiem matiem un krunkainu ģīmi, visai nevarīga: gribētu visu ko darīt, visur pasteigt, bet trūkst elpas, ar valēju muti vien stāigā: tad dūšīga meita, Karlīne, kuŗa šaudās, kā

atspole, uz visām pusēm, apdara visus darbus un tad vēl uzdzied. Piemītam ar viņu vienā istabā.

Viņa mani, liekas, neredz. Es viņu gan redzu. Man patīk viņas smagie dzeltenie mati, kurus viņa no rītiem uz ātru roku sarītina bez ķemmēm, sagriež un sasprauž pakausī lielā punā. Patīk man arī viņas augstā gaišā gulta ar baltiem spilveniem cits uz cita un spožais spogulītis pie sienas, kurā viņa bieži ieskatās. Bet nepatīk man sapņu grāmata, kurā viņa glabā zem spilveniem un vaļas brīžos bieži šķirsta.

Mūsu istabā atrodas arī lielais saimes galds, pie kura šimbrīžam pusdienas un vakariņas ēdam gan tikai trijātā, jo arī saimnieks ēd ar mums kopā. Saimniece pati pie galda nesēžas: viņa ielasās, kā vista, staigādama.

Pēc Jūrģiem pie galda sēdēsini jau vairāki: puisis, Dukuru Andrejs, un vēl otra meita, Mucnieku leviņa. Dukuru Andreju es pazīstu, viņš pa ziemsvētkiem uz kādām stundām bij pienācis Gārtīltos un izsmīdināja mūs visus. Gara, plecīga auguma, pakuplām tumšām ūsiņām, platu smaidīgu seju — viņu uzskatot vien jau kļūst patīkamāki ap sirdi. Bet kad viņš sāk runāt, parāda savus baltos zobus, izmet kādu asprātīgu joku un pats atturīgi nosmīn, tad visi, kā norunājuši, laiž vaļā lielos smieklus. Toreiz viņam bij līdz arī ermonikas, uz kurām viņš ir liels meistars. Ar viņu būs jautra dzīve.

Tomēr visvairāk mani interesē Mucnieku leviņa. Vai viņai arī būs tādi mati, kā Karlīnei? Un vai viņa arī lasīs sapņu grāmatas? Domājams gan, ka nelasīs, jo viņa nupat kā beigusi pamatskolu, tikai šopavasār tikšot iesvētīta un pirmo reizi mūsmājās būšot par meitu. Viņa droši vien arī mani redzēs te istabā, jo Andrejs ar Karlīni visādā ziņā jau no pirmās dienas sametīsies draugos. Kur diviem labi, tur trešais lieks, tā tad leviņai cita biedra nebūs. Un gados jau arī visai maza starpība, jo es beigšu skolu un mani iesvētīs nākošu pavasar. Tad arī es varēšu līgt par puisi.

Šopavasār visādā ziņā iemācīšos no Andreja spēlēt. Tikdaudz jau viņš man atļaus savas ermonikas. Varbūt, ka arī māte man atvēlēs par lētāku naudu nopirkt kādas lietotas ermonikas vai arī vijoli, tad varēsim spēlēt kopā. Gan jau redzēsim, kā labāki. Aizslēdzama lādīte man ir, kur ieglabāt.

* * *

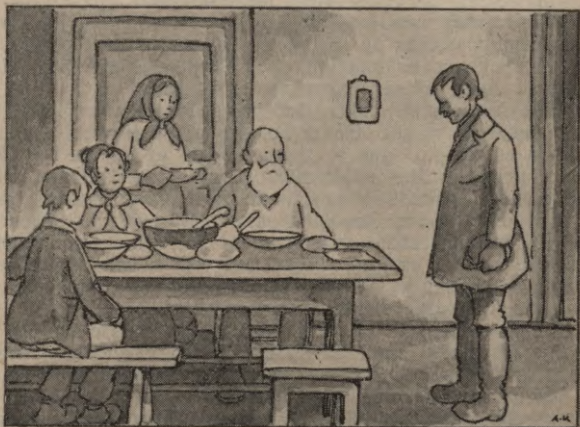
Iznāca tāds gadījums, kas saimnieku izsita pavisam no sliedēm, Karlīni noveda līdz asarām un pārvilka arī strīpu pār

maniem vasaras nodomiem ar muziku: Dukuru Andrejs atnāca pa lieldienām un atteica.

Atnāk viņš taisni otros svētkos, mēs patlaban ēdam pusdienā raušus un gaļu, dzeram alu. Saimniece arī staigā gar galdu, snaikstās un iebāž pa kumosam mutē. Saimnieks pirmais sniedz Andrejam roku pretīm un prasa:

„Vai jau pēc zirgiem?“

Jo parīt jau Jurgī.



Karline smaida vien. Bet es skatos, ka tas vairs nav tas Andrejs, kurš pa ziemsvētkiem pienāca Gaŗtiltos: nav vairs tās jautrās valodas, nav tā smīdinošā smaida.

Saimniece pakāpj soli sāņus, paņem no trauku skapja vēl šķīvi, nazi, dakšīņu, noliek Andrejam priekšā uz galda, lūdz piesēst uz sola un iekost, ko Dievs devis. Bet Andrejs nesēžas vis, izņem no kreisās kamzoļu kabatas naudas vīstokli, kuŗu, redzams, turējis visu laiku rokā, un neveikli spaida to pirkstos.

„Būsim, saimniek, atklāti un nodarīsim papriekš darīšanas,“ Andrejs iesāk un nosarkst pavisam: „es nevaru nākt pie jums par puisi... Jūs man iedevāt tūkstoš rubļus rokas naudas, es jums atdošu divi tūkstošus.“

Viņš neveikli noliek saņurcīto naudas vīstokli saimniekam

priekšā uz galda, bet saimnieks atbīda ar elkoni naudu no sevis un nesaka ne vārda. Neskatās arī Andrejam virsū. Saimniece negribot nosēdusies uz sola un platām izbailu acīm iekērusies Andrejam sejā. Karlīne nobijusies, nosarkst un izmetas ārā pa durvīm, lai citi neredzētu viņas asaras. Dziļš nepatīkams klusums. Tad ieteicas saimnieks:

„Un to tu man saki dienu priekš Jūrģiem!“

„Ko darīt, saimniek, man pašam arī tas ļoti nepatīkami.“

„Nedari nepatīkšanas ne sev, ne man, bāz savu naudu kabatā, nāc parīt vai pat rīt pēc zirgiem, un strādāsim, kā norunāts.“

„Nevaru vairs.“

„Bet mēs taču nolīgām, un tu paņēmi rokas naudu!“

„Nolīgu arī ar Kalnu un paņēmu no viņa divreiz vairāk rokas naudas...“

„Ko man atdot?“

„Ja. Esmu ar mieru jums vēl piemaksāt, ja atlaidīsiet mani bez tiesām. Jums nebūs arī nekādi zaudējumi, Kalns saka, ka no Latgales jūs dabūsi vēl lētāku strādnieku.“

„Kādēļ tad Kalns pats neņem lētākos strādniekus no Latgales?“

„Viņš nevar, jo tie nederot par mašīnu vadītājiem. Viņa mašīnas vadītājs saņēmis patlaban jaunsaimniecību. Mani viņš izmācījis līdz rudenim par mašīnas vadītāju. Tādēļ arī aizgāju pie viņa un varu jums piemaksāt par līguma laušanu, ja izlīgsim ar labu.“

Atkal nospiedošs klusums.

„Mūsu laikos tā nedarīja, tad katrs turēja doto vārdu, kaut viņam tas arī neizdevīgi. Ej vien un mācies par mašīnavadītāju, man nekā no tevis nav vajadzīgs!“

„Vai Dieviņ, vai Dieviņ!“ saimniece aizsēdusies sāka vaimanāt un pārmet saimniekam: „Ko nu mēs iesāksim? Nu tīri gals vai klāt! Pats darba laiks, un nav neviena, kas stājas vagā. Kas šis nu pats vairs par strādnieku, bet nolīgo puisī atlaiž bez vārda runas! Vai Dieviņ, vai!“

Andrejam varbūt šīs saimnieces vaimanas bij nepanesamas. Viņš klusi apgrīezās un nedroši izgāja.

Ne vārda neatbildējis saimniecei, saimnieks pārdalīja naudu uz pusēm, pasniedza man tūkstoš rubļus un lika panākt Andreju un atdot viņam naudu.

* * *

Staigājām pēc tam visi, kā ar ūdeni aplieti: Karlīnei bij sarkani izraudātas acis, saimnieks ne ar vienu ne vārda ne-

runāja, bet saimniece gulēja otrā galā savā gultā, kāšēja un splāva spainī.

Trešdienā vairāki ar mantām brauca pa ceļu. Saimnieks aizbrauca no rīta uz vienu pusi, kur pagasta nams, bet pārbrauca pusdienā no otras puses ar kādu sievišķi blakām.

Bez šaubām, tā būs Mucnieku leviņa!

Man bij patlaban jādzen lopi mājās. Nezinu kādēļ, bet sirds man iesāka stipri pukstēt. Dzinu pa gatvi uz augšu un skatījos uz istabu, vai neredzēs to pie loga, kur bij atstāts



viņai brīvs kaktiņš. Bet viņa jau stāvēja ar slauceni rokā dīkmalā un gaidīja, kamēr nodziersies govīs.

leviņa skatījās man virsū, bet nekā neteica. Jutu, ka man kā pienācējam vajadzēja viņu sveicināt, bet man bij kauns, es likos skrejam bullim pakal un aiztriecu to pavisam dīka otrā pusē. Te es apstājos un sāku atkal skatīties uz leviņu. Viņa vēl nepavisam neizskatījās pēc meitas, bet pēc meitenes, kādas viņas nāk skolā: pelēkā bizīte ar lentīti galā nokārusies uz muguras; pelēkie šaurie pašaustie lindraciņi bij tikai drusciņ pāri ceļiem; melnajās zeķēs ieautie stilbiņi tievi-tieviņi, kā izdreijāti; arī no krūtīm viņa vēl neizskatās pēc pieaugušas meitas.

„Manis vērša pusaugīte vien jau tikai ir!“ nodomāju: „Redzēsim, kas viņai iekšā, vai arī grābstīsies pa sapņu grāmatām?“

Saimniece, Karlīne un Ieviņa iesteidzās lapiem pakal kūti siet un slaukt. Iedzinu aitas un gāju istabā. Govju siešanā šoreiz nepiedalījās, bet no slaukšanas es biju atsvabināts. Ar saimnieci un Karlīni bijām vienojušies, ka slaukšanas vietā piecirtīšu žagarus, cik vajadzīgs. Šis darbs man vairāk pietāva, nekā govju slaukšana.

Žagarus sacirtu arvienu uz priekšu, tā kā mazs strēķītis man vienumēr bij krājumā. Ari šodien varēju iztikt bez ciršanas. Iegāju iekšā un apsēdos savā gultiņā. Biju mazliet uztraukts. Viss likās drusciņ citādāks, nekā tās pāris nedēļas līdz šim. Paskatījos uz savām rokām, atradu, ka tās netīras, un gāju mazgāt, ko līdz šim pusdienās vēl nebiju darījis, jo mazgājos tikai no rītiem. Rokas slaukot ievēroju, ka pie Ieviņas gultas arī karājās tāds pats saimnieces dvieļītis, kā pie manējās. Ari sega un pakulu paladziņš bij saimnieces, tādi paši, kā uz manas gultas. Vienīgi viņai pašai bij savs spilveniņš, bet manā gultiņā saimnieces čubu kšlītis.

Piegāju pie Ieviņas gultiņas, pacēlu drusku spilveniņu, vai tikai tur arī nav paslēpta sapņu grāmata? Zem spilveniņa bij tikai balts lakatiņš. Aiz gultas uz bēgela bij sainītis, ietīts brūnā lakatiņā. Tā bij visa viņas bagātība, viņas pūra sākums. Tad jau es biju bagātāks: man vismaz bij aizslēdzama lādīte zem gultas.

Ārā iedams iemetu acis Karlīnes spogulīti pie sienas. No turienes man rēgojās pretīm izstīdzis zēns ar rudām acīm, pavasara vēja appūstu ģīmi, izbalušiem linu matiem, apklātiem apburzītu cepuri ar pārplēstu nagu...

Līdz šim man vismazāk raizes bij darījusi manā cepure, bet tagad man iešāvēs prātā, ka būtu ļoti labi, ja saimnieks jau tagad iedotu jauno cepuri, kurā nupat jau arī bij izpelnīta.

* * *

Durvīs satiku saimnieku, kurš teica:

„Tu man taisni biji vajadzīgs. Iekod tūliņ sviestmaizi, nodzeries putru un aizskrej uz pagasta māju pie rakstveža, varbūt būs atnākusi atbilde un šovakar vēl jābrauc pakal. Es šorīt pa telefonu pieprasīju Rīgā puisi. Ja atbildes vēl nav, lai tad rakstvedis pieprasa vēlreiz. Tādā gadījumā tu pagaidi, kamēr pienāk atbilde. Ja nokavēsies, lopus varēs izdzīt meitene.“

Pāris reizes jau biju gājis pēc pasta, tādēļ ar lielāko prieku iekodu, padzēros un žigli vien steidzos uz pagasta māju. Atbilde jau bij pienākusi: Esot dabūjams divdesmit četrus gadus vecs krievs, Ignats Voronovs, par 2500 rubļu algas mēnesī līdz lauku darbu beigām. Ja esot ar noteikumiem mierā, tad lai izsakot savu piekrišanu un uzdodot, uz kuŗu staciju izsūtīt.

Skrēju uz mājām pie saimnieka un otrreiz atkal uz pagasta māju ar ziņu, lai sūtot uz mums tuvāko staciju, ka naktī saimnieks būs pretīm.

Ieviņa jau bij aizlaidusi lopus uz papuves pašā mežmalā un gaidīja mani. Krancis pa paradumam bij izgājis lopiem līdzī, bet nebij vēl pieradis pie Ieviņas. Ieraudzījis mani, viņš jau iztālēm metās man pretīm, sāka no prieka lēkt man virsū, gribēdams nolaizīt manu ģīmi. Es viņu tādos gadījumos ķēru aiz ķetnām un gāzu gar zemi. Bet tikko nogāzts, viņš lēca augšām un metās man atkal klāt.

„Jūs jau ar Kranci esat lielu lielie draugi. Man viņš pienāk gan klāt, kad to saucu, bailīgi ļaujas apglaudīties, bet tūlīņ atkal atiet un skatās pēc tevis.“

Viņa sniedza man stību un vēl ieprasījās:

„Vai tad būs arī kāds strādnieks?“

„Šonakt saimniekam jābrauc uz staciju pretīm. Būs divdesmit četri gadus vecs krievs Ignats Voronovs.“

„Vai tu krieviski proti?“

„Saprast saprotu labi, bet runāt nevaru.“

„Es arī lasot saprotu gandrīz visu, bet runājot iet kā pa celmiem. Tomēr līdz rudenim iemācīsimies,“ viņa piebilda un sāka iet.

Es soloju kādu gabaliņu līdzī un vaicāju:

„Vai tev kādas latviešu grāmatas arī ir?“

„Mājās pie mātes man palika Jaunsudrabiņa „Baltā grāmata“, kuŗu man skolā iedāvināja. Vai mūsmājās nav nekādu grāmatu?“

„Karlīnei zem spilvena ir sapņu grāmata un saimniekam otrā galā uz skapja kalendars un dziesmu grāmata. Bet mēs varētu ņemt grāmatas no skolas bibliotēkas. Man būtu iespējams apmainīt pa dienasvidiem, bet tu varbūt aizietu kādreiz pa svētdienām. Jāizzin tikai, kad maina.“

Bijām atgājuši jau labu gabalu nost no govīm, tādēļ griezāmies ar Kranci atpakaļ. Ieviņa aizsteidzās uz mājām. Man bij tik silti, tik ļautri ap sirdi, ka gribējās darīt kaut ko neparastu: skriet, lēkt, kliegt, kādu apkampt un spiest.

Varbūt šis straujais enerģijas uzplūdums atspoguļojās arī manā sejā, jo Krancis, kā liels vaibstu pazinējs, sāka tā šķelmīgi uz mani skatīties, tad uz reizi pieplaka pie zemes, uzspieda galvu cieti uz priekšķepām, un jautrās, smejošās acis nenolaida no manis. Tikko to pamanīju, metos viņam tūlī virsū. Bet viņš jau to bij gaidījis un veikli aizsāvēs man līdz ar kājām garām, apmeta ar kumpi izliektu muguru līkumu un nometās atkal otrā pusē zemē.



Tā mēs ņemāmies labu laiku, kamēr pat govis un aitas sacēla galvas un sāka skatīties: govis brīnīdamās, bet aitas tā bailīgi. Beidzot nokusu un nometos pie ciņa zemē. Ar to rotaļa bij beigusies; pienāca un nogulās ar izkārtu mēli arī Krancis. Saķēru viņu un piespiedu sev cieti, cieti klāt.

* * *

No rītiem saimniece mani modina, kad govis ir gandrīz jau izslauktas. Guļu katru nakti tik cieti, ka uzmodināts pirmā acumirkli neapķeros, kur īsti esmu, jo sapņos atrodos pavisam citā pasaulē, kuŗu pilnīgi aizmirstu, atverot acis. Tikai ierau-

got kādu pazīstamu priekšmetu, manī uz reizi atkal atmosfēra ikdienišķā pasaule.

Līdz vakardienai manā gultas galā atradās miltu maiss un abra uz krāgiem. Bet vakar nonesām no bēniņiem brūno gultu, pielāgojām dibena dēļus, ielikām čubu maisu un kuslīti, un Karlīne pārklāja ar saimnieces palagu un apsegu un smiešanās noteica:

„Tas priekš mana nepazīstamā krieviņa!”

Brūnā gulta mani uz reizi izcēla no miega pasaules īstenībā. Uzšāvos sēdus, lai palūkotos, kāds ir mūsu jaunais šīs vasaras biedrs. Bet viņš gulēja savilcies, ar apsegtu galvu. Uz krāga bij saliktas drēbes ar zaļganu, noplukušu bijušo karavīru cepuri virsū. Pie gultas zemē nosviestas cauras, nošķiebtas tupeles, tumšpelēki savalkāti auti un pliks kažoks.

Izlecu no gultas un steidzos ģērbties, lai varbūt sievietes neuznāktu virsū. Ātri saziņēju rokas, nospurkšķinu ģīmi un slaukoties vēl vienumēr lūkojos uz brūno gultu: kāds gan tur zem apsegas varētu būt tas gulētājs? Un kā šo vasaru sadzīvosim?

Saimnieks viens pats rīkojas sētā ar āmuru un skrūvju atslēgu gar dzelzs arkliem.

„Nu jau jums ir palīgs,” ieteicos garām iedams.

„Tā jau gan ir,” viņš negribēdams atbild.

Saimniece jau padzinusi aitas pusgatlvi un plūca caur žoga starpām garsas sukēniem. Viņa katru rītu izdzen aitas gatvei cauri līdz papuves sākumam, lai govīs nenobradātu aitam kājas, kā viņa mēdza teikt. Atpakaļ ejot, viņa arvienu kaut ko nesa saceltajā priekšautā: vai nu kādu zāļu kušķīti cūkām vai teļiem, kādu žagaru sprunguli vai lieku akmeni, ko atradusi ceļā.

Karlīne sapīkusi aizsteidzās man garām uz istabu ar piena slaucenēm, dipodama plikajiem papēžiem pret nomīto tecību, tā kā zeme dunēja. Nāca ārā no laidara pirmās govīs un, ar saceltām astēm pekodamas, aizgriezās lēnām gatvi. Pēdējie reizē izspraudās visi trīs teļi, kuri stāvēja īpašā aizgaldīnā, un pats beidzamais nāca bullis, jo tas bij visnemierīgākais un darija citiem pāri, tādēļ to atraišīja beidzamo.

Lopiem nopakaļus iznāca Ieviņa, ar manu stību rokā.

„Oja, pagāns!” iesaucās Karlīne, atgriezusies no istabas, un sita ar dunķi sānos Dūmajai, kuŗa patlaban žogmaīā ņēma mutē baltu kaulu.

„Karlīne dusmīga,” man iešāvās prātā: „tai nebūs patīcis viņas krieviņš!”

Pie vārtiem leviņa pasniedza man stibu, bet pati aizgāja uz dīķi, mazgāt laidarā nobristās kājas.

* * *

Gatves galā aiz lielceļa paliku viens ar lopiem un Kranci. Mūsmājas ar savām raizēm, priekiem un bēdām nu bij aiz muguras. Te mums sākās jauna pasaule. Katrā lielceļa apsē. bērzā, vītola risinājās sava jauna dzīve.

Strazdi nesa no papuves, pa stiebram, pa ciesa saknei, pa saram savu ligzdu papildinājumiem caurumos un pēc katra



pastrādāta darbiņa uzmetās zarā uzdziedāt savas mūžīgi vecās un vienumēr jaunās un svaigās tautas dziesmas kurās visi strazdi uz reizi sapratās savā starpā, lai arī viņi sastaptos kurkurā pasaules malā.

Zvirbuli plēsās un ķīvējās gar savām vecsaimniecībām vītola izpuvušajos iedobumos. Skudriņas nepārtrauktās rindās devās pa krevelaino bērza mizu, vienas uz augšu, otras zemē, un no sīkajiem zariņiem, grunčiem, izkaltušajām ziedu plauksnām pūznis katru dienu nemanot auga.

Spožie, melnzaļie bambuļi rakņājās uz lielceļa pa mēslu pekām un neatlaidīgi urbās zemē iekšā, gādādami par saviem pēctečiem. No papuves cēlās līrvīrinādami taisni gaisā cīruļi un izzuda debesu zilgmē. Ķivīte rūpju pilna atstāja plavā savu

ligzdū, laidās ganāmam pulkam tālu pretīm un ar savu nemītīgo žēlo brēkšanu pūlējās pārliecināt, ka viņas pārklis atrodas pavisam citā vietā. Arī čakstiņš mūs pavadīja, laidelēdams gar savu žogā noslēpto ligzdu, un visu laiku gaudīgi brēca, pie katra čakstiena klanīdamies. Visuztrauktāks viņš kļuva, kad Krancis pagriezās uz viņa mājvietas pusi.

Rīta rasas lējums kļuva iznirbināts, izjaukts mūsu sīkajiem soliņiem un neskaitāmajām kājiņām. Vietumis saulgozēs vēl pret brokasta laiku rasas sviedrī spīguļoja uz tīkliņiem starp smilgām un zāļu stiebriem. Zem aizsargu tīkliņiem sūsumā jau meta sprīžus saulei pretīm neskaitāmie strīpainispalvainie tārpīņi, nograudzami zāli un nepacietīgi gaidīdami, kad viņiem būs lemts pārvērsties par tauriņiem, un tie varēs klusi un viegli, kā sniega pārslas, balti vizēt pa puķu druvi.

Kurā katrā vietīnā, kur nosēžos un paveru zāli, ir atkal vesela jauna pasaule. Te sīkais sarkanais dīevzirdziņš tek veselām stundām, lai aiztiktu no viena ciņa līdz otram. Tur brūnā margrietiņa rāpjas un krīt un atkal rāpjas, kamēr beidzot uztiek zāles stiebra galā, no kurienes var netraucēti atvākt spārnus un aizlaizties plašajā pasaulē. Zālie, tievie sprīdmeši žigli kāpj nenokusuši gar smilgas vienu malu uz augšu un met gar otru malu sprīžus atkal uz zemi pilnā pārliecībā, ka viņi kūleņo prom nezināmā tālē.

* * *

Pusdienā, kad cērtu žagarus, pienāk leviņa un smiedamās stāsta, ka šorīt pie brokastīm jau bijis pirmais joks ar Ignatu. Bijusi izvārīta piena putra. Ignats kādu kaŗoti iestrēbis, tad atbīdījis kaŗoti un sācis ēst maizi ar sviestu vien. Griezis



vienu riku pēc otras, vienu pēc otras un smērējis sviestu, kamēr vien alserī bijis. Karlīne nav varējusi nociesties un spraušļodama aizgājusi no galda. Viņa gan sakodusi zobus un izturējusi līdz galam, kamēr vien saimnieks sēdējis pie galda. Rokas Ignatam esot nesastrādātas, mīkstas un baltas, nez, vai maz būšot kāds strādnieks?

Kamēr vēl esmu pie žagariem, nāk arī vīri mājās no darba. Saimnieks ved pavadā abus zirgus, bet Ignats nāk iepakalus un nes savas tupeles. Tās viņam bez autiem par lielām un krīt nost. Saimnieks nav labā omā, jo nerunā ne vārda. Pie zirgstalla pat nedod Ignatam paturēt ķēvi, kamēr ievēdīs un piesies melno, bet sniedzās un aizkabina pavadu pie silkšņu vadža.

Ignats drusku pagaida, bet tā kā nav ko darīt, viņš iet ar savām tupelēm iekšā. Saimnieks ievēd arī ķēvi un piepūtīs kāpj uz stalla augšu nomest āboliņu, ņem spaiņus un iet lejā uz aku pēc ūdens.

Eju iekšā. Ignats sēž savā gultā un uzmanīgi skatās visapkārt. Kā mēs neesam pieraduši un brīnāmies par viņu, tā viņš varbūt vēl vairāk brīnās par mums. Savu agrāko karēivju cepuri viņš nav noņēmis, jo te pie sienām viņš nekur neatrod svētbildi. Siena krāsas frencis viņam neaizpogāts, bet kreklis apakšā ir saplosīts un netīrs. Galifē bikšu kabatas ar kaut ko piebāztas un izspiežas vēl vairāk, nekā parasti; šaurie šķeltie bikšu stilbi sēžot savilkušies uz augšu, un caur to netīrie dīlbi un kājas vēl vairāk krīt acīs.

Saimniece salikusi uz galda katram pa kūpošai biezputras bļodiņai, ar dzeltēnu sviesta lāmiņu vidū.

„Ēdat nu!“ viņa sauc, bet Ignatu viņa uzaicina atsevišķi:

„Nu, idīte kūšit!“

Ignats pasmaida priecīgi un prasa, kur tā iemācījusies krieviski.

„Es krieviski neprotu, tikai pakrieviski,“ viņa smiedamās atbild.

Smejamies mēs visi, arī Ignats. Viņš nosēžas galda galā, man iebļakus, un noliek cepuri sev blakām uz galda. Asa sviedru smaka nāk no viņa, varbūt sasvīdis tālajā ceļā.

Sākam ņemt karotēm biezputru, mērcam lāmiņās un ēdam.

Ignats pavandās pa galifē kabatām, izvelk lielu, lielu nazi un nogriež krietnu riku maizes. Kož maizi un pāris karotēm jau iztukšo sviesta lāmiņu, tad lauž maizi un pie katra kumosa pieķer karoti biezputras.

Mēs saskatāmies ar lēviņu; viņa vīpsno.

„Viņi tā laikam paraduši,“ es ieteicos.

Turpinām klusu ēst. Ignats griež otru maizes riku un dūšīgi sukā. Neraugoties uz maizes rikiem, biezputra viņam plok vēl ātrāk, nekā mums bez maizes. Ienāk saimnieks un sapicis nosēžas galda otrā galā.

„Nu, kā jaunajam puisim iet ar darbu?“ saimniece nostājas saimniekam blakus un prasa.

„Kā iet? Nav ne spēka, ne jēgas!“ saimnieks īgni atbild. Ignats griež patlaban trešo maizes riku.

„Bet, re, kā te ņemas!“ izsprauc Karlīne un spraušlodama izšaujas pa durvīm.

Nenocietās arī Ieviņa un izskrēja Karlīnei pakal.

„Aušas! Kas šim tur ko līgāt?“ saimniece ieteicās, ar pūlēm pati novaldīdama smieklus.

Smieklī katru reizi ir lipīgi, un es tikko, tikko noturos. Ignats paskatās uz durvju pusi un nesaprot, kas tagad taisni pa ēšanas laiku par skraidīšanu. Ar trešo riku arī biezputras bļoda ir tukša, un Ignatam liekas būt gana. Viņš uzliek cepuri, atbīda bļodu tālāk galdā un iesēžas atkal gultā.

* *

Karlīne sabozusies vien staigā. Otrā dienā viņa liek vilkt manu gultu nost no brūnās gultas.

„Tām krievam visādā ziņā ir utis! Viņš pa naktīm tā kasās, tā skrāpējas, kā negudrs.“

„Tas nebūtu nekāds brīnums,“ saimniece mēģina Karlīnes krasumu remdināt: „Kuram no mums nebij utis, kad mēs bēgļu laikos braukajām pa dzelzscelēm, un mums nebij veļas, ko bieži mainīt? Ja ir, tad drīz vien mēs viņas izdzisim. Rīt pat, pie sestdienas, izkurināsim pirti.“

Sestdienā pirts izkurināta. Papriekš jāiet mums, trim vīriešiem, tad pēc govju izslaukšanas ies trīs sievietes.

Ignatam pirts varen patīk. Uzmetis pāris ķipjus gara uz sakarsētajiem akmeņiem, viņš atmetas uz lāvas, vēzē sevi ar slotu un rēc:

„Ei, horošo! Ei, horošo! Ei, tek — tek — tek!“

Es sēžu pie pašām durvīm, kur no āras nāk iekšā aukstums, bet tikko varu ciest. Saimnieks notupies pie aukstās baļlas, mazgājas un bieži lej sev remdenu ūdeni virsū. Beidzot viņš metas pukodamies pa durvīm ārā:

„Kā tas jupis tādā peklē var ciest!“

Saimnieks apģērbjas un aiziet, bet Ignats nu tikai sāks mazgāties uz lāvas. Viņš iziet priekšnamīnā un sanes iekšā savu saplīsušo kreklu, frenci, galifē, pat cepuri. Liekas, viņš pats ir apmanījies, ka viņam viss nav labākā kārtībā un grib tagad galīgi iztīrīties. Frenci viņš izklāj uz krāsns akmeņiem, bet galifē un cepuri uzliek tam virsū. Tad sāk plucināt kreklu un mazgāt.

„Nu jau es gan viņu nesagaidīšu,” nodomāju. Izeju priekšnamīnā, slaukos, ģērbjos un eju augšā vakariņās.

„Vai tas krievs vēl nav gatavs?” Karlīne staigā pa sētu ar izlaistiem matiem un prasa.

„Vēl nebūs tik ātri — patlaban tikai sāka mazgāt kreklus.”

Karlīne sāk rāties un lamāties un iet pie saimnieces teikt, ka uz pirts iešanu šovakar nav ko cerēt, tur patlaban tikai vēl sākoties veļas mazgāšana; kamēr to izžāvēšot, rīts arī jau būšot klāt.

„Vai te maz var būt ruņa par veļas mazgāšanu, kad Ignatam varbūt viens vienīgs kreklis vien tikai ir, un to pašu viņš



uzvilks vai nu slapju mugurā, vai zem frenča varbūt neuzvilks nemaz. Tu tikai tā ieēdusies uz viņu.”

Pēc brīža saimniece man iedod vienu no saimnieka krekliem, lai aiznesot un iedodot Ignatam un pieteic, lai taisoties „žīvo — žīvo!”

Ignats apvelk saimnieka kreklus un iznāk tūlīņ reizē ar mani.

Vakariņās viņš pie sausajiem zirnīem arī apēda vairākus gabalus maizes, bet skābo putru nemaz nestrēba. Mājās esot dzēris vienumēr tēju un neesot pieradis pie citiem šķidrumiem.

Sākam arī mēs ar viņu šovakar tuvāki sarunāties. Gāja diezgan labi. Visu, ko viņš sacīja, es sapratu. Cik zināju, atbildēju krieviski, citu latviski. Likās, viņš arī mani saprata.

Vai es protot arī krieviski lasīt? Ari rakstīto? Un arī

pat rakstīt protot? Tas viņam taisni vajagot: viņš neprotot rakstīt, un varēšot caur mani norakstīt uz mājām vēstuli un uzdot savu tagadējo adresi.

* * *

Svētdien, kad pārdzenu pusdienā govis, es tikko vēl pazīstu Ignātu, viņš tagad briesmīgi uzcirties. Balto kreklū viņš bij pabāzis zem čubu kušļa, bet uzģērbis tā vietā pavisam sarkanu un virsū uzvilcis melnu samta vesti ar spožām pogām. Krekla apakšējo daļu viņš nebij ieglabājis biksēs, bet pārlaidis pāri platajām galifē kabatām un tagad izskatījās kā ar ļoti platām gūžām. Galvā bij uzlicis melnu apaļu samta cepurīti, ar spožu pāva spalvu sānos. Bez kautrēšanās viņš reižu reižēm piegāja pie Karlīnes gultas, noņēma no sienas spogulīti un pats priecājās par sevi. Tomēr Karlīne bij visu laiku piepūtusies, kā pūce, un šķirstīja pie gultas savu sapņu grāmatu.

Mēs ar leviņu, tikko saskatījāmies, nevarējām valdīties un smējāmies, kā kutināti. Par laimi Ignats nepiegrīza mums abiem nekādas vērības, bet visu uzmanību vērta uz Karlīni.

Reizēm izšmaucām ar leviņu ārā un pārmetām viens otram, ka tik izlaisti smejamies par cilvēku, kurš taču nav vainīgs, ka viņš mājās tā pieradis ģērbties pa svētdienām, noņemāmies uzvesties pieklājīgi un būt nopietni.

Kad iegājām atpakaļ iekšā un viens uz otru neskatījāmies, tikmēr nekas. Bet tikko atal apskatījām Ignātu, sākot no viņa lielajām, kailajām kāju pleznām, spalvainajiem, tievajiem dībiem un šķeltajiem, uzspīlētajiem galifē stilbiem un platajām, sarkanajām gūžām man jau sāka raustīties nāsis. Leviņa vai nu pati bij nonākusi tādā pašā ceļā līdz zināmam saspīlētam jautrumam, vai pamanījusi manas raustošās nāsis — tikai abi reizē mēs izspraucām atkal smieklos.

Ignats varbūt domāja, ka viņa cepure stāv greizi, vai arī saslapinātais un uz pieres izvilktais matu kušķis nav vairs kārtībā, viņš piecēlās un gāja atkal pie Karlīnes gultas spogulītes. Tas deva iemeslu nākamajam smieklu vilnim. Karlīne



tagad galīgi sadusmojās, nosvieda sapņu grāmatu gultā, uzlēca un gandrīz uzgrūdās Ignatam virsū.

„Spoki tādi, visi!“ viņa iesaucās un izmetās ārā pa durvīm.

Mēs ar Ieviņu nopietni nožēlojām, ka tik nelāgi uzvedušies. Izgājām ārā un sākām dārzā lasīt jaunās skābenes un iekšā vairs nemaz neiegājām, kamēr nebij jālaiž lopi ārā.

Nākošā sestdienā Ignats paprasīja no saimnieka divi simti rubļu algas, svētdienas rītā uzcirtās atkal un basām kājām aizgāja uz bodi, nopirka kuveru, papīru rakstīšanai un smēķēšanai, pasta marku, mārciņu saules puķu sēklu, papirosus un smalki sagrieztu tabaku un pārnesa jau priekš pusdienas visu mājās.

Tūlīņ pēc pusdienas mēs sēdāmies pie novāktā galda rakstīt vēstuli. Vispirms uzrakstījām adresi.

Pelagejai Sergejevnai Voronovai.

„Vai ta jūsu māte?“ ieprasījās.

„Ja, jā, māte.“

Vēstule bij jāraksta krieviski, jo viņa sādženieki latviski nemaz neprotot. Ignats teica, es rakstīju:

„Daudz labas dienas dārgajai Pelagejai Sergejevnai un lai Dievs Kungs dod viņai veselību un ilgu dzīvošanu! Daudz labas dienas Pēteram Ignatjevičam un lai Dievs Kungs dod viņam veselību un ilgu dzīvošanu!“

To pašu atkārtojām arī Lubai Ignatjevnai un vēl veselai citu piederīgo rindai. Vēstules beigās tikai Ignats sāka stāstīt par sevi:

„Mēs, paldies Dievam, esam spīrgti un veseli, ko arī jums no visas sirds novēlam. Un mēs strādājam kādā muižā par 2500 rubliem mēnesī, kamēr vien darba pietiks. Un mūsu adrese šimbrīžam ir: Ignatam Terentjevičam Voronovam. Stacija. Pagasts. Mājas.“

Kādu dienasvidu izlietoju, lai aizietu uz biblioteku pēc grāmatām. Notāļus uzskatot četras verstis atstato sarkano māju zaļajos kokos, grāmatu dabūšana man izlikās tik viegla un vienkārša, jo rēķinājos te vienīgi ar attālumu. Bet jo tuvāki nācu skolas kalniņam, jo stiprāki pukstēja sirds: vai tik skolotājs būs mājās. Un kā es iesākšu, kā uzdrošināšos viņu traucēt? Varbūt viņam jau ir noteikts laiks, kad izsniedz grāmatas, bet es nāku taisni tādā brīdī, kad viņš atdusas. Vai

labāki negriezties atpakaļ un nenākt sestdien, tad visādā ziņā būs vēl kāds lasītājs...

Vismaz apskatīšos. Varbūt klasē uz bibliotēkas skapja būs atzīme, kādās dienās vai stundās vasarā maina grāmatas.

Par laimi skolotājs patlaban dārzā revidēja bites. Bij uzlicis galvā sietu ar aizsargu drēbi un piedurknes aizsējis ar aukliņu, bet bez dūlēja. Zināju, ka skolotājs no bitēm nebaidās — viņam bites nedzeļot. Vienīgi, ja kāda ieķeroties matos, vai aizmaldoties aiz piedurknes, tad varot nevilus piespiest un arī dabūt dzēlienu.



Nostājos pie vārtiņiem un skatījos, kamēr skolotājs mani ieraudzīja. Tad sveicināju. Skolotājs jautri atņēma:

„Labdien, labdien, Rogul! Nu, ko laba teiksi no jauna?”

„No jauna nekā nezinu. Gribēju palūgt kādu grāmatu lasīt, — ja tikai jūs netraucēju.”

„Tūliņ, tikai pagaidi drusciņ, kamēr tikšu ar bitēm galā.”

Kā slogs novēlās man no sirds. Nu bij atkal tik viegli un labi. Drīz stāvējām klasē pie augstā, melnā, vecmodīgā skapja, un meklējām pa nodriskātajām grāmatām. Tās visas vēl bij priekškaŗa mantas, daudz, daudz lasītas un brucinātas. Izmeklēju Neikena un Apsīšu Jēkaba stāstus Derīgu Grāmatu

Nodaļas izdevumā un lūdzu atzīmēt vienu man un otru leviņai.

Ieraudzīju vēl apburzītu krievu grāmatiņu, Tolstoja „Kaukaza gūstēknis”. Man ienāca prātā Ignats un es prasīju:

„Vai kādu krievu arī var pierakstīt?”

Pastāstīju par mūsu Ignatu, ka viņš vēl latviski nemaz neprot.

„Tad jau jums laba izdevība iemācīties krieviski!”

Ar priecīgu sirdi pārnesu grāmatas un pasniedzu arī Ignatam, bet izrādījās, ka viņš nemāk arī lasīt, lai gan teica, ka neprotot tikai rakstīt.

Arī leviņai nebija darbdienās vaļas lasīt, tādēļ divas grāmatas ieslēdzu lādītē apakš gultas, bet trešo pa kārtai ņemu līdzī ganos. Arī krievu grāmatu labi sapratu un noņēmos to kādreiz diktī izlasīt Ignatam priekšā. Kad vēlāk viņam lasīju, viņš garlaikojās un it kā nesaprata. Kad ņēmos īsumā, pārtiešām atstāstīt, tad Ignatam tā patika, ka viņš vēl pēc tam reizē reizēm lūdza, lai stāstu atkal no jauna.

* *

Pēc vēstules aizsūtīšanas Ignats katru svētdienu sāka staigāt uz pagasta māju pēc atbildes. Pēc kāda laika atbilde pienāca, un Ignats ar vēstuli steidzās no pagasta mājas taisni pie manis uz ganiem, lai izlasot. Vēstule bija rakstīta krievu valodā un sākās:

„Manam dārgajam laulātam draugam, Ignatam Terentjevičam, vēlu no Dieva Kunga veselību un ilgu dzīvošanu...”

Un tā no visiem atkal tika atkārtoti tie paši novēlējumi. Apsveicot no Pēterā Ignatjeviča, bij atzīmēts, ka viņš jau sācis šlūkt uz vienas cisciņas pa plānu, bet pie Ļubas Ignatjevnas sveiciena bij piebilsts, ka viņai parādījies jau pirmais zobīņš. Tad vēl bij rakstīts, ka bērniem un laulātai draudzenei pašai ļoti vajadzīgi krekli, bet lai tomēr vispirms aizsūtīt zīda šalli, jo tādu nupat esot dabūjusi otra brāļa sieva. Nobeidzās vēstule ar vārdiem:

„Bez tam ziņoju, ka esmu spīrgta un vesela, ko arī jums no visas sirds novēlu. To raksta jūsu laulātā draudzene Pelageja Sergejevna.”

„Vai tad viņreiz, kad rakstījām vēstuli, tā nebija jūsu māte?” ieprasījos.

Britiņu Ignats man skatījās acīs, tad teica:

„Bet tu tikai nesaki Karlīnei! Pelageja Sergejevna ir mūsu laulātā draudzene, bet Pēters Ignatjevičs, kurš jau šļūc ar cisciņu pa plānu, ir mūsu dēliņš un Luba Ignatjevna ar pirmo zobiņu ir mūsu meita.”



Tā kā mums nu bij kopīgs noslēpums pret Karlīni, tad Ignats kļuva ar mani daudz atklātāks un sāka stāstīt tuvāki par sevi un savējiem.

Viņi esot vienā mājā pavisam četri precējušies brāļi un divas neprecētas māsas. Abi vecāki arī vēl esot spīrgti un darba spējīgi. Tēvam esot viens zirgs, un viņš ar sievietēm pilnīgi varot apstrādāt visus laucīņus. Visām sievietēm pat nepietiekot darba mājās.

„Kādēļ tad viņas neiet kalpot pie saimniekiem?”

„Kur sievietes lai iet? Tāda nabadzība mums, paldies Dievam, vēl nav, lai viņas arī klistu pa pasauli. Turpat sādžā nav tādu saimnieku, kam būtu vajadzīgas liekas sievietes darbā. Mēs brāļi gan visi pa vasaru pelnāmies. Es pērnajā gadā braukāju pie pana par kučieri.”

Ignats man piedāvāja papirosu, bet es nebiju radis smēķēt, tādēļ atteicos.

„Mūsu sādžā gan visi mazi puikas jau smēķē.”

Bet Ignats gribēja visādā ziņā mani ar kaut ko pacienāt, tādēļ viņš izgrāba no bikšu kabatas sauju saulespuķu sēklu. Tās es labprāt graužu, lai gan ne tik veikli, kā viņš. Man bij jātur atsevišķa sēkliņa pirkstos, kamēr to pārkožu, un tad pirkstiem arī jāizloba kodoliņš. Turpretim, Ignats veikli svieda pa labo pusi sēkliņu pēc sēkliņas mutē iekšā, bet no mutes kreisās puses nāca nemitoši sēkliņu čaumalas ārā. Ignata zobi ar mēli veica mutē sarežģītos lobīšanas un sakošanas darbus.

„Cik tāda zīda šalle varētu maksāt?” Ignats pēc brītiņa ieprasījās: „Un kur tādu varētu dabūt? Kooperatīvā varbūt tādas smalkas lietas nebūs!”

„Ja nebūs, tad iegādās, ja tikai pieteiksies drošs pircējs.”

„Jāsūta visādā ziņā: pret tādām vedeklām, kuras dēli vairāk mīl un apgādā, arī māte izturas labāki. Nākošu svētdienu pat pasūtišu, ja kooperatīvā nebūs.”

Nesaprotu tomēr Ignatu: viņš pats staigā apkārt vēl līdz šim nodriskātās galifē biksēs un basām kājām, tomēr par to nedomā, bet sievai sūtīs zīda šalli. Tā tad viņš mīl savu sievu! Un tāi pašā laikā man nav brīv teikt Karlīnei, ka viņš precējies.

*

*

*

Tad nāca priekšā gadījums, kas ienesa zināmu vēsumu mūsu draudzīgajās attiecībās ar Ignatu.

Viņš bij diezgan dūšīgs pīpētājs, ja tikai bij kāds smēķis. Ja nekā nebij, tad viņš dienām varēja iztikt arī nepīpojīs, tikai mūžīgi splāva. Kad paņēma no saimnieka naudu, tad sanesa papirosus, smalki sagrieztu tabaku paciņās, smēķējamo papiru un rāva dūšīgi. Sērkokus viņš nepirka, bet ņēma no krāsns, kur saimniece veselām pakām tās glabāja plītes un krāsns iekurināšanai.

Vispirms nobeidzās gatavie papirosi, tad viņš sāka tīt papirosus. Atplēsis strēmeli papīra, Ignats veikli sagrieza tūti, vidū to pārlicca un platākajā galā iebēra tabaku, kuŗu izgrāba no galifē bikšu kabatām. Tādu papirosu viņš dēvēja par suņa kāju. To viņš tad gardi vilka, kamēr nosmēķēja līdz ielokumam, tad uzsolāva virsū, paturēja vēl rokā, kamēr apdzīest, pēc tam nosvieda.

Kad pirktais papīrs bij piebeidzies, bet tabakas un gruzu vēl bij atlicies kabatās, tad lasīja papirīšus suņa kājām, kur vien dabūja. Tā Ignats kādā spiedīgā brīdī bij sācis nosmēķēt Karlīnes sapņu grāmatu.

Vai nu tādēļ, ka Karlīne pa darbdienām retāki lietoja savu sapņu grāmatu, vai arī Ignats nevilus bij sācis ņemt papriekš beigu lapas, bet Karlīne nelaimi atklāja tikai tad, kad jau grāmatiņas beigās bij atplēstas septiņas lapas un sākumā četras.

Svētdienas priekšpusdienā Karlīnei iznāca pavalīgs brītiņš, un viņa to gribēja izlietot pēdējo sapņu uzzīlēšanai, izvilka no spilvēna apakšas sapņu grāmatu, atvēra zaļo vāciņu un atrada, ka izplēstas dažas lapas pašā sākumā. Izbijusies, Karlīne sāk pāršķirstīt grāmatu un atrod, ka arī beigās izrautas vairākas lapas.

Tajā pašā brīdī Ignats paceļas pie savas gultas kājās, lai ērtāki piekļūtu pie galifē kabatām, savelk uz augšu sarkano kreklu, izvelk žūksnīti papiru un atplēš gabaliņu, lai taisītu suņa kāju. Bet Karlīne, pazinusi savas lapas, pāris lēcienos ir Ignatam klāt, izrauj viņam papiru no rokām, iesit viņam ar

dūri pa krūtīm, tā kā viņš atkrīt gultā, un pati sāk dikti lamāties:

„Ak tu, trakais krievs! Vai tad tev prāta nepavisām nav?”

Viņa sāk skaļi raudāt un bārdamās ieskrej otrā galā, sūdzēties saimniekam un saimniecei.

Mēs ar leviņu nesaprotam, kas īsti noticis. Tādā pat nesaprašanā ir arī izbiedētais Ignats. Bet tad leviņa paņem Karlīnes gultā nosviesto applēsto sapņu grāmatu un pienes man. Es uzņemu no grīdas Ignata atplēsto papīra gabaliņu



suņa kājai, kurš tracī nokritis zemē, un nu gan saprotu, kāda katastrofa notikusi, un kādēļ tas Karlīnei tā ķēries pie sirds.

Atliecu abus grāmatīņas vākus atpakaļ un grozu leviņas acu priekšā — un mēs abi sākam nevaldāmi smieties.

Ignats nesapratnē skatās uz mums un varbūt domā, ka mēs te visi esam zaudējuši prātu: Karlīne lamājas un kaujas, mēs kratāmies un smejamies...

No otra gala patlaban ar troksni griežas atpakaļ Karlīne, pavadīta no saimnieka un saimnieces.

„Ja jūs to trako tēviņu nevarat savaldīt, tad es tūlīņ uz pēdām eju no šejienes projām. Kamēr viņš no krāsnsaugšas zaga jūsu sērkociņus, es vēl neko neteicu, bet kad tagad sāk

līst klāt pie cita malām un tišā prātā sāk plēst kopā citu grāmatas, tad tas vairs nav ciešams!”

Mēs ar Ievīņu apraujamies, un viņa steidzīgi iemet Karlīnes gultā atpakaļ nelaimīgo sapņu grāmatu.

Saimnieks papriekš apskata atplēstās lapu vietas, tad svinīgi kāpj klātāk Ignata gultai un nopietni prasa:

„Počemū dral?”

Redzēdams uztrauktā saimnieka svinīgo nopietnību, arī Ignats uzšaujas kājās, noņem arī savu apaļo samta kučiera cepurīti ar pāva spalvu un lēni atsaka:

„Ne ja dralsja, a onā djerotsja!”

Neraugoties uz tik nopietniem apstākļiem, man sāk raustīties nāsis uz smiešanos, jo noprotu, ka mēs visi kopā nespēsim ieskaidrot Ignatam, kādu grēku viņš izdarījis. Saimnieks savu runu iesācis pavisam greizi, jo krievu „dratj” nozīmē gan arī „plēst”, bet vairāk gan „sist, kauties”, un kauties pirmā tomēr iesāka Karlīne. Arī saimnieks noģied, ka nav iesācis pareizi. Lai lietu labāki saprastu, saimnieks plēš nelaimīgajai sapņu grāmatai vēl vienu lapu nost un atkal prasa:

„Počemū sapņu knīgu dral?”

Mums vispāri tā parasts, runājot krieviski, teikt latviski tos vārdus, kurus nezina krieviski.

Nu Ignats saprot un paskaidro:

Viņš gribējis smēķēt — tabaka bijusi, bet papīra nebijis.

Saimnieks grib uz privātipašuma pamata pierādīt, ka tā nav brīv darīt un prasa:

„Ja tavu grāmatu mājās kāds saplēstu, ko tu teiktu?”

Viņam mājās neesot grāmatas.

„Vai arī dziesmu grāmatas nav?”

„Nav.”

„Un arī kalendara nav?”

„Nav.”

Saimnieks parausta plecus un nezina, ko pēc tādām atbildēm tālāk vairs runāt. Viņš pagriežas pret Karlīni un saka:

„Liecies nu mierā — tirgū es tev nopirkšu jaunu sapņu grāmatu!” Un atdod Karlīnei sapņu grāmatu, ar nupat izplēsto lapu.

* *

Pēc gadījuma ar sapņu grāmatu, Ignats ir kā atsalis no Karlīnes: i pie galda nekaņas savām acīm vairs viņas ģimī,

i pa svētdienām vairs no savas gultas nelūkojas stīvi pāri uz viņu, ne arī iet vairs spoguļoties pie viņas gultas. It kā tišām viņš tagad krasi griežas uz otru pusi un arī savu noslēpumu vairs neglabā. Iegājis pie saimnieka otrā galā un taisni prasījis, lai dodot tūkstoš rubļu, jāsūtot esot uz mājām sievai zīda šalle.

„Vai tad tu esi precējies?” saimnieks brīnas: „tavā personības apliecībā par to nekas nav minēts.”

„Precējies gan, saimniek. Man ir jau divi mazi bērni arī.”

„Bet tev jau papriekš vajadzīgi zābaki: cik ilgi tu vēl tā skraidīsi kailām kājām?” saimnieks grib pārliecināt.

„Man vēl tupeles turas,” Ignats atbild: „gan jau zābakus uz priekšu arī iegādāšu.”

„Dari, kā zini,” saimnieks beidzot piekrist: „tikai jāsašķaita, cik jau esi izņēmis: pēc noteikumiem viena mēneša algai vienumēr jāpaliek iekšā pie darba devēja.”

„To es zinu,” Ignats atbild, gaida un dabū savu prasīto tūkstoti.

Ignats pēc tam visu dienu bij projām. Saimnieks pie pusdienas galda stāsta un pukojas, ka puisis pa svētdienām nemaz negribot zināt par zirgiem, lai gan ik pārsvētdienas viņam tas nāktos.

Es arī nu pastāstu par vēstuli. Karlīne ņemas savukārt pukoties:

„Ko tas dullais krievs tikai nav iedomājies? Slēpj no manis, ka precējies, ka mājās jau bērni šļūc pa grīdu! Iedomājies, ka es pie tāda spoka iešu! Kā negudrs saplēš sapņu grāmatu, skraida izstīgušiem kailiem stilbiem un basām kājām apkārt pa pasauli — un es lai pie tāda ietu? Tpi!”

Saimnieks nenociešas, neizteicis savas domas:

„Vai tu pie viņa ietu, vai neietu, tā, zināms, tava darīšana, bet nav labi, ka tu katrā vārda galā nicinoši izsakies „krievs”! Tev taču neviens nepārmet, ka esi „latviete”, tādēļ arī viņš nav vainojams par to, ka krievs. No iesākuma gan viņš atšķīrās no mūsējiem: ja kaut cik smagāks darbs, tad tūlī — čuš! Nav spēka, un slapjš, kā žurka. Bet tagad — atēdies un darbā daudz ne ar ko neatšķīrās no mūsējiem.”

Tomēr Karlīne palika pie sava:

„Es jau nelamājos „krievs”, bet „dullais krievs”, un dulls viņš taču ir: viņam trūkst vairākas skrūves, tur es nekā nevaru darīt!”

Vakarā Ignats pārnāk no kooperatīva atkal ar jo platām gūžām: galifē kabatās zem sarkanā krekla bij visādas man-

tas — sēkliņas, vēstulu papirs un kuvers, tabakas paciņas, smēķējamais papirs un pat sērkokčiņi. Bij arī vēstulei jau uzlicis marku. Man vajadzēja rakstīt, lai viņa laulātā draudzene. Pelageja Sergejevna, tikai gaidot, pēc nedēļas zīda šalle būšot klāt — kooperatīvs solījies pagādāt. Pielikšot sūtījumā arī saldumus mazajiem.

Man par vēstules rakstīšanu izgrāba no kabatas sauju sēkliņu. Grauzām vakarā ar Ieviņu un smējāmiešus par raibo dzīvi mūsmājās.

* *

Pārdzenu otrā dienā govīs mājās pusdienā. Ieviņa uztraukta, noraudājusies, Karlīne sabozusies aizskrej ar slaucenēm slaukt govīs. Saimniece atkal slima, gul' otrā galā gultā.

Ieviņa uztraukta stāsta:

Esot piebeigusies maize, knapi vēl tikai pusdienas tiesai. Bet Karlīne vairs necepot. Šķendējusies visu rītu: esot divas meitas, maksājot divas algas, lai tad arī darbus darot uz pusēm. Viņa viena pati esot cepusi maizi visu laiku, lai nu ceptot otra meita!

Bet Ieviņa vēl ne reizi nav maizi ne mīcījusi, ne cepusi; baidās, ka nesamaitā visu cepumu — kur tad glābsies no kauna! Saimniece pati pavisam slima, arī nevar ne palīdzēt, ne parādīt.

Es arī sāku uztraukties, tomēr skubinu, lai ķeras vien klāt. Reizi tā kā tā jāsāk! Palīdzēšu arī mīcīt, ja vajadzēs.

Citādi arī nemaz nevar izgriezties, jo maize jau vajadzīga palaunagam. Ar visu nespēku un galvas sāpēm uzceļas arī saimniece un, pie sienām turēdamās, ienāk mūsu galā un nosēžas uz krāģa pie abras.

Ieviņa pienes saimniecei nomēģinājumam uzsildīto ūdeni iejavai, viņa arī nosaka sāls daudzumu piebirai. Es atvelku miltu maisu un ar iemērīto bļodu bēršu miltus abrā. Ieviņa nomazgājusi rokas un sāk gauši locīt jakas piedurknes augšup.

„Tā jau neies,” saimniece saka: „Kas tev viņas vienmēr no jauna locīs uz augšu, kad mīcot bruks zemē? Velc vien jaku nost, kā mīcot visi to dara.”

Ieviņa piesarkst un kautrīgi skatās uz mani. Es jau bāžu bļodiņu miltu maisā un gribu bēgt prom. Arī saimniece to saprot un dusmīgi iesaucas:

„Kas nu par muļķībām! Darbā godīgām skuķēm nekas neatkritīs, ja tikai citādi labi uzvedīsies! Es nevaru nostāvēt ne kājās, kur nu vēl miltus piebērt.”

Ieviņa tumši nosarkst un sāk pogāt jaciņu vaļām. Ari es nosarkstu un skatos tikai uz savu bļodu un miltu maisu. Acis man pieplūdušas asarām. Dzirdu jau maisām pirmos miltus ūdenī.

„Pieber vēl šinī galā,” saimniece ieteicas.

Piegrābju pilnu bļodu miltu un beŗu abrā, izvairīdamies acīm uzskatīt Ieviņu. Bet darbs pamazām visus nomierina. Ieviņa pati mierīgā balsī saka:

„Pieber vēl te, Jēp, te drusku šķidr,” un nostājas mīcīt, atstādama rokas mīklā. Viņa pamet ar galvu uz šķidrāko



vietu. Sviedru lāses jau redzamas uz viņas sakarsušajiem vaigiem; tās nobrūk pār kaklu un nozūd azotē. Sirds viņai dzirdami pukst un krūtis aiz nokušuma stipri cilājas.

„Es arī palīdzēšu mīcīt,” ieteicos.

„Nemaz nav tik grūti,” atteic Ieviņa un pasmaida.

Bet saimniece ņemas mani norāt:

„Kādas aušības un mulķīgas iedomas: kas nu puika par maizes mīcītāju!”

„Bet kā tad maiznieku mācekļi var?”

„Ko mums par pilsētu runāt? Tur jau viņiem viss ir āčgārņi: tur vīrieši šujot sievietēm apģērbus un meitieši griežot puisiešiem matus un dzenot bārdas...”

Maize mums šoreiz izdevusies ļoti laba. Nākošo reizi Karlīnei untumi pārgājuši, viņa vairs netielējās un gribēja cept arī otras meitas vietā, bet leviņa no tās reizes vairs ne par soli darbos viņai nepalaidās un maizi cepa katru reizi pati.

* *

Jāņu vakarā mūsu muižas bijušā pils dārzā sarīkos zaļumu balli ar dziesmām, rotaļām, ugunošanu un dejām pie „ragu muzikas“. Saimnieks laidīs arī mūs ar leviņu. Gatavojas arī Ignats, bet Karlīne jau tūlīņ pēc pirmajām ziņām par balli pateica, ka viņa iešot uz ārpagastu pie radiem: viņai esot kauns ar ķēmu kopā no vienām mājām rādīties izrikojumā.

Pienāk Jāņu sestdiena. Sirds jau no paša rītā neaptverama prieka plūsmas pilna. Gribētos visus apkampt un cietī, cietī spiest sev klāt: i drūmo saimnieku, i slimo saimnieci, i ērmoto Ignatu, pat bulli, kurš tagad staigā ar dēli uz acīm, jo viņš vairs negriež nevienam ceļu.

Jau pusdienā Karlīne ir uzcirtusies uz iešanu: uzāvusi jaunas čīkstošas kurpes, uzvilkusi baltus čākstošus apakšsvārkus, apritinājusi smagās dzeltēnās matu pīnes pāri pierēi ap visu galvu un uzņēmusi zīda šalli uz pleciem.

Lai gan no sapņu grāmatas laikiem Karlīne ar Ignatu vairs nerunā, tomēr Ignats nenociešas, nepiedūries pie šalles gala un neapprasījies, cik šalle maksā? Viņš vēl nav sagaidījis savu pasūtījumu no kooperatīva.

„Tev ne mūžam tādu šalli neredzēt, tu esi par vieglu priekš tādas!“ Karlīne nicīgi atbild, un vairāk ne vārda. Viņa aiziet.

Pēcpusdienā lasu puķes, pinu vaiņagus un kūleņoju ar Kranci pa lauku. Saule vēl vīra augstumā, kad leviņa iznāk līdz gatves galam pretīm un sauc lopus mājās. Mati viņai jau kārtībā un nokarājas bizē uz muguras, ar lenti galā. Nododu viņai pīto visskaistāko vaiņagu no ozolu lapām un vilktrīcekļu rozēm.

No muižas puses aiz kalna patlaban sāk birt pāri uz mums taurainās skaņas: „Kur tu teci, kur tu teci, gailīti manu...“ Dziedam abi līdzī, iedami pa gatvi lopiem nopakaļus. Eju šovakar palīdzēt arī govīs izslaukt, lai ātrāki tiktu galā. Tad mazgājamies, gērbjamies un aunam kurpes kājās. Saimniece mani iesauc otrā galā un pasniedz man simts rubļus, teikdama:

„Tas tev par labu ganīšanu, to algā neieskaitīsim.“

Neapzinīgi noliecos un noskūpstu viņas kaulainos, darbā izgandētos pirkstus.

Ari Ignats jau uzvilcis sarkano kreklu, melno samta vesti ar spožajām pogām un galvā uzlicis apaļo samta cepurīti ar pāva spalvu. Par tupeļēm viņš vēl nav skaidribā, vai kāpt viņās, vai nē.

„Tev jau viņas neturas kājās,” ieteicos.

„Varu piesiet,” un Ignats velk no neizsmejamām galifē kabatām ārā dažadas aukliņas. Bet beigās tomēr nesien un atstāj tupeles mājās.

Ari man ar leviņu šoreiz nav nekādas patikas iet ar Ignatu reizē, jo tad visi ballenieki piegriezīs arī mums tūliņ vērību. Nesakam neko un, kamēr viņš vēl ēd raušus, klusi aizejam. Man tik priecīgi, tik labi ap sirdi. Gribas arī leviņai sagādāt kādu prieku. Saķeru viņas roku un saku:

„Vai zini, leviņ, es šodien izpirkšu tev ieejas biļeti!”

„Kas nu par niekiem! Es jau pati pelnu, un vēl lielāku algu, nekā tu.”

„Tomēr atļauj gan. Man saimniece šovakar iedāvināja simts rubļus, tā kā algu nemaz neaiztikšu. Ja gribi, tu atkal kādreiz vari man ko uzdāvināt.”

Viņa vairs nepretojās. Ejam roku rokā, kamēr nonākam muižā un satiekam pirmos laudis.

* *

*

Nopērku par piecdesmit rubliem divas biļetes un apsēžamies netālu no muzikantu luktas. Izrīkojuma laukumam visapkārt sadzīti mieti un apvilkta virves. Nostādīti soli un sakārti krāsaini papīra lukturīši, bet vēl tos nededzina.

Iz taurēm plūst tautas dziesmu skaņas. Zaļumnieki pāros staigā apkārt dejas vietai. Ari mēs ar leviņu iestājamies rindā un ejam, jo sēdētāju ir maz, un tiem piegriež vairāk vērības.

Piebrauc pagasta priekšnieks ar kundzi. Dziedātāji saaucas, sačukstas un aizsteidzas pie ieejas. Parādās vainagi, abus ienācējus apkāuj zaļumiem un sāk apdziedāt par Jāņa māti un Jāņa tēvu. Ari taures piebiedrojas:

„Siera, piena, Jāņa māte,
Par telišu ganījumu;
Ja nedosi siera, piena,
Paliks teles ālavicas...

Labvakar, Jāņa tēvs,
Sedlo savu sirnu zirgu,
Apjāj rudzus, apjāj miežus,

Apjāj visus tīrumiņus.
Lai aug rudzi, lai aug mieži,
Lai aug visa labība!

Vēl labu laiku koris skandina Jāņu dziesmas, aplīgojot dārzus, laukus, pļavas, skopus un devīgus saimniekus, beidzot atskan:

„Alu, alu, Jāņa tēvs...”

Pagasta priekšnieks liek bufetes turētājam pacienāt dziedātājus. Nu aplust dziesmas. Muzikanti sāk spēlēt dejas, un



acumirkļi viss laukums mudž vien no dejojājiem. Mēs ar leviņu nosēžamies uz sola. Bet drīz pienāk kāds jaunietis, palokās pret leviņu un saka:

„Lūdzu, jaunkundz!”

leviņa aiztek viņam līdzī un drīz viegli griežas ar citiem dejas virpulī. Pēc kāda laiciņa leviņa atlaižas no sava dejojāja un nosēžas atkal man blakām.

„Iesim dejoj!” viņa negaidot ieteicas.

„Es nēprotu, man kauns!”

„Kas te ko kaunēties? Dejojot cits citu nemaz neievēro. Nāc! Citādi tu nekad neiemācīsies.”

Un viņa jau sakērusi mani aiz rokas un velk sev līdz.

Sākam griezties. Nekas. Tikai no iesākuma mani ceļi neveikli sitas pret Ieviņas ceļiem.

„Pastāties vairāk sāpus!” viņa mani māca. Nu iet gan labāk, tomēr reižu reizēm kājas atkal samisas un ceļi sadurās. Tad apstājamies, drusku paejam soļos un sākam atkal griezties.

Starobrīdi staigājam citiem pāriem pakal pa laukumu.

Tad sacelas tāds mazs juceklis. Atrasts kāds dejas laukumā bez biļetes, bet biļeti pirkt viņš atteicoties, jo nedejojot, tomēr arī ārā negribot iet. Izrikojuma kārtībnieki to saņem aiz rokām, ved pie malas un bīda pa virves apakšu ārā. Redzam, ka tas ir mūsu baskājainais Ignats.

Kā toreiz nepratām viņam pierādīt, ka sapņu grāmatas lapas nevar lietot smēķēšanai, tā arī varbūt tagad viņam paliks nesaprotams, kādēļ viņam jāpērk biļete, ja viņš nedejo. Padevās viņš vienīgi abu kārtībnieku pārspēkam.

* * *

Abas brīvās svētdienas pavadīju pie mātes. Tomēr man, par nožēlošanu, jāatzīstas, ka visu dienu vairs nevarēju pavadīt kopā ar māti bez garlaikošanās. Kad viss bij izrunāts, atbildēts uz visiem viņas sīkajiem jautājumiem par saimnieci, saimnieku, katru atsevišķu gājēju, iztīrzāts viss, ko ēdu, kā guļu, kā lopi klausu, tad vairs nebij, ko runāt, un manas domas griezās atpakaļ uz Līčiem, pie Ieviņas, Krapča un citiem mājnīkiem. Un saule vēl nav palaunagā, kad traucos jau uz mājām un ceļa galā nogriežos uz lauku pie lopiem, kur šodien manu vietu izpilda Ieviņa.

Ar viņu mums valodas nekad netrūkst. Pats brīnos par savu domu rošību un valodas spriganību.

Otrā brīvajā svētdienā, kad manā vietā ganīja Karlīne, mēs līdz pusdienai ar Ieviņu riekstojām Lazdu kalnā; pēc tam es ar pilnu kuli riekstu nonācu pie mātes. Dauzīju te riekstus un lobīju mātei kodolus, kamēr vien viņa spēja ēst. Spriedām par drēbēm, par skolu, par iesvētīšanu pavasarī un darbu nākošā gadā. Māte bij vairāk par kādu amatu, bet es gribēju iet par jaunpuiši uz Līčiem: tādu tur vajadzēs uz visu gadu, jo saimnieks kļūst arvienu vecāks un nevarīgāks, bet zemes arvienu vairāk iestrādājamas, zirgi kopjami cauru gadu. Runājis par to gan vēl nebiju ne ar vienu, tomēr bieži biju sev iztēlojies tur tādu dzīvi...

Zīda šalle kooperatīvā bij dabūta, un Ignats pārnesa to mājās. Veselu nedēļu tā nogulēja Ignata gultā uz čubu kušļa,

bet leviņa teica, ka Karlīne pa visu to laiku neesot paskatījusies ne uz to pusi. Nākošā svētdienā to iešuvām drēbes maišīnā aizsūtīšanai. Uz Ignata vēlēšanos man uz paciņas bij jāuzraksta:

„Mūsu laulātai draudzenei Pelagejai Sergejevnai“, tur un tur.

Rudens tirgū saimnieks parasti veda visus un dāvināja katram, ar kuŗa darbu bij miera, zināmu naudas balvu. Karlīne strupī pasacīja:



„No tirgū braukšanas šogad atsakos, bet no balvas, ja tādu būtu izpelņījusies, neatteikšos.”

„Tas jau vēl labāki — būs saimniecei mājās palīgs,” saimnieks teica, pasniedzams viņas balvu, kuŗa jau priekšlaikus bij ietīta atsevišķā papīrītī.

Tikko iebraucām pilsētā, zirgus novietojām iebraucamā sētā, jo mums nebij nekas tirgū pārdodams. Uz Ignata lūgumu gājām visi viņam līdzī, kamēr viņš nopirka zābakus un tūlīn uzāva kailajās kājās bez zeķēm. Nu gājām visi uz gada tirgu.

Staigajām, staigajām pa laužu burzmu visi kopā, tad Ignats gribēja kādu laiciņu pasēdēt alus bodē un uzaicināja arī mūs ar saimnieku. Mums ar leviņu tas nebij pa prātam, tādēļ no-

lēmām šķirties no viņiem, bet iepriekš norunājām satikties visvēlākais pulksten trijos pie žirgiem.

Šķiroties saimnieks mums vēl iedeva atsevišķu naudu un pieteica nopirkt Karlīnei jaunu sapņu grāmatu. Ari mēs klu-sībā katrs par sevi bijām nosprieduši iegādāt par saimnieka tirgus balvu pa grāmatai, tādēļ tūlī sākam meklēt grāmatu pārdevējus.



Beidzot uzdūrāmies grāmatu galdam, atradām te arī sapņu grāmatu, bet tādas grāmatas, kādas mums bij padomā, te neredzējām. Man vajadzēja kādu labu, glīti iesietu, dzejoļu krājumu, bet Ieviņa vēlējās svešvārdu vārdnīcu.

Tās neesot tirgus prece, tādas grāmatas atradīšot tikai pilsētas veikalos, Lielajā ielā.

Gājām uz Lielo ielu, un te patiesi arī atradām, ko meklējām. Vairāk mums nekā nevajadzēja, tādēļ gājām uz iebraucamo vietu, lai gan vēl bij vairāk kā stunda pirms norimāta laika. Iesēdāmies te ratos un gaidījām saimnieku ar Ignatu.

Maniju, ka Ieviņai ir kaut kas uz sirds, ka viņa par ko domā. Beidzot prasīju, kas viņu īsti nospiež?

„Nekas,“ viņa smaidīdama atbildēja: „es tev no Jāņu izrikojuma paliku parādā dāvanu, to šodien nopirku. Še!”

Viņa pasniedza man vārdnīcu.

Man tas darīja lielu prieku, visvairāk tādēļ, ka mums bijuši vienādi nodomi.

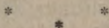
„Es jau arī par dzejoļiem nekad neesmu sevišķi interesējis, un mana grāmata bij domāta taisni tev. Tādēļ ļoti labprāt mainos.”

Atdevu viņai savu pirkumu. Ieviņa piesarka.

„Paldies, paldies! Bet nu es palieku atkal tev parādā.”

Nu bij novērsti mūsu abu noslēpumi, jutāmies atkal brīvi un jautri.

Pēc trim atnāca saimnieks ar Ignatu. Ignats gāja pavisam nedroši un stīvi: jaunie zābaki esot vēl neievalkāti, spiežot un durot no apakšas. Tomēr viņš vēl gribēja iet iekšā traktierī, bet saimnieks to vairs nekur nelaida. Braucām uz mājām. Ignats jutās ļoti nelaimīgs. Bet tad novilkā jaunus zābakus, nomierinājās un sāka snaust.



Darbos ātri vien pienāca rudenis un mūsu vasaras gals. Lauki bij nokopti. Ignats taisījās uz projām braukšanu. Saimnieks ar viņu tagad bij saradis un reižu reizēm izmeta vārdus par nākošo vasaru. Ari Ignats izteicās, ka labprāt braukšot atkal šurpu.

„Tad jau, ja Dievs dos veselību, nākošu gadu atkal tāpat visi kopā vien dzīvosim!” saimnieks ieteicās.

„Es gan nākošo gadu gribu pie jums par jaunpuiši, bet ne vairs par ganu,” piesarcis izsacīju savu sen loloto cerību.

„Tad jau labi. Nākošu gadu mums jau arī vajadzēs trešo vīra cilvēku palīgā,” saimnieks piekrita.

„Uz mani pie tagadējā sastāva vairs nerēķiniet, es pie jums nākošu gadu nepalikšu!” Karlīne cieti noteica un izsteidzās ārā. Visi noskatījās vien viņai nopakalus.

Taisni sestdienas pusdienā Ignats no mums atvadījās. Viņš bij nonesis no bēniņu augšas savu pliko kažociņu, kuŗu saimniece pašā pirmajā atbraukšanas dienā tur bij uznesusi, un stāvēja jaunajos zābakos ar savu pauniņu pie ratiem. Patlaban gāja garām ar nēšiem uz pleciem Karlīne un pūlējās neskatīties uz ratu pusi. Ignats pakāpa soli sāpus un nostājās Karlīnei ceļā.

„Es vairāk nebūšu smēķēt no sapiņu grāmatas lapiem,” viņš gausi teica latviski, kā jau nu mācēja.

Karlīnes sirds drusciņ atkusa. Viņa noslaucīja slapjo roku priekšautā un pasniedza to Ignatam:

„Brauc vesels un pasveicini savu sievu no Kurzemes meitām!“

Mums ar Ieviņu bij žēl aizbraucošā Ignata. Bieži bijām negribot par viņu smējušies, bet tas bij vairāk no pavasara puses. Tagad, pret rudeni, jau bijām pieraduši mēs pie viņa un viņš pie mums.

„Labi būtu, ja viņš patiesi nākošo pavasari atkal atbrauktu,” Ieviņa teica, noskatoties pakal aizripojošiem ratiem, kamēr tie aiz kalna pazuda.

Manai aizbraukšanai vajadzēja notikt desmitajā novembrī. Lopus vēl varēja laist ārā, tādēļ abas meitas pa kārtai ik pārdienas vēl ies ganos. Ēdiena vārīšana tajā dienā iekrita taisni Ieviņai, tādēļ lopus izdzina Karlīne.

Paēdām brokastis. Saimnieks aizgāja jūgt zirgu. Saimniece nesa un lika manā gultā visu manu vasaras pelņu. Bez nolīgta bij vēl daudz kas uzdots virsū. Kartupeļi, zirņi, putraini, milti un mana lādīte bij jau priekš brokastīm sakrāuti ratos un čubu maiss pārlikts pāri.

„Liekas, ka nu viss būs, un nekas nebūs aizmirsts? Vārēsim sākt nest ārā,” ieteicās saimniece, paņēma sviesta spaiņi un gāja ārā.

Ieviņa pieskrēja pie savas gultas, pacēla spilvēniņu, izņēma pelēku pirkstaiņu pāri un atnesa man.

„Tas mans Jāņu parāds.“

„Mīlu paldies! Bet nu atkal būšu tavs parādnieks.”

Nebiju nemaz pamanījis, kad viņa tos adījusi.

Ņēmām no gultas drēbes un gaļas sainīti un nesām uz ratiem. Saimniece vēl reiz iegāja paskatīties, vai nav kas aizmirsts.

„Kā tad — jaunās pastalas vēl karājās vadzī, kā saimnieks šorīt pakāra! Par ko jūs abi domājat, ka esat tik izklaidīgi?”

Zirgs jau aizjūgts. Saimnieks uzsēžas uz augstā čubu maisa.

Pienācis šķiršanās brīdis. Man tik žēl braukt projām no šejienes, kur pavadījis tik mīlu, jauku vasaru. Atvadoties vēl noskūpstu saimniecei roku.

„Paldies jums par visu, visu labu!”

Mana balss drusku aizraujas. Tad sniedzu roku Ieviņai. Rokas nevilus saturas ilgāki. Skatāmies viens otrā spoži aizasarotām acīm.

„Nu, ko skatāties viens otram virsū, kā apstulbuši?” iesaucās saimniece: „Neesat jau nekādi svešinieki — visu vasaru draudzīgi pavadījuši kopā. Nobučojaties un šķīrāties!”

Un leviņa kautri sniedz man pretīm savas lūpiņas. Tad arī es rāpjos pa riteni augšā pie saimnieka.

Un kamēr vien no lielceļa varu atskatīties atpakaļ, redzu leviņu stāvam sētā un acīm mūs pavadām. Bet leviņas kautro, valgo mutīti jūtu vēl tagad uz savām lūpām, kad beidzu šo savu atmiņu uzzīmējumu.



Jaunpuisis.

Ilustrējis A. Kronenbergs.

Nedevu mātei miera, kamēr viņa jau pa ziemasvētkiem neaizgāja uz Līčiem un nesalīga mani par jaunpuisi. Algu Līcis pats bij nolīcis uz divi tūkstoši rubļu mēneš un solījis vēl šo to piesviest.

Iesvētīšana mūsu baznīcā bij nolikta uz Pūpoļu svētdienu. Jau dažas dienas iepriekš dabūju pa pastu pirmo vēstuli. Ilgi grozīju to rokās un vairākas reizes lasīju adresi:

«Ļoti godātam J. Roguļa kungam Gaŗtiltu mājās.»

Vēstuli saņemot, bij jau tāda maza nojauta, no kā tā varētu būt; ari rokraksts man likās būt pazīstams. Kad atgriezu kuvēru, tad ari izrādījās, ka vēstules nosūtītāja ir Mucnieku leviņa. Kuvērā atradās vienīgi kartīte ar robotām apzeltītām malām un balodīti ar neaizmirsteļu pušķīti virsū. Apakšā bij pierakstīts:

«Iesvētīšanas dienai par piemiņu no M. I.»

Biju ļoti aizkustināts no leviņas uzmanības un laimīgs, ka viņa domājusi par mani. Domājusi vispirms mājās, tad ceļā uz kooperatīvu un kartīti izmeklējot, tad rakstot un sūtot caur izdevību uz pilsētu, lai no turienes pa pastu atsūtītu atpakaļ. Lai gan ari es bieži domāju par leviņu, tomēr tik ilgi no vietas un tādā sakarībā es par viņu nebiju domājis. Leviņa taču ir daudz labāka par mani!

Pienāca Pūpoļu svētdiena. Māte bij visu laiku norūpējusies, lai es apģērba ziņā neiznāktu sliktāks par citiem, un nopirkusi man baltu stīvu apkaklīti, bet bez kravates. Sestdienas vakarā pēc pirts viņa salika manu apģērbu kārtībā un pašā virsū uzlika cepuri ar apkaklīti. Kad teicu, ka apkaklīte bez kravates nebūs lietojama, ka likšu labāk ap kaklu savu balto kakla lakatiņu, māte bij ļoti nelaimīga un gribēja vēl to pašu vakaru iet meklēt pie Kalna vai Dukuru Andreja aizņemties kravati. Varēju tikai atturēt, kad apsolījos likt gan ap kaklu balto apkaklīti, kaut ari bez kravates. Bet laimīga māte vairs nejutās, jo nu citi zēni apģērbu ziņā būs par mani tomēr pārāki.

Nonācām ar māti otrā dienā ra mājā. Katram pienākošajam lim māte cieti nolūkojās krūtīs un vēroja, vai tam ir kravate, vai nav. Kad bij pārliecinājusies, ka visiem ir kravates, izņemot tikai mani, tad viņa jutās pavisam nelaimīga, un daža laba rūgta asara negribot ritēja pār viņas grumbainajiem vaigiem. Lai gan šīm asarām nav nopietna pamata, tomēr viņas birst no aizvainotās mātes sirds, kuŗa sev pārmet, ka laikā nav paredzējusi tādu nieku un caur to mani it kā nostādījusi pēdējā vietā... Nabaga māmiņ, neraudi par mani šāda nieka dēļ! Darbā centīšos nepalikt pēdējā vietā dzīves ceļā!

Ar šo kluso apņemšanos pieeju savai vecai māmiņai klāt, noskūpstu viņas cieto, sastrādāto roku, tad steidzos pakal citiem, kuŗi jau mācītāja vadībā iet uz baznīcu.



gandrīz pirmie keste-iesvētamajam jaunēk-



Līčos mani saņem, kā vecu mīļu paziņu. Nedabūju vēl ne istabā ieiet, kad saimniece jau sataisījusi gārdu kunkuļainu putru un sauc pie galda. Ievīpa piebāzusi garu, garu maisu ar cīsām, šuj cieti galu un taisa man gultu. Ari mazais cūkganiņš, Nikiņš, stiepj no klēts augšas spilvenam piebāzto kusli un pats spaida rokām, lai tas būtu mīkstāks. Lai gan viņš daudz jaunāks par mani, viņš te tagad ieņem apmēram tādu pašu vietu, kā es pērn. Patlaban viņš gana cūkas un aitas, bet ja pa vasaras svētkiem neatnāks govgane, tad cūkas laidisim aplokā, un viņš ganīs govīs un aitas.

Krancis man jau sētā izluncinājās apkārt, bet tagad, tikko piesēžos pie galda, cieti iespiež savu galvu manu ceļu starpā. Ienāk saimnieks, pasper dažus soļus uz manu pusi un sniedz man roku, ko agrāk nekad nebij darījis, un saka:

«Gribēju tev rīt no rīta puses braukt pakal, bet labi, ka jau ieradies šodien, rīt varēsim jau sākt ecēt. Savas mantas varēsi pats atvest kādā svētdienā.»

Vairāk ļaužu šimbrīžam te neesam, bet gaidām vēl Ignatu Voronovu, kurš raksta, ka labprāt nāksot atkal uz mūsmājām un atvedīšot arī meitu līdzī. Tad vēl kāds jaunsaimnieks piesolījis savu meiteni par gani un ap Jāņiem uz pāris nedēļām pārbrauks atvaļinājumā pašu dēls, students, kurš strādājot



Rīgā arī kādā bankā. Tas esot dūšīgs siena plāvējs un, kamēr pa bēglu laikiem saimnieki dzīvojuši Krievijā, sapļāvis katru gadu tik daudz siena, ka nezinājuši, kur to likt, jo abas govīs un zirgs nespējuši to apēst.

Saimniece bieži rūpējas, kā tikšot galā ar darbiem: varbūt ka Ignats ar meitu nemaz neatbraucot, bet saimnieks pats mierīgi atsaka:

«Pēc visa tā, ko esam pārdzīvojuši kara gados, mums vairs nav no bēdāties, ja arī neatbrauktu neviens: uz divi nedēļām siena plāvējs mums ir drošs, ar citiem darbiem tiksīm vieni paši galā!»

Saimnieks un saimniece ir lepni uz savu siena plāvēju, bet man viņš visu laiku kremt sirdi:

«Ja viņš, tāds Rīgas kundziņš, būs tik labs plāvējs, ko tad iesākšu es, kurš vēl nekad neesmu plāvis! Būs jāvingrinās sēka plaušanā, cik vien iespējams.»

* *

*

Leviņa piebriedusi daudz pilnīgāka, nekā to atstāju pērn aizbraucot. Man liekas pat, ka viņa pastiepusies pa šo pusgadu par pāris plaukstām uz augšu. Pērn par to netikām interesējušies, tādēļ arī savus mērus nekur neatzīmējām; mums pietika, ka esam abi apmēram viena auguma. Lai gan arī es esmu krietni pastiepies, tomēr leviņa man tagad izliekas, it kā lielāka par mani.

Un praktiska, un prātīga tā kļuvusi pa šo ziemu. Lasījusi esot ļoti maz, jo nepavisam neatliekot laika. Tikko saimnieka darbs cik necik apdarīts, ar skubu vien jāķeroties pie pašas darbiem: jāvērpjot vilna, lini, kaut kas jāpašujot, jāpielāpot, nevarot taču ar plikiem papēžiem staigāt.

«Man jau vēl nekā priekš dzīves nav!» viņa rūpīgi nosaka.

Patlaban viņa krājot spalvas spilvenam. Esot jau atkal iekrājušies laba riekšava putnu spalvu, bet neesot pat vaļas tās noplūkt un atlikt pie citām . . .

Ir jau patumšs. Jāejoj gulēt, jo rīt atkal agri jāceļoties. Leviņa vēl aizsteidzas pietaisīt naktij laidara durvis. Es arī manos iesprukt savā gultā, kamēr viņa vēl ārā, lai gan beidzamos drēbju gabalus protam veikli nolaist un uzvilkt arī zem segas.

Nikiņš jau labu laiku krāc savā gultiņā. Pa dienu viņš krietni izskraidījis pa lauku ar savām aitām un cūkām un no rītā atkal agri jābūt kājās.

Es arī pēc garas dienas jūtu nogurumu. Kamēr laukā ecēju un rullēju, tad nekas, jo staigāt esmu pieradis. Bet kad šodien visu dienu bij jātīra grāvji, jādur sīkstās zāļu velēnas un katra lāpsta jāstiepj augšā grāvja malai pāri, tad vakarā niez plaukstas un kāju apakšas, sūrst un sāp plecu muskuļi un delnas.

Leviņa ienāk jau savā baltajā nakts jaciņā, tā tad bijusi arī savā klētiņā. Ātri viņa paslīd zem segas, pagriežas pret sienu un vairs nekustas. Garās dienas ar saviem nēšiem un slaucenēm prasa no viņas vairāk locīšanās un spēka patēriņa, nekā no manis un Nikiņa. Cik nenogurstošās veiklības prasa govju slaukšana vien. Atminos pērno Jāņu vakaru, kad gāju leviņai palīgā izslaukt govīs: tupot pie govīs tesmeņa, man

tirpa i ceļi, i gurni, un pirksti nogura jau pie pirmās govs, bet pie otrās gribējās jau sēsties turpat zemē netīrajos mēšlos, tikai bij kauns no leviņas. Un kamēr es izmocīju divas govis, viņa bij paspējusi jau izslaukt pārējās sešas un, likās, nejuta nekāda noguruma. Un šogad tai vienai jau jāizslauc divpadsmit govis katru reizi.

* * *

Pienākusi vēstule saimniekam. Pagasts un mājas uzrakstītas pareizi, tad pielikts: получить хозяину.



Rakstija Ignats, ka viņš braucot ar meitu, lai sestdien pusdienā aizbraucot viņam līdz stacijai pretim.

Man pašam bij jābrauc.

Piebāzu divus čubu maisus: vienu Ignatam ar jauno meitu, otru sev pašam, kā kučierim; apklāju maisus ar jaunām zirgu segām; sajūdzām ar saimnieku zirgus, ielikām ratos oderkules.

«Vai jums nav pulksteņa? Tad piesietu un brauktu, kā pēc jaunā pāra.»

Neesot pulksteņa, un pēc kara neviens vairs arī nebraucot ar pulksteņiem.

Netāļu no stacijas atpūtināju zirgus un salauzu arī meijas, saspraudu aiz maisiem visapkārt.

Piestātnē jau priekšā vairāki pajūgi, daži atveduši pasažierus, daži atbraukuši pretīm. Patlaban meža stūrī parādās dūmi. Aizbraucēji ar savām paunām steidzas uz otru ceļu. Es skreju atpakaļ pie zirgiem, jo jaunais bērīs ir traki bailīgs no katra šņāciena un svilpiena.

Nostājos zirgiem pie galvām, saņemu bērīs aiz iemauktiem un glaudu viņa samta purnu. Bērīs pastiepj virslūpu un iztausta manu plaukstu, vai nav priekš viņa kāda cieņa.

Riteņu tarķšķēšana liek jau bērīm spicēt ausis, bet kad lokomotive iesvelpjas un nostājoties nošņācas, bērīs viss dreb, šķoba izbiedētās baltās acis uz vilciena pusi, rausta galvu, grib to atsvabināt un mesties prom pa ceļu.

Vagona logā redzu Ignata galvu apaļajā svētku cepurītē ar pāvu spalvām, bet pretīm iet nedrīkst, jo vilciens sāks atkal svilpt, šņākt un dārdēt, un mans bērīs aizraus tad arī otru zirgu līdzī mežā. Kad citi pasažieri izkāpuši, kāpj ārā arī Ignats rudenī pirktajos zābakos un pārno plikādas kažociņu padusē. Aiz viņa kāpj pa trepitēm zemē jauna sieviete filca tupelēs, puķainos katna brunčos, īsu plikādas kažociņu vienā padusē un piebāztu maisiņu zem otras rokas. Ap galvu un pār pleciem tai apņemts gaiši dzeltens zīda lakats, to pazīstu vēl no pērnā gada, jo palīdzējām ar lēviņu iešūt aizsūtīšanai pa pastu.

Tā tad viņš ved līdzī par meitu savu sievu.

Ignats pazinis mūsu ratus, un zirgus un saskata arī mani aiz zirgiem pie bērā galvas. Ar platu smaidu viņš stiepj man pretīm savu roku.

«Vai tad nu dzīvosim šogad atkal kopā? Tas labi gan.»

Lokomotive sāk atkal šņākt, riteņi krakstēt un drīz ritmiski dārdēt. Man krietni jātīvējas ar bērī, kamēr viss apklust, tad tikai varu mierīgi sasveicināties ar saviem šīs vasaras līdziedzīvotājiem. Ignats mani notālus iepazīstina:

«Tā ir mana laulātā draudzene.»

«Es jau viņu tūlī pazīnu no pērngadējā zīda lakata,» atbildu.

«Nu, kāpjat vien iekšā!» griežos pie Ignata sievas. Bet viņa purina galvu un nekāpj ratos, baidās, ka bērīs to izsviedīs. Mums abiem bij krietni jāpierunā un jāpaskaidro, ka bērīs baidās tikai no mašīnu šņākšanas un svilpšanas, ka citādi viņš ir visrāmākais un kūtrākais zirgs. Tad tikai viņa iesēžas.

Mājās mūs sagaida ar lielu sirsnību. Ignats jūtas ļoti jautrs, runā latviski, cik jau nu var, apprasas par pērno dusmīgo meitu, kur tā tagad, vai atnākšot kādreiz arī uz šejieni, viņš gribot tai parādīt savu laulāto draudzeni. Bet Pelageja Sergejevna ir pavisam klusa, spiežas tikai savam vīram klāt un, ja kas sakāms, iečukst viņam ausī, kā mazs bērns svešumā savam tuviniekam. Viņa esot tikai pirmo reizi svešumā un nesaprotot arī, ko mēs runājam.

Kad pienāk vakars, un mūs visus istabā sāk rindot tuvāki kopā, lai iznāktu vietas arī viņiem, Pelageja Sergejevna pirmo



reizi pati saka diktī, ka viņa gribētu gulēt klētī, ka mājās arī tā esot gulējusi.

Bet saimniece apgalvo, ka tas neies, ka klētī pavisam tumšs, griesti zemi, birst caur šķirbām siena ziedi virsū. Tā kā saimniecei ar krievu valodu neveicas, viņa paķer Ignata sievu aiz rokas un velk līdzī uz klētī, aiztaisa tur aiz sevis tūliņ durvis, lai rādītu, cik tur tumšs; tad atver atkal durvis, paceļ roku pie apaļajiem griestu kokiem, kur savilkti zirnēkļu tīkli, kuņģos sabiruši siena ziedi un putekļi, un atkārtō:

«Ne horoš, ne horoš!»

Bet Pelageja Sergejevna atkārtō savu:

«Ņičevo, horošo!»

Tad saimniece viņu saķer atkal pie rokas, ved atpakaļ uz istabu un priekšnamā pa platajam trepēm augšā bēniņos. Te salikti šādi, tādi krāmi, bet abos galos ir pa logam un vidū stiepjas jumtam cauri lielais skurstenis.

Pelageja Sergejevna atrod, ka te būs ļoti labi. Un nu saimniece ar leviņu palīdz aizridot lanktas, tītavas un vecus grozus no loga rīta pusē aiz lielā skursteņa vakarpusē, apslauka gultas vietā jumta iekšpusi un spāres, norīko pie loga lielo plato gultu un sabāž čubu maisus.

Kamēr ēda vakariņas, es uznesu augšā pārvestās meijas un apspraudu gultai visapkārt. Pēc vakariņām atbraucēji aizgāja jau laikus pie miera. Ari saimnieks ar saimnieci iegāja savā galā, kad leviņa vēl mazgāja vakariņu traukus. Nikiņš vēl gribēja paskraidīt pa sētu ar Kranci, bet saimniece atvēra logu, bārās:

«Ko nu vēl klimsti pa nakts melnumu! Vai visu garo dienu vēl neesi diezgan izskraidījis? Ej vien gulēt, lai rīt var dabūt laikā augšā!»

Krancis uz reizi nolaida asti un aprima. Nikiņš ieskrēja iekšā un ielavījās savā gultiņā. Man miegs vēl nenāca; gribējās vēl kādu brītiņu parunāties ar leviņu. Bet lai neizliktos, ka to te istabā tišām gaidu, pagāju drusku pa gatvi uz leju, uz lielceļa pusi. Visapkārt valdīja parastais nakts klusums, tikai mežmalas plāvā žēli brēca izbiedētās ķivītes: varbūt lapsa postīja viņu ligzdas.

Kad atgriezos, leviņa jau gulēja savā gultā, pagriezusies pret sienu, un likās jau aizmigusi. Es arī klusi ielīdu savā gultiņā.



Ignata sieva ļoti ātri aprada ar mūsu sieviešu darbiem, jo mājās bij darijusi visu to pašu, tikai mazākos apmēros. No rītiem gan viņa nebij tik agri cēlusies, tādēļ katru rītu apakšā sētā pie gala loga saimniece sauca:

«Vstavai, solnuško jau augšā!»

Ar govju slaukšanu viņai varbūt gāja tikpat grūti, kā man pērnajos Jāpos, jo jau pēc pirmās reizes viņa sameklēja ķebli un nesa to katru reizi pie slaukšanas līdzī sēdēšanai. No iesākuma viņa izslauca visai maz govju, bet ar laiku pierada un izslauca arvienu vairāk, kamēr beidzot slauca tikpat, cik leviņa. Tāpat arī ar citiem darbiem.

Par vēlas mazgāšanu viņa no iesākuma gribēja pārliedzināt, ka nav vajadzīgs ne vāroša ūdens, ne sārma, bet daudz

vienkāršāki mazgāšanu izdarīt lejā pie upes, bez kādas liekas ūdens nešanas un uguns kuršanas. Tomēr saimniece nelāvās pierunāties, un arī Ignata sieva stājās tāpat pie veļas tovera, kā saimniece ar leviņu, lai gan pirmās reizes norīvēja pirkstus jēlus no sārma.

Bet ja vajadzēja iejūgt zirgu vai sapļaut sēku, tad Pelageja Sergejevna atkal cirta pāri mūsu sievietēm.

«Pat art protu un sēt,» viņa stāstīja: «pie mums vīrieši aiziet uz visu vasaru, tad mums sievietēm vien mājās visi darbi jāpadara.»

Ar sīkajiem roku darbiņiem īšajos vaļas brīžos gan viņa tā nenopēmās, kā mūsu sievietes. Mana māte bij nelaimīga, kad pienāca svētdiena, un viņa aiz reliģiskas pārliecības nedrīkstēja neko strādāt, citādi nekad neatminu viņas bez darba: te viņa kaut ko vērpa un adīja citiem, te atkal lāpījās, ārdīja, adīja vai plucināja plučus pati sev, te staigāja ogās, sēnēs, riekstos, lasīja un plūca spalvas, nesa no meža sausus zarus un strumpulus krāsniņ.

Par manu māti varbūt varēja teikt, ka viņa spiesta tā strādāt aiz nabadzības un trūkuma. Bet mūsu saimniece? Viņai taču nekas netrūkst, tomēr viņa ar adīkli un lāpāmu zeķi staigā visur; nevar vairs labi saredzēt un tur zeķi no sevis pa lielu gabalu nost, bet lāpa. Tāpat viņa lasa putnu spalvas un strumpulus un nes mājās, lai gan sausi žagari stāv sētā strēķu strēķiem.

Ieviņa izlieto arī katru stiprāko lietus gāzi, kad citi, sakrējuši iekšā, skatās caur logu uz ūdens burbuliem sētas pelkēs, lai ierautu kādu sīkāku darbiņu priekš sevis. Man liekas, ka mūsu sievietēm šī darba dziņa visos sīkumos ir vai nu iedzīmusi, vai vienai no otras pielipusi. Bet Pelageja Sergejevna vaļas brīžos paguļas, atpūtina savus locekļus, jo vilnas un linu viņai te nav, ko vērpt, un lāpāms arī nekas nav, jo zeķes ne viņa pati, ne Ignats nekad nevalkā.

*

*

*

Jaunsaimnieka pa pusei piesolītā ganu meitene neatnāca: esot pašiem tik daudz darba, ka nezinot, kurū ķert, kurū atstāt. Tādēļ taisām biezu žogu papuves laukam apkārt, lai tur iznāktu cūku aploks. Jaunu priedīšu žoga materialam saudzis pa kara laiku mežmalas laukā cita pie citas milzums. Ar aploku steidzamies, jo govīs laižamas ārā, cik ātri vien iespējams, lai netraucēti varētu vest mēslus.

Mēslu vešana priekš manis bij grūts darbs. Mašinas

kultie garie salmi bij iemīdīti plašos viļukņos. Iecērtot dakšu, bij jārauj pušu vēl dzīvie salmi, lai mēslus iedabūtu ratos. Jau pirmajā cēlienā jutu stipras sāpes muskuļos un krustā. Vakaros iekritu miegā, kā nedzīvs. Bet otrā rītā bez skaudrām sāpēm nevarēju pakustināt nevienu locekli. Tomēr nedrīkstēju nevienam izrādīt savas likstas.

Ignatam bij vairāk spēka, nekā man, un viņš bij jau arī pieradis pie mēslu mešanas. Kad Pelageja Sergejevna, kuŗa bij braucējos, ielaida laidarā tukšo zirgu, viņi vēl mierīgi sarunājās par bērniem mājās, bet man no sāpēm, dusmām un

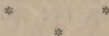


nespēka kāpa vai sirds pa muti ārā. It īpaši grūti gāja pēc diendusas vai ēdienu pārtraukumiem; pagāja labs laiks, kamēr locītavas atkal iestāpījās, bet mutē sajutu izkaltumu; bieži iecirtu dakšu mēslos un sniedzos pēc lodziņā ieliktais skābās putras krūzes.

Rokās ieradās sacietējumi un tulznas, kuŗas gāja pušu un stipri dedzināja plaukstas. Biju visu laiku slapjš un sasārcis, un sirds tik stipri klauvēja, ka atbalsojās galvā.

Un tā tas vilkās cauri visas četras dienas, kamēr beidzām vest mēslus. Pēdējās dienas gāja gan drusciņ vieglāki, jo apakšā salmi jau bij satrupējuši, tā kā mēslu lēšķi atdalījās vieglāki, bet varbūt biju jau arī cik necik pieradis.

Ar bailēm domāju par priekšā stāvošo sienu plauju, ja arī tā ies tik grūti, tad nevarēšu nemaz ne izturēt. Sēku plaujot uz īsu laiciņu, jau jūtu, ka mana izkaptis kļūst arvienu trulāka un smagāka, atvēzējums jāņem arvienu stiprāks, lai zāli nogrieztu pilnīgi. Tā tad neprotu izkapti vēl pareizi noasināt ar brucekli, lai gan mēģinos un mācos pastāvīgi. Un ja nu vēl tam Rīgas studentam veikšies plaušana labāki, nekā man, tad no kauna būs jāļien tīri vai zemē iekšā.



Pa vasaras svētkiem atnāca ciemā Karlīne. Uzcirtusies uz nebēdu: galvā jauna salmu cepure ar sarkanām rozēm, pār pleciem dzeltenais zīda lakats; zīda blūze ar īsām rokām, melni svārki, baltas diega zeķes un jaunas kurpes ar spožām sprādzēm un augstiem papēžiem.

Esot atnākusi apraudzīt, kā mēs dzīvojojot, kamēr viņai vēl esot pavalīgāks laiks: drīz precēšoties ar kādu jaunsaimnieku un tad vairs nebūšot laika klejot apkārt pa ciemiem.

Saimnieci un leviņu skūpstā, kā vislabākās draudzenes. Saka, ka saimniece viņai bijusi, kā otra māte, un Līčus nemaz nevarot aizmirst. Ja nebūtu tagad pašai sava saimniecība, tad nākošu gadu līgtu atkal te atpakaļ.

Arī ar Ignatu un viņa sievu sasveicinas ļoti draudzīgi. Apprasas, kas tagad pārzinot viņu mazos bērniņus, kamēr abi prom? Prasa, kā Pelagejai Sergejevnai te patīkot? Kā tulkis ir Ignats pats.

Beidzot atvadoties, Karlīne saņem Pelagejas Sergejevnas roku un saka:

«Tas ir gan labi, ka jūs ejat savam Ignatam līdzi, citādi viņš jūs piekrāptu. Pērn pat, no paša sākuma viņš te uzdevās par neprecētu puisi un gribēja man sviesties klāt.»

Pelageja Segejevna, kā jau visu laiku, kad tai ko saka, un viņa nesaprot, jautājoši skatās Ignatam virsū, lai tas pārtulko. Bet šoreiz Ignats klusē un drusku piesarkst. Karlīne tomēr neatlaižas un prasa:

«Kādēļ tu nu netulko, bet sarksti? Vai tas nav taisnība?»

Ignats piesarkst vēl vairāk. Tad Karlīne grib tulkot pati, bet neatrod īstos vārdus, tikai nopurina roku Ignata priekšā un nosaka:

«Uch, boļšoi žulik!»

Ejam ar leviņu pavadīt Karlīni līdz lielceļam. Ceļā viņa vēl ieteicas par Ignatu:

«Kādi tie vīrieši ir: pašam tāda jauna, skaista sieva, bet lakstas gar citām!»

Pēc britiņa viņa klusu vēl piebild:

«Tie abi, liekas, dzīvo ļoti laimīgi, jo par rītdienu daudz neko nedomā!»

No Ieviņas Karlīne nemaz negrib šķirties un lūdz, lai pajam pa lielceļu vēl līdz kalnam. Visu laiku viņa stāsta par savu jaunsaimniecību, par ceļamajām ēkām, par laukiem, par lopiem. Pašā kalnā vēl apstājas un uzaicina Ieviņu uz rudens pusi ciemos. Ieviņa apsolas arī aiziet, kad būs vaļas.



«Mans nākamais vīrs nav vairs nekāds jaunais, pavasarī viņam nomira pirmā sieva, palika bērni, bet viņš ir ļoti labs un strādīgs . . . Ar laiku iedzīvosimies, un mums ies labi!»

Karlīne aiziet no kalna uz vienu pusi lejā, mēs ar Ieviņu ejam uz otru pusi lejā atpakaļ uz mājām. Ieviņa klusu pārdomā nupat dzirdēto. Ari man vēl vienumēr prātā Karlīne ar viņas jaunsaimniecību, labo vīru un bērniem. Man liekas, ka Karlīnes sirds gan vairāk piekērusies jaunsaimniecībai, laukiem un lopiem, jo par tiem stāstīja visu laiku, bet par ne visai jauno vīru un bērniem ieminējās tikai šķīroties, kad Ieviņa solījās aiziet ciemos.

«Nez', vai Karlīne ar savu nākamo vīru dzīvos visai laimīgi?» ieteicos Ieviņai.

Esmu viņu iztraucējis domās, viņa uz reizi apstājas un prasa:

«Kādēļ tu tā domā?»

«Karline par daudz domā par rītdienu.»

Leviņa vēl nekustas no vietas un skatās vaicājoši man virsū. Nemos paskaidrot savas domas:

«Karline izteicās par Ignatu un Pelageju Sergejevnu, ka viņi dzīvo ļoti laimīgi tādēļ, ka par rītdienu nedomā . . .»

«Ak, tā . . .» leviņa iesmejas un sāk atkal iet.

«Bet nevar nedomāt par rītdienu!» viņa tūlī nopietni piebilda.

Tad ejam klusēdami līdz pat mājām.

* *

Jānos pārbrauc students, slaiks, čalīgs gaišmatis. Katram viņš sniedz roku, priekš katra viņam ir savs laipns vārdiņš. Izrādas, ka viņš jau leviņu pazīst no ziemsvētkiem, kad arī bijis mājās, un sauc to par priekšsaimnieci; Pelagejai Sergejevnai viņš krieviski prasa, vai neesot garlaicīgi un negribot apciemot savējos; Ignatam viņš smiedamies atgādina pērno gadījumu ar Karlīnes nosmēķēto sapnu grāmatu, par ko jau viņam pastāstījuši; arī par mani viņš jau zin un, roku sniegdams, prasa:

«Ak, tad jūs tas jaunpuisis? Mums jau nu šovasar būs jāiet plauties: es arī tagad pāris gadus neesmu izkapti ņēmis ne rokā, būšu pavisam atradis no plaušanas.»

Visu laiku, kamēr viņš ar mani runā, viņš tur manu roku savējā. Ar labpatiku novēroju, ka viņa plauksta ir pavisam mīksta un nesastrādāta, tā tad varbūt ar to plaušanu nemaz tā neies; citādi gan es sajūtu pret viņu kā slepenu naidu, nesaprotu pats, kādēļ īsti.

Saimnieks un saimniece ir ļoti priecīgi par viņa ierašanos, sauc to tūlī kambarī ēst, būšot no ceļa izsalcis. Arī leviņa smaidīdama vien skraida, klāj viņam viesu istabā gultu ar jaunu strīpainu segu un baltiem dubultpalagiem.

Tēvs un māte priecājas un lepojas par savu dēlu, kurš pats ar sevi pilsētā nāk cauri, strādā bankā un studē, bet ko leviņa, mūļķīte, šķiež viņa dēļ savus smaidus, viņam jau pilsētas jaunkundžu vai cik, un skaistu skaistās . . . Un kādēļ leviņa man ne reizi nav stāstījusi par viņu un ziemsvētkiem!

Vakarā uzejam pie lielceļa kalnā un sakuŗam krietnu ugunsgrūdu. Sanāk arī kaimiņu meitas un puīši, sanes vēl ža-

garus, sāk līgot. Students aizsteidzas uz mājām, atnes spek-raušus un pilnu slauceni ar alu un paciena visus.

Nu līgo vēl jautrāki. Sāk apdziedāties. Puišu apdziedāšanās dziesmu par meitām ļoti daudz prot students, viņš saka vārdus, citi tikai velk piedziedājumu un atkārto viņa teikto, bet meitu dziesmās par puišiem galvenā loma piekrīt leviņai, lai gan arī citas meitas zin vārdus. Kamēr puiši dzied, meitas savā starpā sačukstas, un tikko puiši nobeiguši par meitām, viņas velk vaļā savu dziesmu par puišiem. Beidzot sāk aptrūkt vārdu, un dažas dziesmas atkārtojas; nu sākas ķīzi-



nāšanās no vienas un otras puses; puiši apgalvo, ka viņi pārdziedājuši meitas, tās nepadodas, viņas esot dziedājušas pēdējo dziesmu. Un strīdū vienumēr students pret leviņu.

Man šis Jāņu vakars nepavisam nepatīk. Cik daudz jaukāks bij pērnais Jāņu vakars, kur lielajā ļaužu barā mēs ar leviņu bijām divātā vien! Iešaujas prātā arī Ignats pērngada Jāņu vakara ballē, kad viņu, kā bezbīletnieku, veda ārā. Šogad viņš te jūtas saimnieka lomā, jo ugunskuŗu pirmie aizkūrām mēs; tagad visu laiku viņš ar sievu piemet žaģarus. Viņi abi neprot dziedāt līdzī, tādēļ gādā vismaz par ugunskuŗu.

Es arī vairs nedziedu līdzī. Man tā kā sāp galva, žņaudz sirdi. Gribas iet uz mājām, tomēr palieku tepat. Ateju drusku

nost tumsā un saskatu tālumā uzkalnos vēl kādas trīs jāugunis. Tur arī varbūt tāpat dzer alu un apligojas.

«Bet vai tur arī kāds lien no citiem prom tumsā, tomēr uz mājām neiet?» man iešaujas prātā. Eju atkal pie citiem, lai gan galva vēl sāp.

Beidzot mūsu ugunskurs sāk dzist, nav vairs žagaru, ko piemest. Izdzerts arī viss alus un noēsti pīragi. Ciema puīši un meitas nāk mums līdzī pa lielceļu mūs pavadīt. Atkal viss bars nogrupējies tā, ka students ir puīšu bara centrā, bet leviņa meitu bara vidū. Students visu laiku kaut ko jocīgu stāsta, un visi citi skaļi smejas. Man ausīs skan tikai leviņas jautrie smieklī. Gribētu arī es kaut ko jocīgu pastāstīt, lai arī saceltu smieklus, bet neko nevaru sadomāt un sāku vēl vairāk dusmoties. Aizgriežos sāpus un eju viens pats iepriekš gar ceļmalu uz mājām. Nogriežos gatvā un gaidu. Gatvas galā students piedāvājas atkal viesus vadīt augšā kalnā un aicina citus mājiniekus līdzī.

«Tā jau tad vadīsimies līdz saulei un nekad nebeigsim!» iesaucos no gatvas.

Pats dzirdu savā balsī asu skarbumu. Ari leviņa ieteicas, ka laiks jau doties pie miera, un raisās ārā no meitu bara. Ignats ar sievu arī nāk viņai pakal. Students vēl no katra pa kārtai atvadas un dzied:

«Ai, jūs puīši, ai, jūs meitas,
Jāņu naktī negulāt!
Kas gulēja Jāņu naktī,
Visu gadu snauduljos.»

*

*

*

Tūlīn pēc Jāņiem sākam plaut sienu. No paša rīta velk līdzī arī students. Plaujam gar upmalu ličus, kur spaiļes iznāk ļoti nevienādas. Kur plava ieliecas vairāk laukā, vaj arī upe met asu līkumu, tur spaiļe iznāk gandrīz divreiz tik gara, kā turpat blakus spaiļes. Jānoplausta arī ežmalas, jāizkapā krūmu apakšas. Tur students nopemas visu dienu, bet katru reizi, izkapti brucinot, viņš apskata savas sarkanās plaukstas un bieži tās paspauda.

Es esmu slapjš jau no paša rīta un plaudams turu visu laiku muti vaļā, citādi aizkūstu un netieku saimniekam ar Ignatu līdzī. Tomēr par sevi nedomāju, priecājos, kad redzu, ka students spaida savas mīkstās plaukstas. Kad nonāksim Lielajā plavā ar vienādām spailēm, tad, zināms, man arī neies

viegli, bet studenta mīkstās plaukstas nekādā ziņā neturēs līdzī.

Izkapts brucināšanu un kapināšanu tagad esmu cik necik piesavinājies, tomēr plaujot visu laiku ir jāvelk ļoti stingri, lai nepaliktu paspāiles, kuŗas pilnīgi nāks redzamas tikai pēc nogrābšanas.

Ļoti sāp delnu locītavas pie pašām plaukstām, vēdera muskuļi un labajā gurnā. Studentam, zināms, viss tāpat, un tad vēl mīkstās sarkanās plaukstas. Viņš gan neko nesaka, bet vēl mēģina dzīt jokus, kad apstājamies. Es gan atpūtas brīžos tūlīn metos augšpēdus nopļautajā spailē un lieku vēl auksto, mitro zāli uz pieri atveldzei.



Nākošajās dienās nopļaujam vēl visas lāmas laukos, tad liekamies iekšā Lielajā plavā, mežmalā pie upes. Te nāk tūlīn līdzī grābējas, leviņa ar Ignata sievu, lai viņas divas varētu piegrābt mums četriem plāvējiem.

Te nu students ar jēlajām plaukstām gan necietīs līdzī! Bet viņš paņēmis līdzī divus baltus lakatiņus, pieiet pie leviņas un smiedamies lūdz apsiet viņam plaukstas tā, kā lai tulznas būtu apklātas. Un leviņa sien abas plaukstas varbūt ilgāki, nekā tas būtu vajadzīgs. Bet plaušanā students citiem pakalā nepaliek. Ejot atpakaļ uzsākt jaunu spaili, viņš vēl pagūst pamest likumu, pieiet pie grābējām un pasmīdināt tās. Jaunu spaili iesākam gandrīz reizē, viņš ir tikai kādu soli man priekšā, bet otrā galā viņš jau sasniedz abus priekšējos plāvējus, iet atkal pie grābējām un liek leviņai pārsiet no jauna

plaukstas. Lai neizkristu ārā no plāvēju rindas, man katru reizi ātri vien jāsteidzas atpakaļ aizsākt jaunu spaili. Esmu slapjš, kā izpeldināts. Tikko pagūstu reizēm nodzerties no druvneša skābo putru.

Puscēlienā mums aprūcis dzēriens. Saimnieks saka dēlam, lai viņš atpūtas dēļ pārejot uz mājām pēc putras. Bet students jautri atbild, ka viņš noguruma nējūtot, lai pārejot pēc dzēriena vai nu priekšsaimniece, vai vislabāki jaunpuisis, jo zirgi arī patlaban būšot jadzirda.

Tad saimnieks sūta mani un liek arī padzirdīt zirgus. Man gājiens ļoti pa prātam, lai gan pūlos to neizrādīt.

Pa divām nedēļām mēs četri plāvēji esam Līču sienu nopļāvuši un pa daļai jau arī atlikuši. Students aizbrauc, solidamies pa ziemsvētkiem atkal pārbraukt uz divām, trim dienām. Atvadoties no mums, viņš katram atkal saka pa jautram, laiņam vārdam, un man liekas, ka viņš ir tīri labs zēns, uz kuru pat nevar turēt jaunu prātu. Un man arī vairs nav dusmas uz viņu.

* *

*

Nu viss iet atkal savu parasto gaitu mūsmājās.

Esmu tagad pavisam mierīgs un jutos daudz patstāvīgāks, nekā līdz šim. Visgrūtākais darbs arī nu jau nodarīts. Ejot tagad pa nopļauto pļavu, vēl var skaidri redzēt mūsu spailu pēdas: ik pa trim spailēm nāk viena šaurāka ar vietumis nenocirsto purva rāju spailles malā. Bet man šogad to neviens nepārmet, jo esmu vēl jaunpuisis.

Pa Jēkabiem leviņa aiziet pie Karlīnes ciemā uz visu dienu. Man šī diena izliekas garlaicīga, kā kad kas trūktu. Izeju dārzā, kur kļavas pavēnī sēž Ignats ar sievu. Viņi nogrimuši sarunās par mājām un savējiem; tie abi apmierināti un jūtas labi; es te esmu lieks.

Eju uz mežu un piegriežos ceļā pie Nikiņa. Viņš tagad ieņem manu vietu pie Kranča un ņemas ar to tāpat, kā es pērn. Tā kā es Nikiņu līdz šim nemaz tā labi nebiju ievērojis, tādēļ arī nebiju mācījis rotaļāties ar Kranci. Bet tagad redzu, ka Krancis pats viņu ir iemācījis: viņi lieto tos pašus rotaļu paņēmienus, met taisni tādus pašus likumus, kā mēs pērnajā gadā. Viņi abi, liekās, ir ļoti apmierināti viens ar otru.

Prasu Nikiņam, vai viņam nav garš laiks?

«Kādēļ?» viņš man prasa pretim.

«Vai negribas apciemot māti?»

«Nē, māte bieži nāk pie manis te ganos. Varbūt šodien arī atnāks. Te mēs varam netraucētāki spriest, nekā tur pie viņiem kopējā istabā.»

«Par ko tad jūs tā spriežat?»

«Par priekšdienām, par ko mācīšos un kā dzīvosim.»

«Par ko tad tu mācīsies?»

«Kad nobeigšu pamatskolu, tad mācīšos par jūrnieku. Līdz tam laikam sapelnīšu līdzekļus.»



Tā tad arī Nikiņš domā par rītdienu! Kas to no viņa būtu domājis? Līdz šim nebiju viņu tāpat ievērojis, kā Karlīne mani pērnajā gadā, lai gan jau visu vasaru esam pavadījuši vienā istabā.

Nāca patlaban Nikiņa māte. Krancis aiztecēja tai pretīm, kā vecai paziņai. Nu viņi sāks spriest par rītdienu, un es tiem būšu lieks. Tādēļ eju tālāk uz mežu.

Pret vakaru esmu iznācis aiz kalna celmalā, kur Ieviņai jānāk garām uz mājām. Nosēžos krūmu malā, no kurienes var pārredzēt ceļu, un gaidu, kamēr to ieraugu notāļus. Eju pretīm, un soļojam reizē uz mājām.

Ieviņa ir ļoti apmierināta ar savu ciemošanos, slavē Karlīnes saimniecību.

«Tagad, zināms, viņai iet grūti: viss tikai vēl ceļams un iekojams; bērni vēl mazi, nav nekādi droši palīgi, jāstrādā aizgūtnēm dienām un naktīm. Bet tas viss priekš sevis pašiem, nebūs jāvazājas visu mūžu citiem pa kājām.»

«Vai jaunais vīrs jau vecs?» ieprasos.

«Kas par vecu! Kādus četrdesmit gadus, vēl pašos spēka gados.»

Brītiņu ejam klusēdami.

«Galvenais — viss ir pašu,» Ieviņa turpina klusu domāto pavedienu: «Savs zirdziņš, sava gotiņa, suķītis, aitiņas, gaiļītis, vistiņas. Lai cik grūti arī nebūtu no iesākuma, bet ir saldā apziņa, ka tas tavs, ka tu strādā pats savā labā.»

Pēc vakariņām Ignats ar sievu uziet augšā, saimnieks ar saimniecei ieslēdzas savā galā, Nikiņš krāc, Ieviņa iekrīt savā gultiņā, pagriežas pret sienu un apklus. Es vēl ilgi domāju par dienā gūtiem iespaidiem: par Ignatu ar sievu, kuŗi ir laimīgi bez tālumā saskatāmiem saules kalniem, par Nikiņu, kuŗš savu laimi ies meklēt jūrā, par Karlīni, kuŗa pēc Ieviņas vārdiem jau gandrīz ir sasniegusi savu sprauto dzīves mērķi, par Iieviņu, kuŗas vārdos dzirdams Karlīnei līdzīgs dzīves ideāls, un par sevi pašu, kuŗš līdz šim vēl neesmu spraudis nekādus noteiktus dzīves mērķus . . .



Dzīvojam te jo dienas, jo tālāk.

Labības plaušana man vairs nedara nekādas grūtības. Rudzu un kviešu plaujā saimnieks pats nemaz neņem dalību, jo viņam nav ņēmējas. Saimniece, nabadzīte, visu laiku krēkst vien. Plaujot es tikai raugos, lai mana spaile nebūtu šaurāka par Ignata spaili. Nogurumu un sāpes kaulos un muskuļos neļūtu vairs nevienā darbā.

Pienākušī rudens garie vakari. Sākam dedzināt uguni, atliek laika arī lasīšanai. Pārnesu no bibliotēkas grāmatas sev, Nikiņam un arī Ieviņai. Bet Ieviņas laiku aizņēmuši visādi pašas rokdarbi, viņa lūdz, lai lasot tai dikti priekšā.

Pagadijušies arī daži raksti par ienesīgu dārzkopību, kur no dažām pūrvietīnām zemes ar nenogurstošu darbu un prasānu izceļamas lielas bagātības. Sāku arvienu vairāk interesēties par dārzkopības rakstiem. Mani pamodās klusa nojauda, vaj pa šo ceļu nebūtu sasniedzami mani saules kalni.

Dažas pūrvietas zemes pie labas gribas katrs var iegādāties, jānodrošina tikai papriekš ar zināšanām un prašanu.

Kad biju ar sevi un savu apņemšanos skaidrībā, tad aizgāju kādā svētdienā pie mātes izzināt viņas domas par manu mācīšanos dārzniecībā. Viņa ar visu sirdi piekrita maniem nodomiem.

«Bet pāris gadus, kamēr mācīšos, es tev nevarēšu neko palīdzēt,» nedroši piebilda.

«Simbrīžam man no tevis nekā nevajaga,» viņa dedzīgi atteica: «tagad, paldies Dievam, varu vēl nevien sev, bet arī priekš tevis kādu daļu nopelnīt. Ja arī mums kādu laiku ies grūtāki, to pacietīsim tajā apziņā, ka tas vajadzīgs mūsu priekšdienām, tavam nākotnes darbam. Un priekš tā ne man, ne tev nevar būt nekas par grūtu.»

Jutos ļoti laimīgs, ka arī māte bij atzinusi manus nākotnes plānus par labiem. Nu man tie izlikās daudz vērtīgāki un vieglāki sasniedzami, nu varēju daudz noteiktāki par tiem runāt arī ar leviņu.

Arī leviņa atrada tos par teicamiem un visādi veicināmiem un apsoliņa man aizdot naudu, ja vien mācoties būšot vajadzīgs.

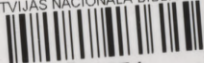


Saturs:

	Lapp.
Bēgļu laikos	3
Vasara Līčos	49
Jaunpuisis	84



LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA



0309111574

**Literariskais un populari-zinātniskais
mēnešraksts jaunībai**

„JAUNĪBAS TEKAS”

ari 1925. g., savā 12. pastāvēšanas gadā iznāk reiz mēnesī un sniedz daiļliteratūras ražojumus, apcerējumus par literatūru, mākslu un populari-zinātniskus rakstus no visām zinātņu nozarēm. „Jaunības Tekas” ir vienīgais periodiskais izdevums, kurš galvenām kārtām kalpo mūsu jaunībai. Sniegdams viņai piemērotu lasamu vielu, „Jaunības Tekas” ir tāds izdevums, kurš sava bagātā satura dēļ nedrīkstētu trūkt nevienā mājā, kur ir jaunība un vispār lasītāji. „Jaunības Tekas”, lai gan tās galvenā kārtā nodomātas jaunībai, var tikpat labi noderēt arī pieaugušiem, kuri grib ar krietnu un viegli saprotamu rakstu lasīšanu paplašināt savas zināšanas. Visu šo „Jaunības Teku” nolūku sasniegšanai ir aicināti talkā mūsu labākie rakstnieki.

No agrāko „J. T.” gada gājumiem ir vēl dabūjami nedaudzi pilni komplekti, iesieti glītos sējumos par Ls. 5,00 pusgadā, ar piesūtišanu pa pastu Ls. 5,20.

„Jaunības Tekas” uz 1925. gadu maksā:

Ekspedīcijā saņemot: par 1 gadu Ls. 8,00, $\frac{1}{2}$ gadu Ls. 4,00, $\frac{1}{4}$ g. Ls. 2,00, atsevišķa burtnīca Ls. 1,00.

Ar piesūtišanu pa pastu: par 1 gadu Ls. 8,80, $\frac{1}{2}$ gadu Ls. 4,50, $\frac{1}{4}$ g. Ls. 2,30, atsevišķa burtnīca Ls. 1,10.

Uz ārzemēm „Jaunības Tekas” maksā Ls. 10,00, jeb attiecīgu vērtību ārzemes valūtā.

„JAUNĪBAS TEKAS” var pasūtīt ekspedīcijā, Rīgā, Kurmānova ielā № 18, visās grāmatu tirgotavās un pasta iestādēs.

Redaktors-izdevējs: **A. Jessens.**

14 DEC. 1925